

מחוברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קנ"ה | פרשת וירא | תשפ"ד

לונדון		ניו יורק		בני ברק		ירושלים		זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגמ"ם	איאת השבת	בגמ"ם	איאת השבת	בגמ"ם	איאת השבת	בגמ"ם	איאת השבת	
17:42	17:21	19:00	18:38	18:01	15:27	18:05	17:25	16:13

מסר חיזוק ואמונה לימים אלה מאמר מיוחד עמוד כ"ז

השבוע בגליון:

חשיפה: מי היה נוהג להקדים לקבל את השבת בעוד היום גדול, והיה מקדש ואוכל סעודת שבת מבעו"י בשביל להוציא את הרשעים מהגיהנום מוקדם | עמ' כ'
סגולה: סגולה נפלאה למציאת אבידה | עמ' ב'
אקטואליה: נמלט לחדר המדרגות בשעת האזעקה מיד לאחר הקידוש האם צריך לחזור ולקדש | עמ' ט"ז

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

חינכו שלא להטריח אחרים

ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר וכו' ויתן אל הנער וימהר לעשות אתו (יח, ז). וברש"י אל הנער זה ישמעאל כדי לחנכו במצוות. בספר זכר חיים מקשה אם כן למה רץ אברהם אבינו בעצמו אל הבקר ורק אח"כ נתן אל הנער. ו"ל, עפ"י מה שמסופר על הרה"ק האמרי אמת מגור זצ"ל שישב בסעודה עם נכדו, וכשהגיעו לברכת המזון קם האמרי אמת לקחת בעצמו מים האחרונים, ושאלה אותו הרבנית למה לא ביקש מהנכד שיביא מים אחרונים כדי לחנכו במצוות, וענה האמרי אמת שרציתי לחנכו במידה זו שמה שאפשר לעשות לבדו מבלי להטריח מישהו אחר יעשה לבדו.

ועפ"י ז"ל שגם כאן רצה אברהם לחנך את בנו בשני הדברים, קודם רץ אברהם אבינו בעצמו וע"ז חנכו שלא להטריח אחרים, ואח"כ נתן לנער לסיים המצוה כדי לחנכו במצוות עצמם, ונתן לו שני דוגמאות של חינוך. במדבר יהודה - בפרשתנו

רק אין יראת אלקים במקום הזה - כפשוטו וכמדרשו

אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה וגו' (כ, יא)
 פעם אחת בעת שישב מרן הערוגת הבושים בסעודה במסיבת אנשים, סיפר מהמגיד

תורה על כן לא היו צריכין להתירא מן מדת הדין. וזה הי' דעתו בפסוק הנ"ל אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה, ר"ל שבמקום הזה אין ליירא מן מדת הדין ודפח"ח.
 ואחר ארבעים שנה בא עוד הפעם המגיד הנ"ל לפראג, אבל כבר לא הי' הפראג הישן שנהפך מהיפך להיפך, התורה נתמעטה ורוח ההשכלה עם דעות המאדערנים נתרבה, וביקש מהמנהלים לכבדו בדרשה, ולא רצו באמנם איין פולישער ייד זאלל דא דרשענען (יהודי פולני ידרוש כאן?), והוא טען היות שלפני ארבעים שנה בהיות שם גאונים אדירים חקרי לב כבדו אותו באין אומר ובאין דברים ומעצמם בלי שום

מוואידסלוב בעל 'עשרה למה', אבי הגאון רבן של ישראל (רש"ב) מפשיסחא ז"ל, שבא פעם אחת לפראג, ובאותו עת היו עוד הגאונים הגדולים ר' שמואל לאנדא ור' אלעזר פלעקעלס ועוד גדולים שהיו מחזיקים ישיבות ולמדו תורה בכל מקום ופינה, וכבדו אותו בדרשה.
 פתח ואמר בפסוק (שלפנינו) "אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה", ולפום ריהטא הי' לפלא שהתחיל בפסוק הזה שהי' אז פראג עיר ואם בישראל ומלאה תורה ויראת שמים, ואיך שייך פסוק זה לפראג הישנה. אך ביאר דבריו דכוונתו עפ"י דידוע דאלקים הוא דין, ותורה מבטלת כל הדינים, ויען שפראג הי' עיר של

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע עמ' כ"ז | פניני אביר יעקב עמ' ו'

שלקח את אשתו של אברהם והביא על עצמו את הצרות, וכפוליטיקאי

ממולח הוא ניסה לגלגל את האשמה על אברהם ולהאשימו בכל המתרחש: מה עשית לנו וכו' מעשים אשר לא יעשו עשית וכו'.

כיון שכך, לא הגיב אברהם אבינו. שקט. דממה שררה במקום, ובלשונו של מרן הגרש"ז באידיש: "אבימלך האט געשריגן, האט אברהם זיך אפילו נישט אויסגדרייט צו איהם, אזוי רעדט מען נישט" (=אבימלך צעק, אך אברהם אפילו לא הסתובב אליו - כך לא מדברים). כיון שראה כי

ניסה אבימלך לשנות את תוכן ההתקפה והחל שוב לדבר בסגנון טוב יותר: ויאמר אבימלך דברים של טעם: "ויאמר אבימלך מה ראית כי עשית את הדבר הזה" היינו מה הסיבה שאמרת לנו אחותי היא ולא גילית שהיא אשתך? וכו'.

רק אז הסתובב אליו אברהם אבינו ונאות להשיב לו: "כי אמרתי רק אין יראת ה' במקום הזה והרגוני על דבר אשתי" ע"כ דברים הנפלאים. דרכי אבות-בפרשתנו

שלא יהיה ברכה לבטלה - נזדמן לו איל

וַיֵּרָא וְהִנֵּה אֵיל אַחַר וּגְוַעְלָהוּ לַעֲלָה (כב, י) א"א"ז הרה"ק האמרי אמר מגור זצ"ל אמר בדרך צחות, כי אברהם אבינו ע"ה בדרך על השחיטה, וכדי שלא יהיה ברכה לבטלה, לכך נזדמן לו האיל.

ליקוטי יהודה - בפרשתנו

חֲטָאָה גְדוֹלָה מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ עֲשִׂית עַמְדִי. וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֶל אַבְרָהָם מַה רְאִיתָ כִּי עֲשִׂית אֶת הַדָּבָר הַזֶּה (כ, ט-י).

נכדו של מרן הגרש"ז אויערבאך סיפר אמרה מעניינת במיוחד בשם סבו זצ"ל:

הסבא מרן הגרש"ז צעד ברחוב בשכונת 'שערי חסד' ולצידו יהודי שנוקק להדרכה בנושא ספציפי ומיוחד.

אמר לו מרן ווארט בחומש וסיים: ראה נא איך כל העצות טמונות בתורתנו הקדושה.

ווארט נאה שבעקפיץ היה לו לאותו יהודי כהדרכה פרקטית לחייו הוא:

הכתוב אומר בפרשתנו "ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו מה עשית לנו ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדולה מעשים אשר לא יעשו עשית עמד" - קריאת תגר של אבימלך על אברהם אבינו.

על כך השיב לו אברהם אבינו ע"ה: "ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי".

נשאלת השאלה מפני מה נאמר פעמיים באותה שיחה "ויאמר": "ויאמר לו מה עשית" ושוב "ויאמר לו אבימלך מה ראית כי עשית"? - הרי הוא במהלך שוטף של שיחה אחת מול אברהם אבינו ע"ה!?

ביאר לו מרן הגרש"ז: אבימלך החל לדבר עם אברהם בעזות משונה והתקיף אותו בחוצפה נגד כל היגיון. הוא גער באברהם אבינו ע"ה כאילו שאברהם הביא עליו ועל ממלכתו צרות: "מה עשית לנו ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי וכו' מעשים אשר לא עשית עמד" וכי אברהם אבינו עשה לו משהו, הרי אבימלך הוא

בקשה כלל, וכאן לא די שלא כבדו אותו מעצמם, אלא שהוא מבקש ומסרבים זאת לא אוכל להבין מפני מה.

ולזה השיבו לו שעתה שוורת רוח חדש בהקהילה, רוח ההשכלה משכילים ופשטנים, ואין אנו אוהבים פשטים כאלו אשר מהפכים הפסוקים מידי פשוטו, ע"ז השיבם שהוא יכול לדרוש ולבאר הפסוקים גם בדרך פשוטות, ושיש לו כבר חזקה שהוא דרש כבר כאן בזמנים שהיו גדולים על כן הוא רוצה לדרוש בכל אופן. והסכימו להניח לדרוש אבל בתנאי שיחזיק רק בפשט הכתוב ולא להפוך ולהוציא הפסוקים מידי פשוטם כדרך הדרשנים של פולין, והכפיל דבריו שיחזיק עצמו אל התנאי.

ופתח דבריו ואמר: רבותי אתם הטלתם עלי שלא להוציא הפסוק מידי פשוטו, תדעו שאף בלא התנאי שלכם אין לי עילה להוציא הדברים מידי פשוטן שלא כדורות הראשונים דורותיכם אלו, אז פתחתי דברי בפסוק אמרתי "רק אין יראת אלקים במקום הזה", וגם כעת אפתח דברי בפסוק הזה, ורק אז מוכרח הייתי להפוך הפסוק ולהוציא מידי פשוטו, אבל כעת שירדתם בדיוטא התחתונה ממילא מוכרח אני להחזיק בפשט הכתוב כי באמת אין יראת אלקים במקום הזה, עכ"ד ודפח"ה.

משנה שכיר-בפרשתנו

לפעמים התשובה בטובה ביותר - היא לא להשיב

וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְאַבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מַה עֲשִׂיתָ לְנוּ וּמַה חֲטָאתִי לָךְ כִּי הִבֵּאתָ עָלַי וְעַל מַמְלַכְתִּי

סגולת השבוע

סגולה נפלאה למציאת אבידה

וַיִּפְקַח אֱלֹקִים אֶת עֵינֵיהָ וַתֵּרָא בָּאָר מִים וַתִּלָּךְ וַתִּמְלֵא אֶת הַחֲמַת מִים וַתִּשָּׂק אֶת הַנְּעָר (כא, יט).

ידוע מהקדמונים (כן מביא בנטיעי אשל עמ' קלו) סגולה נפלאה למי שנאבדה לו אבידה ומתקשה למצוא אותה, שיאמר נוסח זה [הנמצא במדרש בפרשתנו פר' ג] ג' פעמים: "ויפקח אלקים את עיניה" אמר רבי בנימין הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם שנאמר ויפקח אלקים את עיניה ותרם באר מים עכ"ל. ומעיד הגר"מ שטרנבוך שליט"א בספרו חכמה ודעת (בפרשתנו בפסוק זה) "והדבר בדוק ומנוסה, שנוכחתי כמה פעמים בעצמי איך שמועיל עכ"ד. וכן ידוע שהקהילות יעקב"ה היה מייעץ למציאת אבידה להשתמש בסגולה זו, באומרו שמרן החזון איש היה משתמש בסגולה זו (ראה מעשה איש ח"ב עמ' כז).

בספר אברהם עבד ה' (תולדות הגה"צ רבי אברהם אהרונביץ זצ"ל עמ' 407) מוסיף סגולה נפלאה למציאת אבידה, שיקרא או יספר את המעשה דלהלן והתפילה שלאחריו, ותשועת ה' כהרף עין.

הצדיק רבי צבי הירש לייב, קיבל שעון זהב יקר במתנה ליום נישואיו. לימים אבד השעון, וכל מאמציו למוצאו עלו בתוהו. נשא הצדיק רבי צבי הירש לייב עיניו לשמים, ואמר: "ריבונו של עולם, הרי סדנא דארעא חד, הוא כלומר כדור הארץ כולו נחשב כגוש אחד לפניך, ואתה מלכו של עולם, מלא כל הארץ כבודך. אם כן אין לך נפקא מינה היכן מונח השעון שאבד לי, כי הכל ברשותך! אז יהי רצון מלפניך, שכאילו השעון נאבד במקום זה ואמצאהו עתה". ככלותו את דבריו, התכופף הצדיק והושיט את ידו לקרקע, מצא והרים את השעון.

אמר רבי צבי הירש לייב לחסידיו: "מבטיח אני שכל מי שאיבד דבר מה, ודוקא שנאבד ולא נגנב, אז יספר המעשה הזה או ישמענהו מאחר, מיד ימצא את אבידתו".

ובספר הנ"ל (שם עמ' 407) מביא שלאחר הסיפור יאמר נוסח זה: "יהי רצון מלפניך, הקדוש ברוך הוא, שבזכות רבי צבי הירש לייב זצ"ל אמצא את אבידתי. יהי לרצון אמרי פי, והגיון לבי לפניך, ה' צורי וגואלי" עכ"ד.

שלמה שלא אפסיד מכך. קמתי בבוקר והודעתי לאימא שמבחינתי האח הצעיר יכול להתחיל בשידוכים.

אמא הייתה מופתעת ונרגשת, שלא לומר נרעשת, אך לא מיהרה לשלול את הרעיון.

כלומר: היה נראה שלכך המתונו.

אמא הביעה הערכה גדולה על "החלטתך האצילית". הודתה לי מאוד, וכמובן בירכה אותי ממעמקי הלב שבזכות הויתור אזכה לישועה בקרוב ממש!

הברכה שלה כנראה התקיימה באחי הצעיר: בתוך חודשיים התארס...

הבית נכנס לסחרור של הכנות שמחות לחתונה, ואני נותרתי אי-שם מאחור.

כמובן שדחקתי את הכל פנימה. גם באירוסין וגם בחתונה שמחתי ורקדתי עם כולם "צהלתו על פניו"... אבל בפנים הייתי שבור ורצוץ. אולי אפילו מרוסק?

כל איחול נוסף של "בקרוב אצלך..." העמיק אצלי את הבושה. ומתוך הכאב עלו וצפו מחשבות: איך ייתכן לומר שהמוותר לא מפסיד, הנה אני ויתרתי, הבאתי על עצמי עלבון שכזה - ומה?!

כמובן שמיד דחיתי את המחשבות הללו. הזכרתי לעצמי שוב ושוב שמה שלא יהיה עשיתי דבר גדול מאוד. כל הצורך בהבטחה של "לא ראיתי מוותר מפסיד" נועד להעניק לנו כח לוותר, אבל מהרגע שכבר וויתרנו חלילה וחלילה שנהיה בגדר "תוהה על הראשונות" ונתחרט על המעשה הטוב שעשינו.

אז מדוע בכל זאת לא מגיעה הישועה? מי יודע חשבונות שמים!

הפעם זה היה רציני ביותר.

חצי שנה לאחר נישואי אחי הצעיר הגיעה הצעה קסומה. משהו מיוחד שמעולם לא הגיע.

הכל רץ, הסתדר על הצד היותר טוב, עד שמהר מאוד מצאתי את עצמי מאורס עם הצעה שלא יכולתי לאחל לעצמי טובה ממנה.

נרגש ומתקשה להאמין, ניצבתי לי שם ב"ווארט" שהתקיים בבית הכלה. אורחים נכנסו בזה אחר זה לאחל מזל-טוב. הייתי מאושר עלי אדמות!

פתאום אני שומע את אמא שלי מכריזה: 'או-ה' - ברוכה הבאה השדכנית' עד לאותו רגע כלל לא התעניינתי מי השדכנית, ולפתע אני מגלה שזו לא אחרת מאשר... ניחשתם נכון.

גיסתי. אשתו של אחי הצעיר. וכמו שאומרים: כל מילה נוספת - מיותרת. (גליון איש לרעהו)

אַל נָא תַעֲבֹר:

**ויתר לאחיו הצעיר לחפש שידוך לפניו...
לאחר חצי שנה זכה לשידוך נפלא מן השמים:**

ערב אחד, על משכבי בלילות, נזכרתי במשפט שהיה שגור על לשונו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל "נער הייתי וגם זקנתי ולא ראיתי מוותר מפסיד". באותו רגע הרגשתי שננסך בי כוח לקבל את ההחלטה הנכונה. החלטתי: להתגבר על רצוני, להתעלות מעל עצמי ולמחול על כבודי באמונה שלמה שלא אפסיד מכך. קמתי בבוקר והודעתי לאימא שמבחינתי האח הצעיר יכול להתחיל בשידוכים.

אמא הייתה מופתעת ונרגשת, שלא לומר נרעשת, אך לא מיהרה לשלול את הרעיון. כלומר: היה נראה שלכך המתונו.

אמא הביעה הערכה גדולה על "החלטתך האצילית". הודתה לי מאוד, וכמובן בירכה אותי ממעמקי הלב שבזכות הויתור אזכה לישועה בקרוב ממש!

נולדתי כבן-בכור במשפחה. אני הפכתי את אבא ל"אבא". אני זכיתי תמיד לעגלה חדשה! לבגדים חדשים! לא היה אח מעלי שיעביר לי "יד שניה".

מקנאים? לא כדאי לכם... תמיד הרגשתי שאחי הקטן גדול ממני. הוא היה מוכשר ומתמיד ממני, התקבל לשיבות טובות יותר, הצליח בחברה ועשה רק נחת להורים. ואני - בחור מן השורה.

כאשר הגעתי לשידוכים היו לי מעט מאוד הצעות. חלקן פוגעות, ואילו ההצעות הטובות תמיד הורידו אותי מהפרק בשלב כזה או אחר. כך חלפו להן שנתים קשות, והישועה לא נראתה באופק.

יום אחד - והיה זה בין הזמנים - צלצל הפלאפון של אבא שיחי'. לחרדתי אני שומע את אבא אומר את המשפט הבא: 'אה, תודה רבה! אבל הוא עדיין לא שומע - יש לו אח גדול מעליו.'

את אשר יגורתי בא!!!

כאשר התקרית חזרה על עצמה מספר פעמים נוספות, הבנתי שאני כבר מעכב את הבא בתור.

התחלתי להרהר בסוגיה: האם מתבקש ממני לאפשר לאחי להמשיך בדרכו? אבל לא הייתי מסוגל לענות לעצמי תשובה.

שאחי הקטן יעקוף אותי גם בהזד? זה יותר מידי בשבילי! לא מסוגל לשאת את החרפה הזו.

אבל מצד שני גם היו יסורי-מצפון: מדוע שאמנע מאחי לבנות את ביתו בשביל להציל את כבודי האבוד? מדוע הוא צריך להתעכב בגללי?

התחבטתי ביני לבין עצמי לא יום ולא יומיים, לילות ארוכים! אבל, בפועל, התקשיתי לעשות את הצעד המעשי בכיוון הנכון...

ערב אחד, על משכבי בלילות, נזכרתי במשפט שהיה שגור על לשונו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל "נער הייתי וגם זקנתי ולא ראיתי מוותר מפסיד". באותו רגע הרגשתי שננסך בי כוח לקבל את ההחלטה הנכונה. החלטתי: להתגבר על רצוני, להתעלות מעל עצמי ולמחול על כבודי באמונה

שימוציאים דבר המתאים, והנה עתה אחר חג הסוכות פנה אליו אחד בבקשה שיעזור לו, והנה באופן פלא, תיכף כשהתחיל לחפש עבדו מצא מיד עבודה קלה ונקיה המתאימה לו מכל הבחינות, הדבר היה חידוש בשבילו, והוא שיתף בכך את אותו אדם: 'דע לך שזכית לסייעתא דשמיא היוצאת מגדר הרגיל!'

אמר לו הלה: רצונך לדעת מה עומד מאחורי זה? הבה ואספר לך: כבר יותר מחצי שנה שאני מחפש עבודה, ניסיתי בכה וניסיתי בכה, פניתי כבר לכמה ארגאניזאציעס העוסקים במציאת מלאכה, אך לשוא, בלית ברירה ומפני הדחק עסקתי בעבודה קשה המפרכת את הגוף, חזרתי הביתה לעת ערב עייף ויגע, בלי כוחות להנהגת הבית, ידעתי שהמצב אינו יכול להמשך כך וציפיתי לישועה, אך לא הייתי יכול לעשות מאומה.

לפני כשבועיים נסעתי באטובוס, ואירע שם מעשה שאחד קם על אברך שנסע שם. וביזה אותו ברבים בזיונות נוראים, והאברך הלז ישב כל העת ושתק, ולא השיב למחרפו דבר, כשוך הצעקות והקולות ניגש בחור אחד לאותו אברך ואמר לו: 'אני בחור בא בשנים, וכבר שנים שאני מצפה למצוא את זיווגי, והיות שאחד ביזה אותך ולא ענית לו, הרי יש לך כח עצום, לכן אני מבקש ממך שתברך אותי שאמצא זיווג הגון הקרוב', ואכן הלה בירך אותו בכוונה. לאחר מכן נגשתי אני ובקשתי ממנו שיברך אותי למצוא פרנסה טובה, וברך גם אותי.

כעת אנו עומדים שבועיים אחד המעשה, לפני שבוע, באמצע חול המועד סוכות, שמעתי שאותו בחור התארס למזל טוב, ועתה אחר החג פניתי אליך והנה מצאתי מיד עבודה ראויה. כעת תבין את סוד הסייעתא דשמיא שנוכחת לראות. ע"כ המעשה.

(גר המאיר)

הַיְפֵּלָא מַה דְּבַר:

שני אנשים נושעו באופן מופלא בברכת אדם שביזו אותו באופן נורא, ולא השיב למחרפו דבר...

לפני כשבועיים נסעתי באטובוס, ואירע שם מעשה שאחד קם על אברך שנסע שם. וביזה אותו ברבים בזיונות נוראים, והאברך הלז ישב כל העת ושתק, ולא השיב למחרפו דבר, כשוך הצעקות והקולות ניגש בחור אחד לאותו אברך ואמר לו: 'אני בחור בא בשנים, וכבר שנים שאני מצפה למצוא את זיווגי, והיות שאחד ביזה אותך ולא ענית לו, הרי יש לך כח עצום, לכן אני מבקש ממך שתברך אותי שאמצא זיווג הגון הקרוב', ואכן הלה בירך אותו בכוונה. לאחר מכן נגשתי אני ובקשתי ממנו שיברך אותי למצוא פרנסה טובה, וברך גם אותי.

שח הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א:

סיפר לי ידידי מעשה מופלא שהוא שמעו מכלי ראשון, וגופא דעובדא הכי הוה, ידידי זה יש לו ארגאניזאציע (ארגון חסד) המסייע לאנשים למצוא עבודה המתאימה להם ולהתפרנס בדרך כבוד, וכידוע לכל העוסק בתחום זה שצריך להתאזר בסבלנות מרובה, ופעמים שעוברים כמה חדשים עד

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

או לחץ
כאן

להצטרפות:
newsletter.mechubarim@gmail.com

**ככה
מתחילים
את היום!**

מעשיות ולקחים
מאלפים מצדיקי
הדורות

סיפורי צדיקים

הרבות שעושים ההורים הללו בחינוך בנם, ולאחר ששמע את כל דבריהם וטענותיהם, אמר:

עתה אציג נא אני בפניכם, הורים יקרים, את התרשמותי מנכנס היקר בהתנהגותו בחיידר. וכאן חל מפנה עצום באופי השיחה, ר' אריה בחכמתו החל לדבר בשבחו של הילד, הוא האריך לשבח ברוב התפעלות את ישרותו וטוב ליבו, והתייחסותו ברצינות ובאחריות לכל הלימודים.

ויתן אל הנער:

כך עשה אמן החינוך המהפך בדעת ההורים על ילדם, עד שגדל לאחד מגדולי מרביצי התורה...

הם יצאו ממשרדו של רבי אריה בתחושת שמחה והקלה עצומה, כמי שאבן גדולה נגולה מעל ליבם. בדרכם הביתה רכשו מתנה יקרה לילדם האהוב, וכשחזר מן החיידר התקבל להפתעתו בשמחה ואהבה גדולה, ההורים סיפרו לו על ביקורם בתלמוד תורה, ועל השבחים הרבים שהרעיף עליו המנהל הדגול.

רבי אריה הצדיק המשיך מצידו לעקוב תקופה ארוכה אחר חינוכו של ילד זה, ולאחר עוד כמה שיחות טובות ומועילות שכאלו עם ההורים, בהם חזר והדגיש בפניהם את מעלותיו הרבות של הילד וחשיבות נשמתו הגדולה, חל שינוי עצום לטובה באווירה שבבית, הקולות יחדלון והשמחה והשלום אהבו, ולימים התגדל אותו תלמיד ונעשה לאחד מגדולי מרביצי התורה שבעיר הקודש ת"ו.

אחד מנקיי הדעת בירושלים של מעלה בדור שלפנינו, היה הצדיק הירושלמי המפורסם רבי אריה לוי זצ"ל, משגיח תלמוד תורה וישיבת "עץ חיים" שבתוככי ירושלים ת"ו.

הוא היה אמן החינוך, התייחסותו לכל ילד וילד שבתלמוד תורה היתה כבנו יחידו ממש, כשהוא מרעיף אהבה עצומה במסירות אין קץ לתלמידיו. יום אחד הופיעו במשרדו זוג הורים מודאגים, ששפכו 'תלונות' רבות על הבן יקיר שלהם הלומד בחיידר. הוא מתעצל מעט בקימתו בבוקר, מתעצל בהליכתו לישון בערב, אינו מסדר את בגדיו וצעצועיו בקפידה מדי יום, אינו מברך את ברכתיו כראוי, ועוד כהנה וכהנה שלל רב של פגמים...

מתוך כל אותם טענות ומענות שהטיחו ההורים, הבין ר' אריה בפקחותו שהדבר החמור ביותר, שממנו לא דיברו ההורים, הוא עצם האווירה העכורה השוררת בתדירות בבית. מזה עידן הוא הבחין בדוק של עצבות הנסוך על פניו של הילד, ככל שניסה לדובבו ולעודדו ולשמחו לא עלתה בידו. עתה התבררה לפניו סיבת הדבר, כשפיהם של ההורים תמיד מלא רק בדרישות תביעות ופקודות, והרוח בבית גדושה בכעסים לחצים ומתחים, הרי כל זה מעכיר את האווירה וממדר את טעם החיים.

המדובר היה בילד טוב למדי, בינוני ומעלה, ולא מן החלשים והגרועים כלל, כפי שניסו ההורים להציג. הוא אמנם לא היה מן המצוינים והעילויים הבולטים בהצלחתם, אבל מן הטובים והישרים שבביתו, ילד שר' אריה תלה בו תקוות רבות, ואמר עליו שאם רק ינצל את הזמן כראוי עדין לגאון!

כשהבין ר' אריה את אשר לפניו, כאב ליבו מאוד על הטעויות

ללמדנו פרק חשוב מאוד בתורת 'טיב החינוך', שלפעמים כל עתידו של הילד החניך תלויה רק בצורת היחס שאנו מתייחסים אליו. כשמתייחסים אל הנער בדרך הטוב, להעריכו לעודדו ולרוממו, זוכים לראות הצלחה מופלגה בחינוך הבנים!

הוא הראה בפניהם כמה ציונים משובחים שהוציא הילד במבחנים השונים שגורכו בתלמוד תורה, וסיפר עד כמה הצוות מרבה לדבר בשבחו של תלמיד נעים הליכות זה. מתחילה היו ההורים מבולבלים קמעא, הם היו בטוחים שגם בחיידר הוא תלמיד קצת עצלן, ועל כך באו הנה כדי לטקס עצה כיצד להעלותו על דרך המלך, והנה שומעים הם כאן אינפורמציה הפוכה בדיוק! המנהל הרוחני והצוות כולו ממש מרוצים מילדם, אט אט החלו להפנים שאין זה כל כך 'כצעקתה' כפי שחשבו...

הם יצאו ממשרדו של רבי אריה בתחושת שמחה והקלה עצומה, כמי שאבן גדולה נגולה מעל ליבם.

בדרכם הביתה רכשו מתנה יקרה לילדם האהוב, וכשחזר מן החיידר התקבל להפתעתו בשמחה ואהבה גדולה, ההורים סיפרו לו על ביקורם בתלמוד תורה, ועל השבחים הרבים שהרעיף עליו המנהל הדגול.

רבי אריה הצדיק המשיך מצידו לעקוב תקופה ארוכה אחר חינוכו של ילד זה, ולאחר עוד כמה שיחות טובות ומועילות שכאלו עם ההורים, בהם חזר והדגיש בפניהם את מעלותיו הרבות של הילד וחשיבות נשמתו הגדולה, חל שינוי עצום לטובה באווירה שבבית, הקולות יחדלון והשמחה והשלום אהבו, ולימים התגדל אותו תלמיד ונעשה לאחד מגדולי מרביצי התורה שבעיר הקודש ת"ו.

ללמדנו פרק חשוב מאוד בתורת 'טיב החינוך', שלפעמים כל עתידו של הילד החניך תלויה רק בצורת היחס שאנו מתייחסים אליו. כשמתייחסים אל הנער בדרך הטוב, להעריכו לעודדו ולרוממו, זוכים לראות הצלחה מופלגה בחינוך הבנים!

(הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א - טיב הקהילה)

בס"ד
קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

פנינים על הפרשה:

זריזות בתפילת שחרית

ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימהר לעשות אותו (בראשית יח, ז).

זה רומז לתפלה, שהיה אברהם אבינו עליו השלום רץ לתפלה. ובקר אותיות 'בקר', דאברהם אבינו עליו השלום הוא תקן תפלת שחרית, ובכל בקר ובקר היה רץ לקיים התפלה. והיה מקים תפלה בלחש ובחזרה עם הגרים שהיה מגיד. וזהו שאמר בן בקר עם הכולל גימטריא 'זה הלחש', רך גימטריא 'חזרה', וטוב, כלומר זהו הטוב בעיני השם: (מחשוף הלבן פרשת וירא)

מעלת הכנסת אורחים

ויאמר ה' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וגו' (בראשית יח ג).

גמרא דשבת דף קכ"ז (ע"א) וזה לשונו: אמר רב יהודה אמר רב, גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, דכתיב ויאמר ה' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וכו'.

קושיות על הלימוד מאברהם אבינו

מקשים העולם, ממאי מוכח מהכא דגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, דלמא שניהם שוים. עוד יש לדקדק, דלמא לעולם אימא לך דהקבלת פני שכינה עדיף, ושאיני הכא דרין אברהם אחר האורחים והניח הקדוש ברוך הוא, משום דפיס ליה שימתין לו עד שיכניס האורחים, ורצה אברהם לקיים שתי מצוות, הקבלת פני שכינה והכנסת אורחים, אבל אלולי לא המתין הקדוש ברוך הוא לאברהם, לא היה אברהם מניחו ומכניס האורחים:

הלימוד הוא ממה שנתעכב אברהם בעשיית הסעודה

ונראה לעניות דעתי לישב, דהא ודאי אפשר דלא נסתלק הקדוש ברוך הוא בזאת הראיה, עד שאמר לאברהם מעשה סדום האמור אחר הלוי אברהם לאורחים, ואם כן אמר מעתה השכינה המתנה לאברהם עד שהכניס האורחים, ולקח הבקר, והכין להם סעודה, והאכילם והשקם, ועל כרחנו צריכים לפרש כן, דהרי שום אמירה או שום דבור או שום הפסקה לא יש בין הכנסת אורחים להא דמעשה סדום, כמו שפרש הרב אליהו מזרחי זכרנו לברכה. וכיון דהכי הוא, אם כן קשה על אברהם אבינו, כיון שרץ אחר האורחים והכניסם, היה לו לצוות בני ביתו לטפל בעשיית סעודתם, וגרוחא דביני ביני ילך הוא ויקביל פני שכינה, וכשתעלה הסעודה יחזר לשמש האורחים, אלא ודאי מדלא עשה כן, והמתין לו הקדוש ברוך הוא לכל העכבה הזאת, מכאן מוכח שגדול טפול האורחים יותר מהקבלת פני שכינה:

מברר מדוע אי אפשר לומר שגם על העכבה פייס להקב"ה

ואין סברא לומר דעל הכל פייס אברהם להקדוש ברוך הוא, דהינו שימתין לו עד שיכניס האורחים ויתקן להם סעודה ויאכלו וישתו, ואחר כך יחזר ויקבל פני שכינה, דבשלמא על הכנסה שיק לפייסו כדי שלא ילכו האורחים לדרכם, אבל מדהכניסם וברר להם שעל הסעודה הכניסם, ואמרו לו בפיהם 'כן תעשה כאשר דברת' (פסוק ה), בודאי שוב לא יצאו עד שיתקן להם הסעודה, והיה לו להקביל פני השכינה ברוחא דביני ביני, אלא ודאי מדעסק הוא בעצמו בטפול סעודתם, והסכים הקדוש ברוך הוא על ידו ולא נסתלק, שמע מינה דגדול טפול האורחים יותר מקבלת פני שכינה. וד"ק: (לבונה זכה פרשת וירא)

תשובה בימי הנעורים

וירא אליו ה' באלני ממרא, והוא ישב פתח האהל וגו'. וישא עיניו וירא וגו'. ויאמר וגו'. יקח נא מעט וגו'. ואקחה פת לחם וגו'. וימהר אברהם וגו'. ויקח המאה וחלב וגו' (בראשית יח א-ח). אפשר לרמז הפסוקים האלו בדרך רמז בהקדים מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ספר הליקוטם תהלים נ טז), דכשאי אדם חוטא כל המצוות והתורה שעשה, הסטרא אחרא לוקחת אותם, וגם הנפש והרוח והנשמה שיש בו מסתלקים ממנו, וכשחוזר בתשובה חוזרים לו. וגם השכינה אינה משגחת בו כשחוטא,

עצות וסגולות:

ענייני לימוד התורה (ד')

לימוד תורה מכניע גם את האומות למטה

ידוע הוא דהעוסק בתורה ומעשים טובים לשם שמים מכניע הקלפה ומפרידה, וכיון שמפריד הקלפה אין כח בגידה לעשות רע לא למעלה ולא למטה. ולא זו בלבד, אלא כשגכניעים הקלפות של מעלה, אף האמות שלמטה גכניעים ואינם עושים רע לישראל, כי זה תלוי בזה (זוהר ח"ב יט. מכילתא בשלח מס' דשירה ב). (פיתוחי חותם פרשת נח, ד"ה ויהיו)

סגולת הבוכה על שאינו מבין בתורה

הדבר שאין אדם מבינו בדברי תורה, ובפרט בדרך הסוד, צריך לדאג ולהצטער ולבכות עליו, כדי שבוה יפתחו לו שערי רחמים ויופע עליו רוח ממרום. וכמו שהשיב רבנו הארי"ל ז"ל לרבנו הרב חיים ויטאל ז"ל, כששאלו באיזה כח השיג אותה ההשגה העצומה, והשיב לו, שהיה יושב ומעין בכל דבר ודבר מזהר הקדוש ויושב עליו ימים רבים, ומצטער ובוכה עליו, עד שקבל הקדוש ברוך הוא תפלתו, ופתח לו הקדוש ברוך הוא שערי ההשגה ורוח הקדש כראוי.

(אלף בינה, אות דל"ת ד)

התורה עצמה תלמד אותו

התורה מצד עצמה בכת קדושה, העוסק בה אפלו בלי מלמד היא בעצמה מלמדת אותו, כמו שכתוב (שם) 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתו', אפלו יהיה האדם פתי וחסר לב, כשעוסק בתורה היא מלמדתו דעת וחכמה ומראה לו הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה.

(אלף בינה, אות מ"ם ג)

נצרכת יגיעה רבה כדי להשיג אמיתתה של תורה

והנה אין אדם זוכה לדעת אמתתה של תורה רק על ידי יגיעה רבה ועיון רב (ברכות טג: תנחומא נח ס"ג), וכמו שאמרו (מגילה ו:) יגיעת ומצאת האמן.

(אלף בינה, אות י"ד ב)

לימוד גמרא והלכה צריכים עיון רב

ומה שאמר 'תורת פיר', הוא מדבר על תורה שבעל פה כמשמעותה. ומה שפרט תורה שבעל פה, משום דהתלמוד שהוא מקור הדינים, צריך שקלא וטריא ודעת רחבה לדמויי מלתא למלתא, ובפרט דיני ממונות שהם כמעין הנובע וצריך זכור מחשבה ודעת צלולה. ואם בא בשעת הלמוד לחשב מחשבות אחרות, נטרד בדעתו, ולא סלקא לה שמענתא.

(אלף בינה, אות ט"ח ח)

קיום המצוות - סגולה לפתיחת הלב בתורה

זהו שאמר 'דרך מצותיך ארוץ', דהינו, אני מקים המצוות בהשתדלות מרבה בלי שום התרשלות. וידעתי שקיום המצוות כהלכה הוא סגולה וסיוע לפתח הלב להבין התורה וסודותיה, וראיה לזה נעשה ונשמע (שמות כד ז), אם קים אדם עשית המצוות, פשוט הוא שישמע ויבין דברי תורה על אמתתם.

(אלף בינה, אות דל"ת ח)

הטעם שעלה בדעת אברהם אבינו שרצה הקב"ה לשחוט את יצחק

אבל מכל מקום קשה, מה עלה על דעת אברהם אבינו והיאך האמין דבר זה שכונת הקדוש ברוך הוא לשחט את בנו. ונראה לעניות דעתי אם אפשר, משום דאברהם היה חסד גמור ויצחק היה גבורה מדת הדין, ורצון השם הוא שיהיה הדין נכנע תחת החסד, חשב אברהם אבינו עליו השלום שרצון השם שישחט יצחק, שזה הוא הנגעה גמורה של הדין ותגברת החסד, וכיון שחשב שזהו דעת עליו ורצונו עשה בשמחה ולא עכב. ומזה נודעת אהבת אברהם השלמה, דכיון שסבר שזה רצון השם וזה שלמות אילן העליון עשה באהבה רבה. ולפיכך אמר לו ה' כי ירא אלהים אתה, דהינו ירא ממדת הדין שהוא אלהים, ולפיכך עשית זה להכניע הדין:

או יאמר למה אמר לו ירא אלהים, משום שמצינו שאברהם כל מעשיו עם השם באהבה, והאדם השלם צריך שיהיו בו יראה ואהבה, לכן אמר לו השם כאן כי ירא אלהים אתה לכלל יראה ואהבה. נמצינו למדים מאברהם אבינו עליו השלום האהבה גמורה ששום דבר לא ימנע אותו האדם מאהבת השם:

וזהו שאמר הכתוב (דברים ו ה) 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך, בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע. 'ובכל נפשך' (שם). אפלו הוא נוטל את נפשך. 'ובכל מאדך', בכל ממונך. דבר אחר 'בכל מאדך', בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד. וזהו הכתוב הגדיל אהבת ה' יתברך כיצד תהיה, תחלה אמר 'בכל לבבך' בשני יצריך, דהינו שיצר הרע מביא האדם לידי כל תאוה והגוף זהו רצונו, לכן נאמר 'בכל לבבך', אף על פי שתאוהך והנאתך בדבר ההוא, מאהבת השם תמנע תאוהך. עוד, 'ובכל נפשך' אפלו הוא נוטל את נפשך, דהינו אפלו בדבר ההוא שתעשה לרצון השם תהיה בו גטילת נפשך, מכל מקום מאהבת ה' תעשה מאהבה. עוד, 'ובכל מאדך' בכל ממונך, להודיע שאף על פי דקימא לן (כתובות ג.) המבזבז אל יבזבז יותר מחמש, אפלו הכי מאהבת ה' אם עמד לך שום דבר שבו רצון השם לתת כל ממונך, תן אותו באהבה ובשמחה ובטוב לבב: (נגזי המלך, תיקון התשובה אות כג)

בתשובה, יושב כי אם בפתחי אהלה של תורה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. כחם היום, כלומר, שחזר בתשובה בעודו בתקפותו, לא עד שהזקין, שזו היא התשובה המעלה (ע"ז יט.), וזהו כחם היום, בעוד חמו בו:

(פיתוחי חותם פרשת וירא)

מהות האהבה הנצרכת

והאהבה שיהיה האדם את השם צריך שתהיה אהבה מכללת עד תכלית, שום דבר לא ימנע בשבילו, הן נפשו הן נפש בניו הן ממונו, דבזה נתעלה אברהם אבינו עליו השלום כשנספה הקדוש ברוך הוא ביצחק בנו, ומה כתיב שם (בראשית כב ב) 'קח נא את בנוך את יחידך אשר אהבת את יצחק, דקשה, דלא היה לו לומר רק 'קח נא את יצחק, והכל יתרו. ורש"י ז"ל כתב כדי לתת לו שכר על כל דבור ודבור:

ולפי ענינו בא הקדוש ברוך הוא יתברך שמו להורות לבני האדם האהבה שיקרא בה 'אהבה השם', דהדבר החביב עליו ביותר לא ימנע אותו מאהבתו יתברך, ואברהם אבינו עליו השלום שום דבר לא היה חביב עליו יותר מיצחק, יותר מגופו ומממונו, כי הרי הבטיחו ה' (שם כא יב) 'כי ביצחק יקרא לך זרע, ומשמע דלא יש לו עם שרה זרע אחר רק יצחק, ונולד לו לעת זקנתו, ואפלו הכי מרב אהבתו את השם לא הררה אחר מדותיו. וזה שאמר 'קח נא את בנוך, שזה נקרא 'בנוך' שהוא זרע כשר, לאפוקי ישמעאל. ועוד, 'את יחידך', שאין לך משרה עוד בן זולת זה. ועוד, 'אשר אהבת', יותר מגופך. ועוד, 'את יצחק', שזה הבן מבדל מהבנים שהוא קדוש וירא אותי בתכלית. וכל זה אם אהבתי עזה עליך יותר מן הכל העלהו לעולה לפני. ומרב אהבתו את השם עשה בשמחה ולא עכב, דכתיב (שם כב ג) 'וישכם אברהם בבקר':

וכדי שלא יאמרו באי עולם שמא אברהם לא עשה כל זה אלא מפני שידע ש' יתברך לא ינחנו לשחטנו, לכן אמר לו ה' יתברך (שם פסוק יב) 'כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנוך את יחידך ממני', הקדוש ברוך הוא ירד לסוף דעתו וגלה שדעתו היה לשחטו, ובפרט למה שכתבו רבותינו ז"ל (ספר הרוקה, כב יד) כי שחט בו מקצת:

וכשחזר בתשובה השכינה משגחת בו להטיב אליו, וכל המצות והתורה שלקחה הסטרא אחרא חוזרים אליו:

כל חלק בתורה נמשל לדבר אחר

והנה התורה נקראת מים, ונקראת פת, ונקראת יין וחלב ודבש. ואפשר לומר, דהתורה נחלקת לארבעה, פשט רמז דרוש סוד. כנגד הפשט נקראת מים, כנגד הרמז נקראת לחם, כנגד הדרוש נקראת בשר וחמאה (עירובין כא; ברכות סג), כנגד הסוד נקראת יין וחלב ודבש:

על ידי התשובה חוזרות אליו המצוות

שהיו בסטרא אחרא

והנה סמוך לזה בסוף הפרשה אמר (לעיל יז כז) 'וכל אנשי ביתו ליד בית ומקנת כסף מאת בן נכר נמלו אתו'. בא לרמז על מי שחזר בתשובה, שמה שלקחה הסטרא אחרא חוזר אליו. והנה מצינו שהעושה מצוה נברא ממנה מלאך אחד. והנה גם כן יש מצות שעושה אדם בגופו, כגון תורה ותפלה, ויש שעושה אותם על ידי מעשה, כגון מצות הצדקה וכיוצא, ומכלם נבראים מלאכים, וכשחוטא לוקחת הכל הסטרא אחרא, וכשחוזר בתשובה כראוי הכל חוזר לו כבתחלה. וזה שאמר 'וכל אנשי ביתו, הם המלאכים שנגבראו על ידי מעשיו הטובים. 'ליד בית', שנעשו על ידי גופו כגון תורה ותפלה. 'ומקנת כסף', שנעשו על ידי צדקה וגמילות חסדים. וכיון שחטא נטמעו בסטרא אחרא, השתא שחזר בתשובה, כיון שהוא מל ונטהר, כך המלאכים שנעשו על ידי מצותיו ולקחה הסטרא אחרא עכשו נטלו מסטרא אחרא ונמולו ונטהרו עמו וחזרו אליו. וזהו 'מאת בן נכר נמלו אתו', כלומר 'מאת בן נכר' שהוא הסטרא אחרא שנטמעו בה, השתא נמלו אתו ונטהרו וחזרו אליו:

וגם השכינה חוזרת להשגיח עליו

וכשחזר בתשובה וחזרו אליו המלאכים, אז וירא אליו ה', השכינה משגחת בו ומטיבה אליו. באלני, דהינו שנתגבר על יצרו וחזר בתשובה, מלשון 'וחסן הוא כאלונים' (עמוס ב ט). ממרא, היא משמעה 'מום ראה', וגמטריא רפא, לומר שכיון שהיה חוטא היה מום בו, עכשו נתרפא המום. והוא ישוב פתח אהלה, פרוש, כיון שחזר

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

"ומשתוקק רק לעשות רצון בוראו"

אך לאמתו של דבר ממה שהורונו רבותינו ז"ל שלא לבקש צרכי הגוף בשבת קודש, לפי זה מוכרח הדבר שבשבת שבה אין האדם מבקש על צרכיו, נמשכים לו ההשפעות גם בלא הבקשה. כלומר, על ידי הברכה האמצעית בתפילה שבת, נמשכת מן השמים אותה השפעה שנמשכת בימי החול על ידי הבקשה על כל פרט ופרט מצרכי הגוף בשבת עשרה הברכות האמצעיות.

נמצינו למדים תיכף מעתה כהקדמה בעלמא, שישנן שתי בחינות ודרכים אשר באמצעותן נשפעים לאדם צרכיו, יש בחינת איתערותא דלתתא על ידי תפילה ובקשה והיא בחינת ימות החול ויש עוד דרך אחר בבחינת שבת והיא 'איתערותא דלעילא' כאשר האדם מברך ברכת מנוחת השבת והשפע נשפע אליו ממרום. ענין נשגב זה בא רבינו השפת אמת ז"ע לבאר במאמרו שלפנינו, ותחילה העמיק חקור בדברי חז"ל במדרש אודות

מצות מילה שקיימה אברהם אבינו עליו השלום, והגילוי הגדול שהשיג באמצעותה.

ובמדרש רבא דרשו את הפסוק (איוב טו כו) 'ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה' על אברהם אבינו ע"ה, ואמרו כן: אמר אברהם, אחר שמלתי עצמי הרבה גרים באו להדבק בזאת הברית, 'ומבשרי אחזה אלוה' אילולי שעשיתי כן מהיכן היה הקב"ה נגלה עלי, 'וירא אליו ה' ע"כ. כלומר, 'אחר עורי' - אחר שחתכתי את עור המילה שלי נתגלו הרבה גרים להידבק בזאת, 'ומבשרי אחזה אלוה' נגלה הקדוש ברוך הוא עלי.

וכאן יורד השפת אמת ומבאר מה משמעות ההתדבקות בזאת שנגרמה על ידי המילה, כי שמעתי ממורי זקני ז"ל שמלכות שמים נקרא 'זאת', בעבור כי אין לשון דבר בעולם חיות וקיום מצד עצמו רק מנקדה זאת הפנימיות של כבוד מלכות שמים שיכולה לצמוח ממנו, שבעבודה השי"ת מחיה ומתוה אותו. והקלל, כי ה' יתברך נותן חיות לכל דבר תמיד כדכתיב (נחמיה ט ו) 'ואתה מְחַיֶּה כו' את כולם, ואילו יפסיק להחיות איזה דבר לרגע, יכלה מיד, וכשם שבתחילה ברא את כל הנבראים עבור כבוד מלכותו, כך

מן הנכון להתבונן היטב בדיבור אחד של רבינו השפת אמת ז"ע בפרשתנו (תרל"ד), אשר שם ייסד והעמיד משנתו במדרגת ההשתוקקות, ומאחר שמאמרו שם הוא מעיקרי העיקרים במשנתו ובתורתו, לפיכך יש לנו לעיין בדבריו מתוך הכתב, ולפי שמשנתו קב ונקי בדרך קצרה ובתמצית, על כן נרחיב ונוסיף מעט בין שתי דבריו כדי לבאר ולהאיר המכוון.

במדרש תנחומא מצינו: בחול מתפלל אדם שמונה עשרה ברכות ובשבת אין מתפלל אלא שבע ברכות, כי בשבת אין מבקשים על צרכי האדם. וטעם הדבר מבואר שם לפי שמי שיש לו חולה בתוך ביתו עשוי להיזכר בו בברכת רפאנו והוא מצטער, ומי שחסרה פרנסתו יצטער בברכת השנים וכן על זה הדרך, והשבת ניתנה לישראל לקדושה לעונג ולמנוחה ולא לצער, ולכן במקום הברכות הללו אומרים ברכה אחת על מנוחת השבת.

במדרש תנחומא בחול י"ח ברכות ובשבת שבע כו'. ובמד"ר ואחר עורי נקפו זאת. כי שמעתי ממוז"ל שמלכות שמים נקרא זאת בעבור כי אין לשום דבר חיות רק מנקודה זאת הפנימיות כו'. והכלל כי השי"ת נותן חיות לכל דבר כדכתיב ואתה מחי' כו' אך שיש דבר שמתגלה בו יותר ויש דבר שנסתר בחיצוניות יותר. ובהסיר הקליפה אשר סובבת הפנימיות מתגלה סוד הפנימי וז"ש במד' סוד ה' ליראיו לכן אחר המילה כתיב וירא אליו שנתגלה לו ה' בכל מקום כדכתיב מלא כל הארץ כבודו ורק מי שאינו נימול אינו יכול לראות הפנימיות. ואחר עורי נקפו זאת כנ"ל. והפסוק משבח לאברהם אע"ה וירא כו' יושב פתח האהל כי אף שנתגלה לו כ"כ ישב אצל הפתח והאמין כי איננו כדאי להסתכל בשכינה ולא הי' מצד חסרון התהלהבות כדכ' כחום היום. והאמת כי אדרבא מי שאינו כראוי צריך להתחזק להתקרב להשי"ת שהוא מקרב גם רחוקים. רק אברהם אע"ה לפי גודל כחו הי' שפל בעיניו. ואיתא וירא לבקר את החולה. דכ' חולת אהבה כו' כי בודאי צריך האדם לבקש לקרב גם גופו וכל איבריו להקדושה. והוא ענין התפלה בחול. אבל יש דרך אחר לאדם גדול וקדוש שבוש לבקש התקרבות גופו כמ"ש ואנכי עפר ואפר וע"י שיושב בפתח ומשליך גופו ונפשו ומשתוקק רק לעשות רצון בוראו.

(שפת אמת - וירא שנת תרל"ד)

הז"ל התנחומא (וירא א): אתה מוצא שמונה עשרה מתפללין בכל יום ואינן כולן לשבח של הקב"ה, אלא שלש ראשונות ושלש אחרונות, ושתיים עשרה ברכות כולן לצורכו של אדם, ולפיכך אין מתפללין בשבת שמונה עשרה, שאם יהיה לו חולה בתוך ביתו נזכר ברופא חולי עמו ישראל והוא מיצר והשבת נתנה לישראל לקדושה לעונג ולמנוחה ולא לצער, לכן מתפלל ג' ברכות ראשונות וג' אחרונות והמנוחה באמצע. ולפיכך אמר דוד (תהלים קיט קסד) 'שבע ביום הללתיך, אלו שבע ברכות שמתפללין בשבת, ואיזה זה יום

שם (עפ"י חולין ס): 'כי לא המטיר, ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים. ע"כ. אם כן כיצד מורים לאדם להימנע מלבקש בשבת על צרכיו, הלא אם לא יבקש, לא יהיה לו. וזאת מלבד מה שאמרו חז"ל שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים ומטעם זה הוא מחסר מהם צרכיהם הגשמיים, ומעתה אם לא יבקשו צרכיהם לכאורה לא נתקיימה התכלית העליונה.

המיוחד והמנוחה שאין כיוצא בו שנאמר (שמות כ ה) 'זכור את יום השבת לקדשו' בכל דבר, אפילו 'ממצוא חפצך ודבר דבר' (ישעיה נח יג).

ולכאורה יש להבין, איך יתכן שיתבטל האדם מבקשת צרכיו, הלא הדרך היחידה שישגיג האדם את צרכיו החסרים היא על ידי התפילה להקב"ה, ואדרבה, האדם מחויב להתפלל לה שירפאנו וימלא את חסרונו, כפי שלימדונו רבותינו ז"ל שאין שפע יורד מן השמים בלא תפילה, כמו שנאמר (בראשית ב ה) 'כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה, וברשי'

הרואה קודם הנראה, שהיה לו לומר 'ירא ה' אליו' כמו שמצינו בכל הפעמים הקודמות 'ירא ה' אל אברם' (בראשית יב ז, יז א). ועוד הקשה שם מה נאמר לאברהם בנבואה זו ולא יזכה צורך נגלה ה' אליו, ואף שחז"ל אמרו (ב"מ פז: ב) כי בא לבקרו מכאב מילתו, אמנם בכתוב לא הוזכר רמז לדבר זה, ויש להבין כוונתם.

כדי ליישב דברי הכתוב מבאר האור החיים הקדוש מה היתה בחינת ההתגלות העצומה שזכה לה אברהם אבינו שעליה נאמר 'ירא ה' אליו', ומפרש זאת בג' דרכים: א. ונראה כי כוונת הכתוב הוא שבא להודיע שהשרה ה' שכנינו עליו ונעשה מרכבה לשכינה, ותמצא שאמרו ז"ל (ב"ר מז ו) שהאבות מרכבה לשכינה. והוא אומרו 'ירא אליו ה' שגילה ה' שכנינו אליו, ולזה הקדים תיבת 'אליו' להזכרת ה' לומר שנתגלית עליו השכינה מה שלא נשמע באומרו 'ירא ה' אליו', כי ה' יפסיק בין הגילוי למתגלה בו והבן. ולזה תמצא שלא נאמר עוד 'ירא' בכל הנבואות הנאמרות לאברהם אחרי זאת אלא 'ויאמר ה' כי מצוי הוא לפניו עטרה לראשו. פירוש, ההתגלות העצומה שזכה לה אברהם אבינו אחר המילה הוא שנעשה ממש מרכבה לשכינה, ועל כן משם ואילך כאשר דיבר אליו ה' לא נאמר מתחילה 'ירא' אלא תיכף ומיד 'ויאמר', וטעם הדבר לפי שמעת שמל עצמו הרי הוא מצוי לפניו בכל עת.

ב. עוד ירצה לומר כי אחר שמל אברהם אז נגלה בבשרו י"ד רשימו קדישא, והוא אומרו 'ירא אליו ה', והוא מאמר הזוהר (ה"א צה). וז"ל וכל מאן דשריא ביה רשימא קדישא שריא ביה שכינתא. כלומר, מאמר 'ירא אליו ה' אין משמעו רק שבא לבקרו, אלא שנגלה בו בעצמו ובבשרו שם ה'.

ג. עוד ירצה כי באמצעות המילה נראה ה' אליו בשלמות כללות אור עליון, כי יש בבחינת הראיה ברוך הוא הדרגות זו למעלה מזו, ומה שהשיג

יח א). הבה ונתבונן לפי ראות עינינו מה היה צריך להיות אחר שנתגלה לו לאברהם אבינו הסוד הפנימי שבבריאה, כאשר הכתוב מעיד עליו 'ירא אליו ה' – היינו שזכה להתגלות אלוהית במדרגה גבוהה כל כך עד שלא ראה בשום דבר בעולם אלא את פנימיותו המחייבה ומהווה אותו, הנה לפי קט שכלנו הלא היה צריך לצאת מגדרו מהתפעלות והיה צריך לעשות הכל כדי להתקרב ביותר לה, אכן בפסוק לא מצאנו כן אלא דבר אחר, וירא אליו ה' – 'והוא יושב פתח האהל כחום היום', ויש להבין מה משמעות הדברים.

ומן הראוי להקדים כאן ולהזכיר את דברי רבינו האור החיים הקדוש בפסוק 'ירא אליו ה', שהקשה שם מפני מה שינה הכתוב והקדים

מחיה תמיד את כל הנבראים עבור כבוד מלכותו [וממילא נמצא כי אי אפשר לומר על שום דבר בעולם כי הוא 'זאת' – דבר מה והווה בעצם, מלבד על מלכותו ית' הנותנת חיות לכל הנבראים], אך שאין חיות זו מגולה בכל דבר בשוה, שיש דבר שחיות ה' מתגלה בו יותר ואף בחיצוניותו ניכר עליו שהוא כלי להרבות כבוד מלכות שמים, ויש דבר שנסתר בחיצוניותו שלו יותר שחיותו מה' והוא כלי להרבות כבוד מלכות שמים, אלא נראה כמצייאות בפני עצמה, ואולם גם הוא בהסיר – כאשר מסירים ממנו את הקלפה החיצונית אשר סובבת ומכסה על הפנימיות שלו, מתגלה הסוד הפנימי שלו, שאין קיומו אלא מחיות ה' ואף הוא כלי שרת להרבות כבודו ית'.

וזהו שאמרו במדרש (ב"ר מט ב): 'סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם' (תהלים כה יד), אזוהו 'סוד ה' זו מילה וכו', אמר לו הקדוש ברוך הוא (לאברהם), אם תמול תטול סוד ה'. ע"כ. כי על ידי שהסיר אברהם מגופו את הערלה החיצונית המכסה על הברית, זכה שיתגלה לו הסוד הפנימי שבכל דבר בעולם [שאינו קיומו אלא מחיות ה'], אשר עד שנימול היה נסתר הימנו תחת הקליפה החיצונית הסובבת אותו. לכן אחר המילה של אברהם כתיב (בראשית יח א) 'ירא אליו ה', כלומר שנתגלה לו חיות ה' שישנה בכל מקום בעולם פדכתיב (ישעיה ו ג) 'מלא כל הארץ כבודי'. ורק מי שאינו נמול אינו יכול לראות את הפנימיות הזו של כל הנבראים, 'אחר עור' ואחר שנימול האדם 'נקפו זאת' נתגלה לו חיות ה' שבכל דבר הנקראת 'זאת'. אחר שנתחדד לנו מעט גודל המדרגה שהשיג אברהם אבינו באמצעות המילה, שהיה ממש כמו אדם שיצא מאפילה לאורה, כמו סומא שנתפקחו עיניו שעד עכשיו לא ראה דבר וכעת נעשה הכל גלוי ונהיר לפניו, עתה מגיע השפת אמת לעיקר עוצם חידושו: והפסוק משבח לאברהם אבינו ע"ה 'ירא אליו ה' והוא יושב פתח האהל' (בראשית

תאותו לקב"ה (וירא תרס"ד ד"ה ברש"י). ומעתה, מאחר שהתגלות זו שזכה לה אברהם אבינו ע"ה היתה בכדי לבקר את החולה ולהאיר לו מאור ה', ואדרבה באמצעותה נתגברה ונתגדלה תשוקתו ותאוותו להשי"ת, אם כן מדוע לא נתקרב אברהם אל ההתגלות בכדי להתרפא, כאשר מציינו בשאר כל אדם שאם יש לו חולי וחסרון שמחויב הוא לקרב עצמו לה בתפילה בכדי שיתרפא וימלא חסרונו, שכן אין שפע יורד מן השמים בלא תפילה.

תשובת הדבר היא, שכל חסרון שיש בעולם הוא מחמת שאין חיות ה' מגולה שם, והיכן שחיותו ית' מגולה אין חסר כלום, והתפילה הוא כלי להמשיך רפואה לחולה, לפי שעל ידה מתגלה שחיותו של החולה הוא מהשי"ת, אלא שיש שני דרכים כיצד לגלות את חיות ה' בתפילה, וכפי שמבאר רבינו: כי בודאי הדרך לרוב העולם היא, שצריך האדם לבקש לקרב גם את גופו וכל איבריו להקדשה ולברר שהשי"ת הוא הנותן להם חיות והוא ענין התפלה בחל בה מנעי האדם את עצמו להשי"ת ומבקש ממנו על כל פרט ופרט קטן וגדול מצרכי גופו וכל איבריו ומשבח ומודה עליהם, ועל ידי כך מברר שהשי"ת לבדו הוא המחיה את גופו וכל איבריו, וכיון שנתגלה זאת נמשך להם רפואה ומתמלא חסרונם.

אבל יש דרך אחר לאדם גדול וקדוש שהעיקר אצלו היא נשמתו ולא גופו, שבוש לבקש מהשי"ת על צרכיו ועל ידי זה לגרום להתקרבות גופו וכל איבריו להקדושה ולמלא את חסרונם, לפי שלעולם אינו רוצה מאומה אלא להיות כלי ומרכבה למילוי רצונו ית', ואם רצונו ית' שיהיה גופו חסר, אף הוא רוצה בכך, וממילא אין לו כל חסרון וצורך בגופו שצריך למלאותו [כמו שמציינו בתפילתו של אברהם על סדום שלא תיהפך שאמר בפתחת דבריו הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר] (בראשית יח כו), והיינו שאמר לפניו ית', לא באתי להתפלל לפניך על סדום מחמת רצוני, כי לעולם אין לי רצונות עצמיים כלל, אלא מאחר שהנה נא הואלתי - רציתי לדבר אל ה' ולבקש מלפניך על סדום, אות היא כי כן הוא רצונך, שהרי ואנכי בטל אליך כעפר ואפר ולעולם איני מבקש לעצמי מאומה ואיני חפץ אלא שיתמלא רצונך על ידי, וממילא אם יש בי רצון להתפלל על סדום, הרי שאתה נתת בי אותו, לפי שרצונך שאתפלל עליהם], ואצלו מתגלה החיות הפנימית בגופו ובכל איבריו על ידי זה גופא שיושב כענין בפתח אשר בוש לבקש מעצמו יותר ממה שניתן לו, ומשליך את גופו ונפשו ואינו חש על מילוי חסרונו ומשתוקק רק לעשות רצון בודאי, כי על ידי שבטל הוא לקב"ה, הקב"ה שורה עליו ומתגלה בו, וממילא מתרפאים ומתמלאים כל חסרונותיו.

(מתוך שיעורי הגר"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כלומר, ההשקפה הנכונה היא בהיפך ממה שנראה בעיני בשר, כי הנה מי שיש לו חסרון והוא במדרגה נמוכה, אזי בוודאי אדרבה ראוי לו להתחזק ולהתקרב מאוד כדי לתקן עצמו, ואם אינו חפץ בזאת הרי זה בודאי עצת היצר המונעו מן הקדושה רח"ל, אמנם האדם שכוחו גדול כאברהם אבינו ע"ה - דוקא הוא מתוך שלימות מעלתו נעשה שפל בעיני עצמו ויושב פתח האוהל בביתול גמור.

ואיתא ברש"י (עפ"י סוטה יד. ב"מ פו:): וירא אליו ה' - לבקר את החולה, ומפרש רבינו את ענין חוליו של אברהם שעברו בא ה' לבקרו, והוא, כי קודם המילה היתה אהבתו של אברהם מסותרת ולא היה יכול להוציאה מן הכח אל הפועל, כענין דכתיב (שיר"ש ב ה) 'חולת אהבה' כו, ועתה אחר שנימול נראה אליו ה' לבקר את החולה, דהיינו להאיר ולגלות את פנימיות האהבה שבו מן הכח אל הפועל.

וכעין זה ביאר היטב השפת אמת במקום אחר שהסרת הערלה עניינה לגלות התאוה וההשתוקקות להשי"ת ולהתירה מקישוריה, וזה לשונו שם (וירא תרס"ד ד"ה ברש"י): כי הנפש והרוח מתאווין אל השורש, רק שהם אסורין בגוף, ועל ידי המילה והסרת הערלה גובר תאות הנפש והרוח. ובאמת ציור הגוף כציור הנפש וכו' וכמו בגוף התאוה והתשוקה היא בזה האבר, כן הוא בפנימיות, ולכן אמרו במדרש (ב"ר מא א) 'צדיק כתמר יפוח' (תהלים צב ג), מה תמר יש לה תאוה כך צדיקים תאוותן להקב"ה, ע"כ, כי הנד"ג באמת חפצים לעלות ככל עלול המשתוקק אל עילתו, רק כשהערלה מכסה הגוף גובר וכו', ואחר שנימול האדם ונעשה צדיק הרי הוא פורח כתמר ומתגלית

אחר המילה היא נבואה שלימה, וזה הודיענו הכתוב באומרו וירא אליו ה' ולא אמר וירא ה' אליו, שנתכוון לומר כי מה שהגיע מהראיה אליו היא כל בחינת הו"ה שם הנכבד, ולזה הקדים 'אליו' ואחר כך הזכיר המושג מה שלא היה נשמע אם היה מקדים להזכיר 'השם' קודם שיזכיר תיבת 'אליו' וד"ק.

ונמשיך עתה בדברי השפת אמת: הקב"ה מתגלה לאברהם אבינו ע"ה, ואע"פ שיש כאן גילוי עצום, לא נאמר אלא 'והוא יושב פתח האוהל כי אף על פי שנתגלה לו מראה נפלא וגדול כל כך - וירא אליו ה', מכל מקום לא קירב עצמו במאומה להסתכל בשכינה, אלא 'והוא יושב פתח האהל שיושב כענין אצל הפתח אשר בוש לבקש מעצמו יותר ממה שניתן לו, והאמין כי מצד עצמו איננו קדאי [-ראוי] לילך ולהסתכל בשכינה, כי אף על פי שיש להקב"ה נחת רוח ממעשהו ומחמתו זכה לגילוי גדול זה, מכל מקום אין זה מכוחו, אלא השי"ת עשה כן שעל ידי מעשה המצוה הגשמי שעושה האדם למטה, נפתחת המשכה בעולמות עליונים ומשם יותר ויותר עד אליו ית' ממש, אך האדם עצמו אינו פותח אלא פתח כחודה של מחט.

ואם תבוא ותאמר שמה שנשאר יושב אצל הפתח, זהו מחמת שלא היה מתלהב מקרבת ה', פשיטא שלא, ולא היה זה מצד חסרון התלהבות שלו מן ההתגלות, כדכתיב 'והוא יושב פתח האהל [באופן של] כחם היום, והיינו שבאותה שעה היה מבוטל לה באחדות גמור ויחוד עצום באהבה נפלאה ושלמה רשפיה רשפי אש שלהבת יה, ופשוט שלא היה זה אלא מחמת ענותותו כפי שנתבאר.

ובזה אנו באים אל עיקר מאמר השפת אמת ז"ע אשר ממנו יש לנו ללמוד ולהבין על כללות הענין, וז"ל רבינו: והאמת כי אדרבא מה שיישב אברהם אצל הפתח ולא נתקרב להסתכל בשכינה, ראייה היא שלא היה מחוסר התלהבות, שכן אילו באמת היה מחוסר התלהבות, היה מקרב את עצמו להסתכל בשכינה ולא היה נשאר לעמוד מרחוק, לפי שמי שאינו מתלהב להתקרב להשי"ת מחמת שאינו נוהג פראי, אסור לו משום כן להיות שפל בעיניו ולהימנע מלהתקרב להשי"ת, לפי שעצת היצר היא בכדי להרחיקו מעבודתו ית' לגמרי, אלא צריך הוא להתחזק להתקרב מעצמו לה' יתברך אף על פי שאינו ראוי, מאחר שהוא ית' מקרב גם רחוקים אשר אינם ראויים להתקרב אליו מצד עצמם [ומה שניתלה ממנו ההתלהבות לעבודתו ית', אינו אלא כדי לעוררו שישנה את מעשיו מכאן ואילך, אך לא בכדי שימנע עצמו מלהתקרב לה']. ורק אברהם אבינו ע"ה לפי גדל כחו והתלהבותו להתקרב להשי"ת 'כחום היום, היה יכול להיות שפל בעיניו ולהשוב שאינו כדאי ולהישאר אצל הפתח, ולא היה צריך לחוש שהיצר הרע הוא שמיעץ לו לעשות כן בכדי להרחיקו מעבודת ה'.

אוצרותיהם של מגידים

מציאות קיומנו כאן בארץ ישראל, נפלאה היא ביותר. אנו יושבים כיום על פיסת ארץ המוקפת מכל צדדיה באויבים עוינים המבקשים לכלותינו ולאבדנו מעל פני האדמה, ומנסים ללא הרף להוציא את זממם, כשלצידם עומדים ערוכים כלי נשק וחיילי צבאות מאומנים, ומדי יום משלחים לעברנו איומים והפחדות, ולמרות כל זאת מתנהלים בארץ הקודש חיים יהודים טהורים; בכל בוקר יוצאים רבבות אלפי ילדים לתלמוד תורה, והיכלי הישיבות והכוללים מלאים בצורבי דרבנן שאין להם בעולמם אלא ד' אמות של הלכה.

מאת ה' היתה זאת היא נפלאה בעינינו, שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם, ואין לנו רק התורה הזאת.

הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א: אם חפצים הנכם להיושע הקב"ה פונה אלינו ואומר "פנו אלי והושעו". אין לכם עצה אחרת אלא לפנות אל בורא העולם. זוהי העצה ואין בלתי כי אין מי שיכול להושיע אלא הבורא-עולם לבדו.

העולם. זוהי העצה ואין בלתי כי אין מי שיכול להושיע אלא הבורא-עולם לבדו.

ארץ ישראל מוקפת כיום במאות מיליוני גוים שונאי ישראל החפצים לכלותינו רח"ל, ועומדים אנו בסכנה גדולה מאוד; יש להם צבאות חזקים ועצומים מאד, עם נשק חזק וגורא עד למאד, ואנו ממש בסכנה גדולה ועצומה שלא היתה גם לא לפני שהוקמה המדינה, היות וכחיים יש להם צבא חזק בעל כח, וכשמגיע לשנאת ישראל ולכלותם ח"ו - כולם יחד מסכימים ושלמים עם זה, ורואים כי הקב"ה בעצמו הוא משגיח עלינו ומושיענו מהם, כאשר פונים אליו כהבטחת הנביא בשמו ית': "פנו אלי והושעו".

הקב"ה אומר "למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט" (ישעיה סב, א). לכאורה מה שייך אצל השי"ת 'אחשה', 'אשקוט'? ובודאי שהוא למעלה מכל מושגי אנוש. אכן בתרגום יונתן מפרש 'לא אחשה' - לא אניה לעממיא' 'לא אשקוט' - לא אשקוט למלכותא, כלומר, לא אניה לאומות העולם לשבת בשלווה, ותמיד אעורר מדגים בין אומה לאומה, למען יריבו וילחמו זה עם זה, עד שיבוא לציון גואל.

וכן מפורש בפסוק "וְיִשְׁכַּחְתִּי מְצָרִים בְּמִצְרַיִם וְנִלְחַמְתוּ אִישׁ בְּאִחִיו וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ עִיר בְּעִיר מְמַלְכָה בְּמְמַלְכָה" (ישעיה יט, ב) - כשהשי"ת חפץ שיהיה טוב לישראל, גורם שילחמו שונאי ישראל זה עם זה, ואז אין להם את הפנאי להצר לישראל.

וברוך ה' שעניינינו הרואות כיצד גם כהיום בשעת סכנה איומה זו, כולם נשמרים ע"י השי"ת בעצמו - ע"י אמונתם - ובזכות האמונה יש לכלל ישראל תקוה גדולה ועצומה

(הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א - מובא בקרני אור)

את הקלקול על ישראל שהם ורק הם האשמים בדבר, וא"כ אם תגרשם מארצך במי תוכל לתלות את הקלקולים...

אכן כך חיים ישראל תמיד בגלות, כבשה אחת בין שבעים זאבים. וכך באותה בחינה הוא בין ישראל בעצמם, שרודפים את היהודים האמיתיים הכשרים.

"כָּל אִפְסֵי אֶרֶץ כִּי אָנִי אֶל וְאִין עוֹד" (ישעיה מה, כב) - אם חפצים הנכם להיושע הקב"ה פונה אלינו ואומר "פנו אלי והושעו".

אין לכם עצה אחרת אלא לפנות אל בורא

מציאות קיומנו כאן בארץ ישראל, נפלאה היא ביותר. אנו יושבים כיום על פיסת ארץ המוקפת מכל צדדיה באויבים עוינים המבקשים לכלותינו ולאבדנו מעל פני האדמה, ומנסים ללא הרף להוציא את זממם, כשלצידם עומדים ערוכים כלי נשק וחיילי צבאות מאומנים, ומדי יום משלחים לעברנו איומים והפחדות, ולמרות כל זאת מתנהלים בארץ הקודש חיים יהודים טהורים; בכל בוקר יוצאים רבבות אלפי ילדים לתלמוד תורה, והיכלי הישיבות והכוללים מלאים בצורבי דרבנן שאין להם בעולמם אלא ד' אמות של הלכה.

מאת ה' היתה זאת היא נפלאה בעינינו, שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם, ואין לנו רק התורה הזאת.

אם לא די באויבים שמבחוץ, הרי שגם בתוך המדינה עצמה רודפים הערב-רב את החרדים. ואף שיש כיום רבבות בחורים פורקי עול בני בליעל, שאינם עובדים ואינם מתגיסיים כידוע, מתעלמים מהם המנהיגים הציונים לגמרי, ורק כאשר מתחילים לדון בענין בני ישיבות הם בוערים כאש על שלא הולכים לצבא שלהם...

לפני קום המדינה התגוררו בעיר העתיקה בבתי מחסה, אחד מהשכנים שהתגורר לידינו היגר לימים לעיר רמת-גן, שם נעשה לבלן של המקוה טהרה. כאשר שהיתי בבית הבראה של ועד הישיבות ברמת גן הלכתי לבקר, ובתוך שיחתנו אמר לי שהעיר מלאה בגינות וביצות, אבל כשמוצאים זבוב אחד בכל העיר תולים זאת אנשי העיריה במקוה טהרה, למרות שהמקום נקי בתכלית...

פעם היה מלך שרצה לגרש את ישראל מארצו. אמר לו יועץ אחד: הלא כל מה שטוענים איזו טענה על הנהגת המדינה הלא אתה מתנצל ותולה

אוצרותיהם של מגידים

בערב שבת קדש פרשת וירא, אני מסתובב בבני ברק כמו איזה גביר, ממש מרגיש טוב, פרשת וירא! ואני פוגש חבר - "נו, נשמע איזה וורט טוב". אני ממש מופתע, כשהוא אומר לי, "עזוב, זה לא פרשה בשביל להגיד וורטים..."

אמרתי לו: "התבלבלת, זה לא תזריע מצורע, זה וירא! תענוג של דרשות! בהתחלה, הכנסת אורחים, אחרי זה - סדום. אתה יכול לתאר את השחיתות ואת הרשעות שלהם באופן ממש חי ומרתק. מדובר, הרי, ברשעים מרושעים, לא באיזה צדיק שעשה עבירה, וצריך להיזהר ולהיות מאד עדינים... בסוף יש אפילו את מסירות הנפש הגדולה ביותר שאפשר להעלות על הדעת, את עקדת יצחק. זאת הפרשה לדרשנים, בה"א הידיעה, אין כמוה!"
למרבה התמיהה, הוא כנראה לא מקבל את דעתי.
"עזוב, כל כך הרבה אכזבות".

הבטתי בו בעינים פעורות, מלאות השתאות. "אולי אתה מוכן להסביר למה אתה מתכוון??"

הגאון רבי שלמה לוינשטיין שליט"א: מטבעו של אדם לומר לעצמו:

עשיתי? יופי, עכשיו אני רוצה לראות מה יוצא מזה! "תרמתי ונושעתי",

אבל אם תרמתי ולא נושעתי - חבל על הכסף? לא, זה לא נכון!

בדרך כלל, "תרמתי ונושעתי", כי אלו הפירות בעולם הזה של הצדקה. אבל אם לא נושעתי,

זה לא נכון שלא נושעתי, אלא לא ראיתי שנושעתי. הישועה כבר נמצאת.

יהודי צריך לעשות, לא לפעול.

עשית את הדבר הנכון? זהו, הישועה כבר קיימת. מתי יראו את זה? איננו יודעים.

ומצד, ויש על מה לדבר, הבעיה שזה ערב פסח, אז צריך לדבר על פסח... שוין"...

בערב שבת קדש פרשת וירא, אני מסתובב בבני ברק כמו איזה גביר, ממש מרגיש טוב, פרשת וירא! ואני פוגש חבר - הרב מנחם קסלר.

"נו, נשמע איזה וורט טוב".

אני ממש מופתע, כשהוא אומר לי, "עזוב, זה לא פרשה בשביל להגיד וורטים..."

אמרתי לו: "התבלבלת, זה לא תזריע מצרע, זה וירא! תענוג של דרשות! בהתחלה, הכנסת אורחים, אחרי זה - סדום. אתה יכול לתאר את השחיתות ואת הרשעות שלהם באופן ממש חי ומרתק. מדובר, הרי, ברשעים מרושעים, לא באיזה צדיק שעשה עבירה, וצריך להיזהר ולהיות מאד עדינים... בסוף יש אפילו את מסירות הנפש הגדולה ביותר שאפשר להעלות על הדעת, את עקדת יצחק. זאת הפרשה לדרשנים, בה"א הידיעה, אין כמוה!"

למרבה התמיהה, הוא כנראה לא מקבל את דעתי.

"עזוב, כל כך הרבה אכזבות".

הבטתי בו בעינים פעורות, מלאות השתאות. "אולי אתה מוכן להסביר למה אתה מתכוון??"

והוא הסביר לי: אברהם אבינו הצדיק יושב

הרבה מה לדרוש, על כל הניסים והמכות, ויציאת מצרים. אחר כך מתחיל להיות יותר מסובך, ופחות נוח לדרשות - פרשת משפטים, תרומה, תצוה... איכשהו, אפשר להסתדר עם הארון והשולחן והמנורה.

מגיע ספר ויקרא, והמצב כבר די קשה, אבל כשמגיעים לפרשיות תזריע ומצרע - שם המצב כבר ממש קריטי. למה? - תחשוב רגע, על מה אפשר לדבר? על המצורע הזה, אם השיער הלבן קדם לבהרת או אם הבהרת קדמה לשיער לבן?! רק מה, הקב"ה רחמיו על כל מעשיו, גם על הדרשנים. ובהשגחה פרטית, תזריע-מצרע תמיד יוצא בערב פסח, ואז אני בא לדרשה, ואומר: "רבנותי, רציתי לדבר היום על פרשיות תזריע

רבים מאתנו סובלים מבעיה גדולה. אחרי שאנחנו מקיימים את המצוות, הננו מתחילים להיות לחוצים: 'רבנו של עולם, הבטחת פירות בעולם הזה, איפה הם? הנה, אני כבר התחזקתי, עכשיו תורך. נו... איפה הפירות?'

מהי התשובה האמיתית והנכונה לכך?

בכל מקצוע יש זמנים טובים יותר וטובים פחות, קלים יותר וקלים פחות. למשל, אדם שמוכר אתרוגים מתחיל לחגוג כשמגיע ראש חמש אלול. ומה הוא עושה עד אז, במשך כל השנה? - עובד קשה, ולא מרויח כלום. רק בהגיע תקופת תשרי הוא מתחיל להרויח.

אדם שבבעלותו מאפית מצות, מתחיל לעבוד קשה כשמדליקים נרות חנכה. במשך חודשי החרף הארוכים הוא עובד, ועדיין לא רואה פדיון.

אני מוכר דרשות. דרשות הן מוצר שהוא תמיד טוב, תמיד זו העונה שלו, אבל יש זמנים יותר קלים ופחות קלים. למשל, כשמגיע ספר בראשית, זו העונה. למה? - כי ספר בראשית, בכל מקום שאתה פותח, יש לך דברים נפלאים לדרוש עליהם דרשות: על אברהם אבינו והנסיונות שעבר, על שרה אמנו, לוט, סדום, תענוג... וכל המפרשים מביאים על כך יסודות אדירים וחדושים מפליאים, כל ספרי הדרוש מלאים.

מגיע ספר שמות. טוב, עד האמצע עדיין יש

אוצרותיהם של מגידים

מטבעו של אדם לומר לעצמו: עשיתי? יופי, עכשיו אני רוצה לראות מה יוצא מזה: "תרמתי ונושעתני", אבל אם תרמתי ולא נושעתני – חבל על הכסף?

לא, זה לא נכון!

בדרך כלל, "תרמתי ונושעתני", כי אלו הפירות בעולם הזה של הצדקה. אבל אם לא נושעתני, זה לא נכון שלא נושעתני, אלא לא ראיתי שנושעתני. הישועה כבר נמצאת.

יהודי צריך לעשות, לא לפעול.

עשית את הדבר הנכון? זהו, הישועה כבר קיימת.

מתי יראו את זה? איננו יודעים.

אברהם אבינו עסק בהכנסת אורחים ואמר: "יקח נא מעט מים". האורחים-המלאכים לא שתו את המים. אם כן, הטיחה והמאמץ במצוה היו לריק? – בהחלט לא.

בזכות "יקח מים" של אברהם אבינו, זכו ישראל לבארה של מרים במדבר, במשך ארבעים שנה!

בעת שהתברר שהאורחים לא שתו את המים, ניתן היה לטעות ולחשוב שהמאמץ היה לריק. לאמיתו של דבר לא היה כאן כל דיק' ולא היתה אכזבה. להפך – על אף שבאותה שעה אי אפשר היה לראות זאת, קרה כאן דבר גדול שהשפיע באופן גורלי על כל העם כולו, במשך שנים רבות. מה יצא לנו מ'ואקחה פת לחם'? – קבלנו

בזכות זה את המן במדבר!

ומה יצא לנו מ'והשענו תחת העץ'? – ענני כבוד, ומצות סוכה, שאנחנו זוכים בה לנצח!

ומה יצא לנו מה'אכזבה' של עקדת יצחק?

הפסוק אומר: "וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו".

"מאכלת" היא סכין, ונקט הכתוב לשון "מאכלת", כי "כל אכילות ישראל אוכלים בעולם הזה – אינם אוכלים אלא בזכות אותה המאכלת" (מדרש רבה).

כלומר, העובדה שאנחנו חיים עכשיו, שהשמש זורחת ומאירה לנו, וגם ירד גשם והשקה את העולם, ואנחנו ב"ה רואים ומדברים, נושמים וחושבים, ויש לנו מזון וקורת גג... – כל זה בזכות עקדת יצחק.

בזכות מה שהיה נראה לכאורה כ'אכזבה', כהשתדלות שלא נשאה שום תוצאות, אנחנו זוכים לכל הטובה והברכה.

(הגאון רבי שלמה לוינשטיין – "ומתוק האור")

אברהם אבינו נעמד להתפלל, ומבקש בכל לבו על אנשי סדום: רבוננו של עולם, "האף תקפה צדיק עם רשע? אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר, האף תקפה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבך? חללה לך מעשת כדבר הזה להמית צדיק עם רשע..."

הקב"ה עונה לאברהם: "אם אמצא בסדם חמשים צדיקים בתוך העיר, ונשאתי לכל המקום בצבונם".

אולם אין בכל סדום חמשים צדיקים.

אברהם אבינו ממשיך להתחנן על אנשי סדום: אולי ימצאו שם ארבעים וחמשה צדיקים, אולי ארבעים, אולי שלשים, אולי עשרים צדיקים, אבל אין גם עשרים צדיקים.

אברהם אבינו מבקש את סליחתו של הקב"ה, ומנסה עוד פעם אחת אחרונה, "אל נא יחר לה ויאדברה אף הפעם אולי ימצאון שם עשרה..."

הקב"ה נענה ואומר: "לא אשחית בצבונ הצירה".

אבל אין אפלו עשרה צדיקים בכל רחבי סדום. זהו, נגזרה הגזרה.

לאחר כל התפלות והתחנונים, אברהם קם בבוקר ורואה תמרות עשן – סדום הפוכה וחורבה.

כלום אין זו אכזבה גדולה וקשה?

עכשיו מגיע הסיפור השלישי, של עקדת יצחק:

"קח נא את בנוך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המדינה והעלהו שם לעלה...". אברהם אבינו עומד בנסיון הקשה. הוא מלא שמחה על שהקב"ה הפך בקרבן ממנו.

אברהם אבינו מזדרז ללכת לעשות רצון קונו: "וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו... ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלקים... וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו".

ופתאום, אומרים לו: אל תביא את הקרבן הזה! "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה!" אומר לי ידידי: "נו, תגיד לי אתה, זאת לא אכזבה גדולה?"

אמרתי לו: "שכנעת אותי, מה נעשה?"

אמר לי: "אל תדאג, יש תירוץ!"

התירוץ מתומצת במשפט שאמר רבי ישראל סלנטר, זה לשונו (בתרגום מאידיש): יהודי צריך לעשות, לא לפעול!

את הקשור לענינו עשה רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל

בבית, חלש מהברית. כבר מהבוקר הוא מצפה ומייחל שיכנס איזה אורח, אבל אין שום אורח. בשתיים-עשרה בצהריים הוא קורא לאליעזר, ואומר לו: "מה קורה היום? אפלו לא נכנס בן אדם לשתות מים..."

אומר לו אליעזר: "הרב, אתה לא מרגיש? ששים ושתיים מעלות בצל, הכל נשרף".

אומר אברהם: "לך תחפש, אולי מישוהו משוטט אבוד במדבר, והוא זקוק לקורת גג או לשתיה".

אליעזר חוזר אחרי שעה, יגע ומיוזע כולו. הוא מדווח: "כבוד הרב, אין אפלו חצי אורח, אין חתול, אין כלום, אף אחד לא בחוץ".

אין אמונה בעבדים. אמר אברהם אבינו: תעזור לי, בבקשה, לשים את הכסא בכניסה.

אברהם אבינו יושב בפתח האהל, ו'הנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה'. אברהם אבינו רץ לקראתם, מקבל אותם בשמחה גדולה ובכבוד גדול.

הוא מפציר בהם שישכימו לקבל את הכנסת האורחים שלו: "ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך. יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ. ואקחה פת לחם וסעודו..."

האורחים, שנראים ערבים, מסכימים בטובם להתארח, לאכל ולשתות. אברהם אבינו מזדרז לארח אותם בכבוד מלכים. על אף זקנותו, ועל אף חולשתו ביום השלישי למילה, הוא רץ בעצמו וטורח טרחה רבה, כדי לארגן את האירוח באופן הטוב ביותר. הוא גם לא חס כלל על ממונו, ושוחרט עבור האורחים 'הערבים' שלשה פרים!

ומה היתה התוצאה?

האורחים היו, הרי, מלאכים, ורק עשו את עצמם כאלו הם אוכלים. לאמיתו של דבר לא אכלו כלל ממעדי המלכים שהכין עבורם אברהם.

אחרי כל השמחה הגדולה באורחים, אחרי כל העמל והזיגיעה וכל ההוצאה הכספית... התברר שלא היתה כאן, לכאורה, שום הכנסת אורחים.

האם אין זו אכזבה גדולה וקשה?

מיד אחר כך מגיע ענין סדום.

ה' אומר "המקשה אני מאברהם" – ר' אברהם, תדע לך שאני עומד להשמיד את סדום!

אברהם אבינו מבין, שאם הקב"ה מספר לו, זה לא בגלל שאין מישוהו אחר לספר לו. אם הקב"ה מספר לו, סימן שיש לזה סיבה חשובה מאד – כדי שאברהם יתפלל.

אוצרותיהם של מגידים

שוב נענה רבי מנחם נחום ואמר בעוז: כבוד תורתו, רבה של בריסק, הוא חצי חסיד! התפלא רבי חיים ושאל: זאת מנין לך? מהיכי תיתי שתאמר עלי שאני חצי חסיד? ענה רבי מנחם נחום בלשון של חכמה: דבר זה ידוע לי מהפסוק האמור בפרשת וירא (בראשית יח ח): 'ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו'.

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: הסביר רבי משה מקוברין, אכן כך הוא הדבר שאברהם אבינו עודנו עומד עד עצם היום הזה, ובכל פעם ופעם שיהודי מקיים את מצות הכנסת אורחים, בא אברהם אבינו שהיה ראש וראשון למכניסי האורחים ועומד יחד אתו, ועל כן מתאים שזה יהיה נאמר לשון הוה.

רבות, ויד ההורים, הגאון רבי יוסף דוב הלוי סולובייצק זצ"ל, בעל 'בית הלוי' והרבנית צירל, קצרה מלהושיע.

הרבנית צירל הייתה בתו של הרה"ג רבי יצחק עפרון, שהיה איש מופלג בתורה ומנכבדי העדה בעיר וולוז'ין. עם בוא רבי חיים בברית הנישואין עם מרת צירל, הסמיכו חותנו על שולחנו במשך שלוש עשרה שנה, ובביתו ישב ועסק בתורה. רבי יצחק עפרון היה מסתופף בצילם של צדיקי לכובין וקוברין, ובפי החסידים היה מכונה: "רבי איטשע פייביש" על שם אביו. הפץ היה רבי יצחק עפרון שחתנו הגדול, הבית הלוי, יכיר את הרה"ק רבי משה מקוברין, והוא המתין לשעת הכושר.

ביום מהימים הגיע הרה"ק רבי משה מקוברין להתאכסן בביתו של רבי יצחק עפרון, שכמוכן קיבלו בכבוד גדול כראוי וכיאות. במהלך כל הימים ששהה רבי משה מקוברין בבית האכסניה הוא לא נפגש ולו פעם אחת עם הבית הלוי, לפי שהבית הלוי היה מסוגר בחדרו ועוסק בתורה, בלי להתעניין בכל מה שמתרחש סביבו. כשהגיע יום נסיעתו של רבי משה מקוברין החליט המארח כי חייבים לדאוג לפגישה בין רבו הגדול לבין חתנו החשוב, והוא עשה מעשה נועז: את מזוודותיו של רבי משה מקוברין הוא הכניס בחשאי לחדרו של הבית הלוי, וכשרבי משה מקוברין התעניין היכן מזוודותיו הוא הצביע לו על חדרו של הבית הלוי.

פנה רבי משה מקוברין ודפק בחדר כדי לקחת את המזוודות. הבית הלוי קם ממקומו, פתח לו את הדלת, והתעניין לרצונו. אמר לו רבי משה מקוברין כי המזוודות שלו מונחות כאן וברצונו להוציא אותם. משנכנס רבי משה מקוברין לחדר הוא הבחין כי על השולחן פתוח ספר 'שולחן ערוך', חלק אורח חיים, באחד הסימנים המאוחרים שבו. פתח רבי משה מקוברין עימו בדברים ואמר לו: רואה אני בך שאתה לומד שולחן ערוך אורח חיים וכבר התקדמת בזה כהנה וכהנה, אולם האם כבר למדת וקיימת את הסימן הראשון בשולחן ערוך בו כותב הרמ"א בשם הרמב"ם בספרו 'מורה

נחום ושאל: וכי מה אני בעיניך? כשכוונתו היא, שאם אכן לדברך רבנים שאינם חסידים כותבים לך את כתבי הסמיכות בלשון מאופקת, מה איפוא עלי לכתוב לך? שוב נענה רבי מנחם נחום ואמר בעוז: כבוד תורתו, רבה של בריסק, הוא חצי חסיד! התפלא רבי חיים ושאל: זאת מנין לך? מהיכי תיתי שתאמר עלי שאני חצי חסיד? ענה רבי מנחם נחום בלשון של חכמה: דבר זה ידוע לי מהפסוק האמור בפרשת וירא (בראשית יח ח): 'ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו'.

ידע רבי חיים מבריסק את כוונתו של האורח השנון והבין כי כוונתו לסיפור שהתרחש אתו בילדותו עם הרה"ק רבי משה מקוברין זיע"א, ושאל אותו: האם ידוע לך הסיפור היטב על כל פרטיו ודקדוקיו? ומשהשיב לו רבי מנחם נחום כי אכן כן (רבי מנחם נחום היה חתנו של הרה"ק רבי יוסף מקוידנוב זיע"א, נכדו של הרה"ק רבי מרדכי מלכוובין זיע"א, שהיה רבו של הרה"ק רבי משה מקוברין זיע"א), ביקש ממנו רבי חיים כי יואיל לספר את הסיפור בפני כל המסובים. עשו כולם את אונם כאפרכסת ורבי מנחם פתח בדברים ויספר דברים כהוייתם:

בהיות רבה של בריסק ילד קטן נפל לחולי כבד והרופאים אמרו לו נושא. ניסו להזיק פרופסורים גדולים שימצאו מזור ומרפא לילד הרך הנאנק בחוליו, אך כולם העלו חרס בידם. הילד סבל

ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו (יח, ח).

סיפר הרה"ק רבי מנחם נחום רבינוביץ מקאנטקובה זיע"א, בעל 'מחשבת נחום', מה שבדידיה הוה עובדא, בהיותו אברך צעיר, כשעדיין לא מלאו לו שלושים שנה, בבואו אל הגאון רבי חיים הלוי סולובייצק מבריסק זצ"ל כדי לקבל ממנו היתר הוראה וסמיכה.

עם כניסתו לביתו של רבי חיים רואה הוא כי הגאון הנודע יושב כשהוא מוקף ברבנים ותלמידי חכמים העוסקים עמו בפלפולי דאורייתא ובעומקה של הלכה. משהבחין רבי חיים מבריסק באורח שנכנס, הכיר בו כי הגם שהוא רך בשנים הוא אב בחכמה, ותיכף קיבלו במאור פנים וברוב הוקרה וחובה. והזמינו לשבת יחד אתו.

אדהכי והכי התעניין רבי חיים מבריסק על סיבת בואו של האורח ועל מבוקשו. נענה רבי מנחם נחום ואמר כי מבוקשו הוא לקבל סמיכה מרבה של בריסק וכי נכון הוא להבחין על תלמודו וכך יוכלו לתהות על קנקנו.

התעניין רבי חיים מבריסק האם יש בידו כבר כתבי סמיכה שכתבו עבורו גאוני הדור. נענה רבי מנחם נחום כי אכן זכה כבר כבר לקבל כמה כתבי סמיכה מרבנים אצלם הוא עמד בכור המבחן, ותוך כדי דיבור הוא הוציא מכיסו מכתב שכתב עבורו אחד מגדולי הדור, והושיט אותו לרבי חיים.

נטל רבי חיים מבריסק את מכתב הסמיכה, קראו מתחילה ועד סוף, והפליט בקצרה: "קאלט" [ק-ר!], כאומר, שמכתב הסמיכה מסוגנן באיפוק רב, בלי רגש והתלהבות. לא התבלבל רבי מנחם נחום לשמע הדברים והשיב לרבי חיים מבריסק על אתר: וכי מה פלא הוא זה, והרי רב זה מתנגד הוא לדרכי החסידות! כמי שאומר שבשל היותו חסיד, מגוע קודש של גדולי ומאורי החסידות, בניניהם שושלות ליניץ, ברדיטשוב, אפטא, קוריץ וליובאוויטש, לכן אותו רב כתב עליו בשפה קרה ובאיפוק.

לא הבין רבי חיים את תשובתו של רבי מנחם

אוצרותיהם של מגידים

אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא. אם כך, בכל פעם שמקיימים מצות הכנסת אורחים, אברהם אבינו מגיע לעמוד שם ויחד אתו נמצאת האבן הטובה התלויה בצווארו, וכל חולה הרואה אותה מיד מתרפא.

השלים רבי משה מקוברין את דבריו ואמר: היות וקיימנו עתה מצות הכנסת אורחים, הרי שנמצא עמנו אברהם אבינו והאבן הטובה התלויה בצווארו, ובשל כך אנו בטוחים בס"ד שהחולה יתרפא ויבריא תיכף בעז"ה. ואכן כך היה, שלאחר הדברים הללו רבי משה מקוברין ניכרה הטובה משמעותית במצבו של החולה, ומאותה שעה היה מצבו משתפר והולך עד שהבריא לחלוטין.

סיפור זה, על נס רפואתו הפלאית של רבי חיים מבריסק בשנות ילדותו ועל כך שבשל זאת הרי הוא הוא 'חצי חסיד', היה רבי מנחם נחום רבינוביץ מספר בפני בעל המעשה שהקשיב לכך בהתעניינות מרובה, שלאחר מכן הפטיר ואמר: סיפור זה אמת ונכון, וגם אני זכיתי לשמוע כן מאבי הבית הלוי.

לאחר מכן, נענה רבי חיים מבריסק וכתב לרבי מנחם נחום מכתב המלצה נלהב, כשהתאריך הנקוב בו הוא יום ט"ו בשבט תרע"ו, וכך הוא כותב לו בתורף דבריו: "דברתי עמו בדברי תורה, ומצאתיו נושא ונתן בדרך ישרה במלחמתה של תורה שעררה. ומשיב דבר לאשורו בדברים מכוונים להלכה. כן הוא נעלה בכל וממולא בכל יקר וסגולה, נפש עדינה ומגעו היחש, והוא חתן הרה"ג מקאוידנאו זצ"ל. בר אבהן ובר אוריין יאי ויאי. על כן יבואו דברי להכיר טובו לאחרים, מכיריו יבורכו לדגלו האושרו בגללו כמאמרם תיכף לתלמיד חכם ברכה".

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מגדל פומרנץ שליט"א)

זה תוך כדי שהוא מטעים ואומר: חפצים אתם לשמוע מאמר של רבכם, הלא תורת אמת היא ממש!

באותם ימים כשבביתו של רבי יצחק עפרון היו עסוקים עם מחלתו הקשה והמסוכנת של הנכד הצעיר, חיים, בנו של חתנם הבית הלוי, הגיע לבקרם רבי משה מקוברין. כמובן שהמארח רבי יצחק עפרון מיהר לספר באזני רבי משה מקוברין על צערם הגדול בראותם את נכדם הרך מתענה במחלתו כשהרופאים אומרים נואש לחייו. אמר לו רבי משה מקוברין: אם כך, נלך שנינו גם יחד לבקר את החולה.

הלכו רבי משה מקוברין ותלמידו רבי יצחק עפרון לחדרו של הילד הרך ששכב כשהוא נאנח ונאנק בכאבים עזים. ויפתח רבי משה מקוברין ויאמר את הפסוק בפרשת וירא (בראשית יח ה): 'ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו, תוך כדי שהוא שואל כעניין: מדוע לשון הפסוק הוא 'והוא עומד עליהם' לשון הווה, והרי הפסוק כולו הוא בלשון עבר, שהרי הפסוק מספר את אשר כבר התרחש, 'ויקח חמאה וחלב' – 'ויתן לפניהם' – 'ויאכלו', ומתאים לומר זאת בלשון עבר, ומדוע דווקא עמידתו של אברהם אבינו עליהם כתובה בלשון הווה, כביכול היא עדיין מתרחשת כעת.

אלא, הסביר רבי משה מקוברין, אכן כך הוא הדבר שאברהם אבינו עודנו עומד עד עצם היום הזה, ובכל פעם ופעם שיהודי מקיים את מצות הכנסת אורחים, בא אברהם אבינו שהיה ראש וראשון למכניסי האורחים ועומד יחד אתו, ועל כן מתאים שזה יהיה נאמר לשון הווה.

המשיך הרה"ק מקוברין ואמר: הלא חז"ל אמרו במסכת בבא בתרא (טז:): רבי שמעון בן יוחאי אומר: אבן טובה היתה תלויה בצווארו של אברהם

נבוכים:

"שויתי ה' לנגדי תמיד (תהילים טז ח), הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדבורו במושב המלך. כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלוא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר 'אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה' (ירמיה כג, כד), מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד (מורה נבוכים ח"ג פ' נב)".

נענה הבית הלוי ואמר בכנות: אכן למדתי את דברי הרמ"א בשם הרמב"ם ואף השתדלתי לקיימם, אלא שכואב אני מאוד על כך שבדברי הרמ"א נאמר שכל מי שעושה כן "מיד יגיע אליו היראה וההכנעה", ומשמע שדבר זה בא תיכף ומיד ללא כל עיכוב ושיהוי, ואילו אצלי עדיין זה לא בא.

אמר לו רבי משה מקוברין: ראוי לדקדק את לשונו של הרמ"א בו נאמר שהדרך לבוא לזה הוא 'כשישים האדם אל לבו', לב דווקא, כי לא נאמר כאן 'כשישים האדם אל ראשו', אלא 'כשישים אל לבו', כי כן הוא באמת, שאין די בכך שחושב הוא זאת במוחו, אלא דווקא על ידי שמשריש זאת בתוך לבו הרי זה פועל שמיד יגיע אליו היראה וההכנעה.

באותה שעה נעשתה ההיכרות בין הרה"ק רבי משה מקוברין לבין הבית הלוי, ואכן לימים, כשנפגש הבית הלוי עם קבוצה מחסידי הרה"ק רבי משה מקוברין, וכמילתא אלבישהו יקרא ביקשו לשמוע ממנו מילי דחסידותא אשר שמע מרבם, נענה להם הבית הלוי ואמר להם את רעיון

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב
תמצית עשייה ממדורי הביאור 'מאורי אור'
וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות בינות המילים
'אור תורה' | 'זרות חיים'
הערות, ציונים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר
10 כרכים של חתיקות נצחיות:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הקט
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי החיים' - מקורות מחולל
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אידיש: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

נמלט לחדר המדרגות בשעת האזעקה מיד לאחר הקידוש האם צריך לחזור ולקדש | נשמעה אזעקה ורץ למקלט, ובדרך הפך פח צבע, ונעשה נזק גדול | דגים שלא נאפו | קפה נמס המעורב בקפה קלוי | האם מותר לפסוע לאחוריו כנגד המתפלל לצורך מצוה | עומד בתפילת שמונה עשרה ומסמן שניתן לעבור לפניו, האם אכן מותר לעבור לפניו | תיקון חברו שטעה בתפילת שמונה עשרה

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק

נמלט לחדר המדרגות בשעת האזעקה מיד לאחר הקידוש

שאלה: שאלה בליל שבת קודש באחד מימי המלחמה בתשע"ד סמוך לשעה תשע בלילה פילחה האזעקה את שלוות השבת, להתריע מירי הטילים ה"י ולהיכנס מיד למרחב מוגן, והרבה מבתי ישראל היו אז באותה שעה בסיום ברכת הקידוש, ומיד נחפזו לצאת לחדר המדרגות, ועם תום הרעמים שבו לתוך הבית, והתעוררה השאלה בדיון הפסק אם צריך לשוב ולקדש. והשאלה מתחלקת לשני אופנים:

א. כשנבהל ונמלט לחדר המדרגות עוד קודם ששתה מהכוס. ב. כשהספיק לשתות מהכוס קודם שיצא לחדר המדרגות, האם ישוב ויקדש, מפני הפסק 'שינוי מקום' בין הקידוש לסעודה?

תשובה: בראשית דברינו נקדים ונאמר שהנידון הוא רק על חיוב דרבנן, שהרי הוא קידש בתפילה בברכת 'מקדש השבת' ויצא בזה ידי חובת קידוש מדאורייתא והקידוש על היין הוא רק מדרבנן (משנ"ב סימן רע"א ס"ב), וכן בדיון 'קידוש במקום סעודה' שעיקרו מדרבנן (ביאה"ל סימן רע"ג סוד"ה לאלתר). ובכל ספק בהלכה זו הוא ספיקא דרבנן לקולא ולא יקדש שנית. ומעתה לשאלותינו:

באופן א: כשגמר לקדש ויצא מביתו קודם ששתה מהכוס, אם יצא לחדר המדרגות הסמוך לדלת ביתו ולא הפסיק בדיבור אינו חוזר ומקדש. הנה מבואר בשו"ע (סימן רע"א סעיף יג) ובמשנ"ב (ס"ק סד) דאם לא שתה מכוס של קידוש לא יצא ידי חובה, ובביאור הלכה (ד"ה צריך לשתות) כתב דהוא לעיכובא מדינא דגמרא. ועוד מבואר (שם סעיף טו) דאם הפסיק בדיבור

[למי שאין לו ממ"ד פרטי] לצאת לחדר המדרגות שאין לו כתלים חיצוניים, וכך היא צורת השימוש בזמן מלחמה, לכר"ע נחשב כמעבר מחדר לחדר, ולא הו"י שינוי מקום. ועוד נראה לומר סברא מיוחדת שבזמן אזעקה שהכל יודעים למה הוא יוצא מביתו לחדר המדרגות וידוע לכל שעוד מספר דקות כל אחד ישוב ויכנס לביתו, אולי לא נחשב בכלל 'מעשה' של 'שינוי מקום' שהרי הכל מבינים ויודעים שלא סיים סעודתו, [וסברא זו יפה כוחה גם אם יצא מחוץ לבית ממש] כג.

לסיכום: אם יצא לחדר המדרגות הסמוך לדלת ביתו לא ישוב ויקדש. ואם נמלט מחוץ לביתו ממש, צ"ע.
באופן ב: כאשר שתה מכוס הקידוש והנידון מצד הפסק 'שינוי מקום' בין קידוש לסעודה, כיון שחוזר לביתו למקום שקידש, אינו צריך לחזור ולקדש, כמבואר במשנ"ב (סימן קע"ג ס"ק יב) להקל כדעת 'שיירי' כנסת הגדולה שאפילו אם יצא מחוץ לביתו לסיבה כל שהיא - שלא היה בדעתו מתחילה לכך - ושב לביתו לסעוד במקום שקידש, אינו חוזר ומקדש, ואף שלכתחילה יש להיזהר בזה מ"מ בדיעבד לא ישוב לקדש (עיין שם בבה"ל).

ובנוסף יתכן שבנידונו גם החולקים על השכנה"ג (כמובא בבה"ל שם) יודו שא"צ לקדש, וכמבואר לעיל שהציאה לחדר המדרגות נחשבת רק כמעבר מחדר לחדר מכמה טעמים אם מצד דהוי תחת קורת גג אחת, ואם מצד שבעת מלחמה שההוראות הן לצאת לחדר המדרגות, וכך היא צורת השימוש בזמן מלחמה, לכר"ע נחשב כמעבר מחדר לחדר, ולא הו"י שינוי מקום, וא"צ לשוב ולקדש.

לסיכום: אין צורך לשוב ולקדש שנית.

קודם שטעם או נשפך הכוס אף שחוזר ומברך בפה"ג מכל מקום אינו חוזר ומקדש, כי ההפסק מגרע רק מברכת בפה"ג ולא מעצם הקידוש. וכתב המשנ"ב (ס"ק עח) דאם יצא ממקומו בינתיים קודם שטעם מכוס אחר צריך לשוב ולקדש. וא"כ יש לעיין בנידונו כשיצא לחדר המדרגות אי חשוב שינוי מקום לענין שיצטרך לשוב ולקדש. ונראה שאם לא הפסיק בדיבור [ואפילו באמירת תהלים], ולא הסיה דעתו מהקידוש ושתית היין, לא ישוב ויקדש. כי עצם הציאה לחדר המדרגות לא נחשב לשינוי מקום, מכמה טעמים: דעת מרן הגר"ז איוערבך זצ"ל שהיוצא מביתו לחדר מדרגות אינו נחשב בכלל לשינוי מקום ואינו אלא כמעבר מחדר לחדר שהרי הכל תחת קורת גג אחת. מאידך דעת מר"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל דהוי שינוי מקום כיון שמוגבל בתשמישו הפרטיים שאינו יכול לעשות בחדר המדרגות כביתו, ונחשב כיציאה מחוץ לביתו ממש (ראה בספר שבות יצחק עניני ברכות פ"כ אות ד). ויתכן שכל זה דווקא בימים רגילים, אבל בעת מלחמה שהוראות הבטיחות שבעת אזעקה

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

שהרץ בערב שבת והזיק פטור מלשלם, כיון שרץ ברשות, וכתב בים של שלמה (ב"ק פ"ג סימן כג) שכל שרץ לצורך מצוה אפילו לשום מצוה קלה פטור. וכן מבואר בשבות יעקב (ח"ג סימן קמ) שהמכה את תלמידו פטור, דמצוה קעביד, והרי זה כרץ ברשות שפטור.

אמנם החוות יאיר (סימן רז) כתב שהרץ לקידוש לבנה והזיק חייב לשלם, כיון שאין זמנו בהול, ולא נאמר הלכה זו רק בערב שבת שזמנו בהול. וכן כתב בערוך השולחן (ח"מ סימן ע"ח ס"ט), אך תשובתו בצידו, שהערוך השולחן המשיך וכתב, על דברי החוות יאיר, מיהו ברץ לענין פיקוח נפש, מקרי ברשות, דהא חובה עליו לרוץ בכל כחו ולא גרע מערב שבת.

וכעין זה כתב בבאור הלכה (סימן רנ ד"ה ישיכים) שהרץ לקנות צרכי שבת ביום שישי בבוקר חייב, ואף שיש מצוה לקנות צרכי שבת כבר בבוקר, מכל מקום לא פטורו מההזיק כי אם כשרץ לפנות ערב, שהזמן דחוק ואין לו פנאי לעיין ולשמור את עצמו בעת הריצה שלא יזיק. ולכאורה גם בענינו שאין לו פנאי לעיין ולשמור בעת הריצה, יהיה פטור כאשר הזיק.

וראובן משיב, רצתי להציל את עצמי מהסכנה, ולכן אני פטור?

תשובה: לכאורה ראובן חייב לשלם, וכמבואר בסנהדרין (דף עד ע"א) וכן נפסק בשו"ע (ח"מ סימן שפ ס"ג) שנרדף ששייבר כלים חייב, שהמציל עצמו בממון חבירו חייב לשלם.

ויש לעיין למה הנרדף חייב לשלם, הלא הוא הוי אונס גמור שהיה בהול להציל את חייו, והמזיק באונס גמור דעת רוב הראשונים שפטור, ונראה שמה שנרדף חייב לשלם, היינו דווקא באופן שהיו כלים בדרך, וכדי להציל עצמו היה צריך לדרוך על הכלים כדי להנצל, ולכן חייב משום שנהנה, שהציל חייו על ידי כלי חבירו. אבל באופן שלא היה צריך להציל עצמו, ורק הזיק כלים בלא כוונה, חייב לשלם רק כמזיק, ולא כנהנה, ואם היה אונס גמור פטור לשלם.

ולכן נראה שבענינו שהיה מאד בהול, והיה בטוח שהולך ליפול לו טיל ליד ראשו, וברח כמנוסת חרב, דינו כאונס גמור ופטור לשלם.

עוד יש מקום לפטור את ראובן שהרי רץ לדבר מצוה, והמצוה היא שהאדם מצווה לשמור על גופו, וכמבואר בבבא קמא (דף לב ע"ב)

נשמעה אזעקה ורץ למקלט, ובדרך הפך פח צבע, ונעשה נזק גדול

שאלה: ראובן שמע אזעקה, ומרוב בהלה הוא נס לעבר המקלט שמעבר לכביש, והוא לא הבחין, שלידו נוסע אדם עם אופנים חשמליות, ראובן מחמת ריצתו הבהולה הרגיש שנתקע במשהו מלמל סליחה והמשיך לרוץ.

לאחר כמה דקות כשחלפה הסכנה, יצא ראובן מהמקלט וכשהגיע למקום שהרגיש שנתקע במשהו, הבחין בנזק הגדול שגרם, שהפך את שמעון עם אופניו החשמליים, והעיקר שלשמעון היה מאחורי האופניים 'פח גדול של צבע אדום', והפח התהפך ביחד עם האופנים, ושמעון עם בגדיו נצבע בצבע האדום מכף רגל ועד ראש, וגם האופנים החשמליות יצאו מכלל שימוש כי הצבע חדר למנוע.

ראובן נגש לשמעון ואמר לו סליחה, אני ממש מתנצל לא התכוונתי להזיק פשוט הייתי בהול, ושמעון אמר לו, ההתנצלות במקומה, אך היא לא מספיקה, יש לך לשלם לי על כל הנזק שגרמת לי,

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

אב"ד ק"ק באר ישראל

הבשר 'מלמעלה'?

3% של קפה קלוי לא מבושל (כמו קפה טורקי). אותם אחוזים בודדים מעניקים לקפה ארומה של קפה שחור, מחזקים קצת את הטעם, והקפה לא נהיה 'בוץ'.

שמענו שיש הטוענים שדינו של קפה זה כולו נעשה כדין קפה שאינו מבושל וצריך להיזהר בו בכל החששות של בישול בשבת כמו קפה טורקי. אנחנו לא משתמשים בקפה טורקי, אבל עלתה אצלנו השאלה - האם הקפה המדובר נעשה 'מוקצה' כמו תפוחי אדמה וכדומה שאינם נאכלים בלי בישול?

תשובה: מותר לטלטל את הקפה ואינו מוקצה.

אף שאנו נוהגים כדעת האוסרים להשתמש בקפה זה אף בכלי שלישי כדין קלי הבישול, אך הקפה ראוי לאכילה במים פושרים שאין היד סולדת בהם ולכן אינו מוקצה.

יש לציין שהנוהגים לפי פסיקת הגר"ע יוסף זצ"ל שסבר להלכה שאין בישול אחר קלייה, הקפה מותר בשימוש ובוודאי אינו מוקצה.

מקורות לעיון והרחבה: שו"ע ורמ"א סימן שיח סעיף ה, ארחות שבת פרק יט הערה קס, ילקוט יוסף סימן שיח.

תשובה: א) אסור להזיז את תבנית הדגים הלא-אפויים, הם נחשבים ל'מוקצה מחמת גופו', כי דגים שאינם מבושלים אינם ראויים אפילו לאכילת כלב. במקרה של הפסד מרובה, יש מי שכתב להקל ורצוי לעשות שאלת חכם בכל מקרה לגופו. במקרה שלפנינו לא שייך הפסד מרובה ואסור לטלטל.

ב) במקרים המצויים במטבחים כיום (שמכילים מעל 288 ליטר - כשיטה המקלה לחישוב 'ארבעים סאה'), אסור לפרק את המדף, היות שמקדר שמכיל ארבעים סאה, יש בו דיני אהל, ופירוק המדף הוא כפירוק חלק מאהל ובכלל מלאכת סותר.

מקורות לעיון והרחבה: א. שבת קכ"ג, שו"ע סימן שי"ח סעיף לב, שבט הלוי ח"ג סימן כט; ארחות שבת פרק י"ט הערה קנז. ב. שו"ע ורמ"א סימן שיח סעיף א. משנה ברורה ס"ק ב.

קפה נמס המעורב בקפה קלוי

שאלה: לאחרונה קנינו קפה חדש בעל טעם מעניין. מדובר בקפה נמס רגיל, שבתוכו ערבבו

דגים שלא נאפו

שאלה: נהוג אצלנו לאכול בכל סעודה מסעודות השבת דגים. בגלל בעיה לחמם את הדגים או מסיבה אחרת התקבל במשפחה הרחבה הנהוג לאכול בסעודת היום דגים קרים, דהיינו שנאפו כיאות מערב שבת במתכון שמתאים לאכילה קרה והוחזרו למקרר. בשבת שעברה אירעה תקלה והילד שהיה אחראי לדאוג להכניס את תבנית הדגים לאפיה לא עשה זאת. אחיו שהיה אחראי על סידור המקרר ראה את התבנית על השיש במטבח בשעה מאוחרת ביום שישי והבין שהדגים כבר נאפו והתקררו. גילינו זאת רק בשבת בבוקר בבואנו להוציא את המאכלים שיוגשו לפני ה'טשולנט' ולצדו. נייד הכסף שכיסה את הדגים אז מעט וראינו שהם לא נאפו.

הבעיה הייתה שבאותו מדף מאחורי הדגים היו מונחים התוספות להמשך הסעודה, שניצלים ובשר מעושן שרצינו להגיש לצד ה'טשולנט'. א) האם מותר היה להזיז את תבנית הדגים הלא-אפויים כדי לקחת את שאר המאכלים? ב) והאם היה מותר - כפי שהציעה אחת מבנות המשפחה - לפרק את המדף שמעל המדף המדובר (המדפים נשלפים בקלות רבה) וכך להגיע אל

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

ב. הפסקה בין השכינה – משנ"ב קב, טו), בשעה שמסמן שיעברו אמנם אינם מפריעים לו בכוונה, אך לכאורה מפסיק לשכינה. אכן בשעת הדחק ניתן לסמוך ולהקל אף באחד הטעמים, ולעבור לפניו.

תיקון חברו שטעה בתפילת שמונה עשרה

שאלה: עומד באמצע תפילת שמונה עשרה ושמע את חברו טועה בתפילתו, האם יכול לתקנו ולרמוז לו שטעה.

תשובה: אסור לתקנו ואף לא לרמוזו בשעה שמתפלל, כיון שזה לא קשור לתפילתו. ודומה לעומד ומדבר עם המלך שמפסיק באמצע ומשוחח עם חברו המדבר אף הוא עם המלך. ואין הבדל אם זהו איש זר או בנו שהוא מופקד על חינוכו לתפילה ראויה.

אכן אם הטעות מציקה במחשבתו, יכול לרמוז, שהרי לא גרע מתינוק הבוכה שמטריד את כוונתו שיכול לרמוז ולהשתיקו בלא לדבר (משנה ברורה קד, א).

ומה שכתב המשנה ברורה (תקצא, א) שבמקומות שנוהגים לתקוע באמצע תפילת לחש, אם טעה התוקע "אין לשוח ולגעור בו, שהרי כבר יצאו בתקיעות דמיושב" ומשמע שבלא דיבור אלא רק ברמיזה מותר, זהו רק כשהמתפלל עצמו יוצא בתקיעות והטעות קושרה לתפילתו, מה שאין כן כשחברו טעה בתפילתו הפרטית (פניני תפילה פו).

שיעודע כעת רק לצרכו.

ואף הכהנים אם יכולים להגיע לדוכן בדרך אחרת שלא יעברו לפני המתפלל, עדיף, אף אם הדרך ארוכה יותר, שהרי קיצור הדרך לפני המתפלל הוא רק לטובתם ולא לצורך המצוה.

ואמנם גם כשהולך לדבר מצוה ופוסע לאחוריו בסוף תפילת הלחש, יקפיד להמתין שיעור ד' אמות, ואם אינו ממתין, הרי הוא ככלב שב על קיאו (יומא נג, ב).

רצון המתפלל שיעברו לפניו

שאלה: עומד בתפילת שמונה עשרה ומסמן שניתן לעבור לפניו, האם אכן מותר לעבור לפניו.

תשובה: למרות שני הטעמים הנ"ל שהובאו לאיסור לעבור לפני המתפלל (א. ביטול הכוונה.

הליכה כנגד המתפלל לצורך מצוה

שאלה: האם מותר לפסוע לאחוריו כנגד המתפלל לצורך מצוה.

תשובה: מותר.

שני טעמים נאמדו לאסור הליכה כנגד המתפלל (משנה ברורה קב, טו):
א. מבטל כוונת המתפלל.

ב. מפסיק בין המתפלל לשכינה.

וביאר רבינו הגר"ש אלישיב זצ"ל שבימינו אין מכוונים כראוי, ממילא אין בהליכה הפרעה לכוונה, ובטל הטעם הראשון.

וכאשר ההליכה לצורך מצוה, אינו מפסיק בין המתפלל לשכינה, ובטל הטעם השני, שכן האיסור להפסיק ביניהם מפאת כבוד השכינה, שכאשר המלך משוחח עם עבדו ועובר ביניהם, הרי הוא זלזול, אך כאשר עובר אחד המשרתים לעשות רצון המלך, בוודאי אין בזה זלזול, וה"ה כשעובר למען עשות דבר מצות מלך מלכי המלכים. וכתב כן בדעת תורה (קב, ד) ובארחות חיים (ספינקא קב) בשם מאורי אור.

אמנם כ"ז כאשר ההליכה נצרכת לקיום המצוה כגון גטילת ידיים לכהן הנושא כפיו, גם כאשר שמר ידיו בנקיות, וכן ללוי ההולך ליטול את ידיו.

ואמנם אם אין לפניו מצוה שאינה סובלת דחיה, אסור לפסוע לאחוריו בסיום התפילה, למרות שהפסיעות הן חלק ממצות התפילה והפרידה מהמלך, כיון שיכול להמתין עם הפסיעות, נחשב

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת בבא קמא דף ג-ט

כשוטה ואין עליו חיוב קריאת שמע, וכמבואר בסוגיין שישן שהזיק פטור, ובתוס' (ד. ד"ה כיון) הביאו בשם הירושלמי שהיינו כשהלך לישון ואח"כ הניחו אצלו כלים, ומבואר שבשעת שינתו הרי הוא כשוטה גמור.

ולפי זה יש לדון שאף מי שנרדם לאונסו מחוץ לסוכה אין חיוב להעידו, כיון שבעת שהוא ישן אינו עושה עבירה, ולפי זה יהא מותר אפילו להוציא אדם ישן מהסוכה, אלא אם כן הוא יודע בשעה שנושכב לישון שרוצים להוציאו לאחור מכן מהסוכה שבאופן זה אין הוא כאנוס, אלא כמי שהלך לישון ליד כלים ושברם, שאינו אנוס שהיה לו להעלותו בדעתו שייזיק לכלים.

אמנם למעשה נקט שודאי ראוי להקיץ אדם שישן בסמוך לסוף זמן קריאת שמע, מצד סברא שיש לזכותו שלא יפסיד מצות קריאת שמע ותפילה.

ובשו"ת קרן לדוד (ס' יח) האריך בנידון זה שצריך להקיץ מי שישן בזמן סוף קריאת שמע, ואפילו אם אין אנו יודעים שהוא רוצה שיעירו אותו, ומפני שכל ישראל ערבים זה לזה ומצות תוכחה.

אמנם כתב שזה דוקא במצוה דאורייתא, אבל במצוה דרבנן כגון סו"ז תפילה, אם יודעים שיצטער אם לא יעירו אותו צריך להעיר אותו מדין גמ"ח וצדקה, אבל אם יודעים שאינו רוצה בזה אין חיוב להקיצו, שלא נחשב כעובר על איסור דרבנן שהרי הוא אנוס, אבל אם הלך לישן במתכוין, אעפ"י שעדיין יש לו שהות לקום להתפלל, כיון שהיה צריך לזוהר שלא תחטפנו שינה הרי זה תחילתו בפשיעה וסופו באונס, ונחשב כעובר על איסור דרבנן.

בתשובות והנהגות (ח"ב ס' ג) כתב, שהיות שאעפ"י שהוא אנוס הרי באונס לא אומרים

אולם יש מן האחרונים שלא סמכו לדינא על דברי החות יאיר להתיר אמירת תהלים בעל פה, וכן כתב החקרי לב (אור"ח ס' יג) אחרי שדחה ראיותיו של החות יאיר והאריך בזה, שיותר עדיף שילמדו בעל פה אפילו פרק אחד ממשנה ויקראו בו בעל פה אפילו ק' פעמים, ועדיף יותר מקריאת התהלים בעל פה.

וכן כתב החיי אדם (כלל ה אות יא) שאין לקרוא מזמורי תהלים שאינם שגורים בפי הכל בעל פה.

ובשו"ת חתם סופר (יו"ד ס' קצא) כתב להתיר מטעם אחר, שכל מזמורי תהלים נאמרים בעל פה משום שמתחילה על דעת כן נתקנו, והיינו שדוד המלך ע"ה כשתיקן התהלים תיקנם על מנת שיהא אפשר לאומדם בעל פה, ושמה הטעם הוא כדי שיהיו ישראל שבכל דור ודור מותרים באמירתם בכל עת צרה וצוקה בעל פה, ומביא לזה ראיה שלא נראה שהיו הלויים משוררים בבית המקדש מתוך הספר, או שיהיו עושי הפסח קוראים הלל מתוך הספר.

במשנה ברורה (אור"ח ס' מט סק"ו) הביא דברי החות יאיר, וכתב שנראה לסמוך עליו לומר כל ספר תהלים על פה, עיי"ש.

להעיר ישן לקריאת שמע או כדי שישן בסוכה

בגמ': ישן דרכו להזיק, כיון דכייף ופשיט אורחיה הוא (בבא קמא ד, א).

בספר הליכות שלמה (ח"א מילואים ס' יב) כתב לדון, על אדם הרואה את חברו ישן כשהשעה קרובה לסוף זמן קריאת שמע או תפילה, אם מחוייב להקיצו כדי שישפיק לקיים את המצוה, שהרי בשעה שהאדם ישן הרי הוא

קריאת תהלים בעל פה

בגמ': כדמתרגם רב יוסף איכדין איתבליש עשו אתגלין מטמרוהי (בבא קמא ג, ב).

בפוסקים דנו אם מותר לקרוא תהלים בעל פה, שהרי הם דברים שבכתב ואי אתה רשאי לאומדם בעל פה, כמבואר בשו"ע (אור"ח ס' מט ס"א), או שמכיון שתהלים הם כתובים ולא תורה, מותר לקרותם בעל פה ואינו דומה לקריאת חומש על פה.

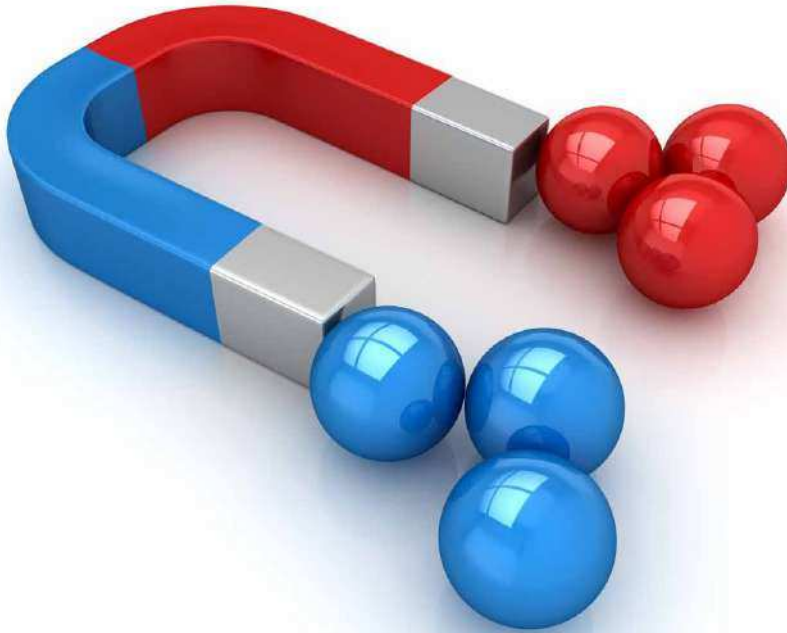
בשו"ת הרדב"ז (החדשות ס' י) כתב להוכיח מדברי הגמ' בסוגיין שמדברת בפסוק מהנביאים, ואמרה כדמתרגם רב יוסף, והיינו משום שהיה סגי נהור ולכן היה אסור באמירת דברים שבכתב, משום שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומדם ע"פ, ולכן היה מתרגם, ואם כן מוכח שאף נביאים וכתובים אסור לקרוא בעל פה וממילא הוא הדין תהלים.

אלא שכתב לדחות שאפשר שרב יוסף מתוך רגילותו שהיה מתרגם הפסוקים מן החומש והיה רגיל בתרגום, תירגם גם הפסוקים מן הנביאים וכתובים, אבל לא משום שגם נביאים וכתובים הם בכלל האיסור של דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומדם על פה.

והנה בשו"ת חות יאיר (ס' קעה) נשאל מחזן מופלג שהיה גומר בכל יום תהלים בעל פה, והיה ליבו נוקפו מפני שאמרו רז"ל דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומדם על פה, ואחר שהביא כמה מן הקולות שכתבו הראשונים ודחה אותם, כתב והנכון שבתירוצים הנאמרים בענין הוא מה שכתב רבינו יונה, שכל דבר שחובה לאמרו כגון פרשיות הקרבנות וברכת כהנים, וכל דבר שניתן לאמרו פעם אחת בתורת חובה, מותר לאמרו בע"פ בכל זמן ובכל ענין.

וביאר שהטעם בזה הוא, שכל מה שאנו אומרים בבית הכנסת כגון פסוקי דזמרה, ויהי בנסוע הארון, ובנחה יאמר וגו', הכל הם שבחות והודאות רחמים ותחנונים לפני המקום, ואע"פ שיסודו לקרא גם כן פרשיות מן החומש, הואיל ומנהג פשוט מקדמונים לאמרה הרי זה כדבר שבחובה ומותר לאמרה בע"פ, משום שדבר שבחובה מותר הוא כמבואר בירושלמי, שכל דבר שבחובה הוא כעין פסוקים שבתפלה שחובה לאמדם, והם ענייני תחינה וריצוי, וכל מה שאומרים בשעת תפילה לא חילקו בזה ומותר לאומדם על פה, ואפילו קריאת ויחל והפטרה, רחמים וענייני מוסר להתעוררות הם ומותר לאמדם על פה.

וכתב בסוף דבריו, הנה אחר שנהגו ברוב תפוצות ישראל לאמור תהלים בציבור בכל יום, וודאי שלא לשם תורה נהגו כן, רק לעורר רחמים ולהגביר חסדי דוד הנאמנים, ולהעביר גילולים ולהשביט אויב וקטרוגים, כענין זמירות, ומאחר שנאמרים יום יום נקרא ג"כ שגור ורגיל בפי כל משום שרוב הציבור ככולו ומותר.

שהוא כמו שעשה, ואם לא יעירו אותו יחסר לו מצות עשה של קריאת שמע, ובדאי האדם רוצה שיעירו אותו ולכן יש להעיר אותו, אמנם הביא בשם החזו"א שלא הסכים להעיר כדי לומר ק"ש בזמן המג"א. ועיי"ש לגבי להעיר אדם לתפילה בצניבור.

תשלום על היזק בעין הרע' או ע"י סגולה'

בגמ': קסבר ר' חייא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק (בבא קמא ה, א).

בשול"ת להורות נתן (ח"ו סי' קלז) כתב לדון לגבי אדם שהיזק ממון חבירו על ידי עין הרע, האם הוא מחויב לשלם לו נזקיו.

לפשוט ספק זה הביא מדברי הכסף משנה (מאכלות אסורות פ"ג הכ"ח) שכתב, שבהיזק שאינו ידוע לכל העולם אלא לישראל או ליודעים בטיבם, כל שלא נתכוין להזיק אין לחייבו לשלם, ולכן אם היזק בעין הרע בשוגג, או שזרק צפרניים ולא התכוין להזיק, לא יאז חייב על כך.

ראיה למהלך זה הביא מהמבואר בסוגיין על המזיק בהיזק שאינו ניכר שנחלקו אם חייב על כך, ולהלכה נפסק (שו"ע חו"מ סי' שפה ס"א) שמן התורה פטור, והכמים קנסו אותו שישלם, ולפי"ז יש לומר שהמזיק ע"י עין הרע או ע"י סגולה, מהתורה ודאי אינו חייב, ואף מדרבנן כיון שלא מצינו שקנסו אותו אינו חייב לשלם.

עוד כתב להביא סמך שאין לחייב בתשלומים כשהיזק על ידי סגולה, ממה שכתב הרמב"ן (ויקרא כא ז) כי לא תסמוך התורה באזהרותיה על הנס, וכעין זה כתב (במדבר ה כ) כי אין בכל משפטי התורה דבר תלוי בגם זולת פרשת סוטה. אם כך כתב הלהורות נתן, גם פרשת נזיקין שאמרה תורה, לא נתנה את הלכותיה אלא רק כשהיזק בדרך הטבע, ועיי"ש במה שפלפל עוד בזה.

כיוצא בזה דן בלהורות נתן (ח"ו סי' קלד) על אדם שזרק ציפורניים במקום שעוברים שם בני אדם, ועברה עליהם אשה מעוברת והפילה, האם חייב בתשלומי וולדות או שאינו חייב מאחר ולא היזק אלא ע"י דבר סגולי.

בקהילות יעקב (ב"ק סי' מה) כתב שהזורק ציפורניים ועברה עליהם מעוברת והפילה, אינו חייב, כיון שלכל היותר אין על ציפורניים אלו אלא דין בור, ומבואר לקמן (ני) ששור ובור פטורים מדמי וולדות. אכן לענין שאר מזיק על ידי סגולה או עין הרע, כתב שאפשר שפטור מלשלם כיון שלא ברי היזק, ואין זה ברור שיבא היזק ע"י, אבל אם באמת יתברר שהנזק אירע רק מחמתו אולי באמת יתחייב לשלם. ועיין בערוך השולחן (חו"מ סי' שעח ס"א).

יש לציין שהיזק בעין הרע הוא לא ברי היזק, וישנם הרבה תנאים להיזק זה, כמבואר בחיד"א (חסדי אבות פ"ב מ"א) בשם ר' נפתלי כ"ץ שכתב,

ביהכ"נ, והצד להתיר בזה שהוא גרמא, ויש להתיר בשבת ובפרט לצורך מצווה.

בתשובתו כתב לתלות נידון זה במחלוקת המגן אברהם (או"ח סי' רנב סק"כ) והאבן העזר (סי' שכח), בדיון טחינה בשבת ברחיים של מים, אם חייב מדאורייתא, כיון שנתערב גם כה אחר עם עשייתו ולא נעשה על ידו לגמרי, וכמו"כ במגנט נעשה פעולת ההוצאה ע"י המגנט.

אולם כתב שיש צד להתיר זאת, עפ"י המבואר בשבת (צב). שהחייב בהוצאה בשבת אינו אלא אם מוציא כדרך המוציאין, והמוציא בפיו אינו חייב, ומכך יש ללמוד שהמוציא הפך בשבת ע"י מגנט אינו עובר על איסור הוצאה בכך, כיון שאין זה הדרך להכניס חפצים ע"י מגנט, וממילא מותר הדבר ואינו דומה לרחיים של מים ששם הדרך היא לטחון באופן זה.

למעשה, הביא בזה כמה וכמה חששות דרבנן, ולכן הכריע שעדיף יותר אם אפשר להביא המפתחות ע"י עכ"ם או קטן, ואם אי אפשר מותר להביא גם ע"י גדול, כיון שיש בזה שני דרבנן הוצאה כלאחר יד וכרמלית שהרי אין לנו רשות הרבים דאורייתא, וכאן יש להתיר משום כבוד הבריות שממתינים לברית, ומשום מצות מילה.

בשול"ת הר צבי (או"ח ח"א סי' קלב) דן גם בעניין זה, ולאחר שהאריך בנידון כתב להוכיח מהמבואר בסוגיין שהמניח אבנו סכיני ומשאו בראש גג והרוח מוליכו חייב משום חציו, וכך יש לומר שגם המניח מגנט ועל ידו מושך את הסכין ומכניסו מרה"ר לרה"י הרי זה כמכניסו בידים ממש ולא בגרמא. [בחו"מ (ו) ד"ה היינו) כתב שאבנו סכיני ומשאו שהיזקו ברוח מצויה אין בהם חיוב חציו אלא משום ממונו, אך בהר צבי האריך לחלוק על שיטתו]. ועיי"ש במה שנקט לדינא.

שלא יתכן לתת עין הרע אלא כשהנותן יסגור עין אחת ויכוין לעשות עין הרע, כי בעין אחת שולט הסטרא אחרא, ובזה ביאר מדוע בכל מקום ששנו חכמים 'עין הרע' לא אמרו 'עינים רעות'.

עוד מבואר בתורת חיים (ב"מ פד. ד"ה מה) שאם יש דבר המפסיק בין העין לבין הדבר הנראה לו, אין השפע הרע יכול להגיע אליו ולהדבק בו, ולכך לא שלטא עינא בישא בדגים שבים אע"ג שהן נראין תוך המים כיון שהמים מכסין אותן ומפסיקין בין העין לביניהם אין שפע המזיק יכול להגיע אליהם ולהדבק בהן.]

[ועיין בשול"ת אגרות משה (אבהע"ז ח"ג סי' כו) שכתב, בענין עין הרע ודאי יש לחוש, אבל אין להקפיד הרבה כי בדברים כאלו הכלל מאן דלא קפיד לא קפדינן בהדיה, כמו שמצאנו בזוגות בפסחים (ק). עוד כתב שעין הרע שייך רק בדבר שלא מצוי לפי דרך העולם, ולא בדברים מצויים].

הוצאה מרשות לרשות בשבת ע"י מגנט

בגמ': אבנו סכיני ומשאו שהניחן בראש גג ונפלו ברוח מצויה והיזקו (בבא קמא ו, א).

בשול"ת חלקת יעקב (או"ח סי' קסט, קע) נשאל בנידון ברית מילה שנערכה בשבת, ומחמת איסור הוצאה מרשות לרשות נתנו לנכרי להביא את הרך הנימול לביהכ"נ, וגם את הסכין של מילה תחבו ביחד עם הילד ע"מ שהנכרי יכניס גם אותה לתוך ביהכ"נ, ולבסוף מצאו את הסכין שנפל בסמוך לפתח ביהכ"נ, והנכרי כבר הלך לדרוכו, והנה שם בפתח נזדמן להם מכשיר מגנט, ונשאלה השאלה האם מותר בשבת להניח המגנט ליד הפתח בפנים על מנת שימושך בכוח המגנט את הסכין לתוך

פניני הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

שלוש אותה לשם מצוה יהדר אותה משום זה אלי ואנוהו, ואין לה' מחסור לשלם כפליים על מה שיוציא בה, וכ"כ הכף החיים (אר"ה סי' כד סק"ג) שייכבס אותו כפעם בפעם כדי שהיה מלובן, ובשם החסד לאברהם הביא שם דברים נוראים בענין זה, ולאחר שזוהר להקפיד על הטלית שיהא מכובס ונקי, כתב, כמה מהגנות והבושה למי שמתלבש מלבושים נאים כאשר תשיג ידו, והטלית בלוי וקרוע ילבש, בושה ויתעטף כלימה, ונפשו תהיה עגומה וידאג מן הנקמה רח"ל.

וכ"כ באורחות יושר (פ"ב) שמוטל על הציבור להסתכל על הטלית שתהיה כשרה, ושהיה הציצית מכובסים, משום זה אלי ואנוהו, ופעם אחת בא סוחר אחד מעיר פראנקיה, ונתנו לו טלית אחת ולא רצה ללבושו מפני שהיה מטונף, ואמר למה יהיה החלוק נאה ומכובס והטלית מלוכלך, לא תהא כהנת כפונדקית.

ובשו"ת מהר"י ברונא (סי' קפ) כתב, שהיו רגילים בעיר ריינוס בימי הגדולים, כל מי שקונה טלית חדשה לקרותו לספר תורה, לפרסם היאך זהירים בחיבוב המצוה.

לווין תקנו שאין דרישה וחקירה בעידי ממון, וגם כאן וודאי ע"י מכונה כזו יש יותר חשש לנעילת דלת, שיהיו אנשים יראים להלוות אפילו בפני עדים, כיון שיחששו שמא העדים יתיראו אח"כ להעיד מחמת המכונה שהרי הם חשודים למשקרים, ומוכח בסנהדרין (לב:) שיש בזה חשש נעילת דלת, לפיכך אין להשתמש במכונת אמת גם לא לדיני ממונות, ומה שבי"ד של שלמה המלך נשתמשו בזה זה היה לפני שנתקנה תקנה שאין דרישה וחקירה בדיני ממונות מחמת נעילת דלת.

חובת זהירות בנקיין הטלית

בגמ': בהידור מצוה עד שליש במצוה (בבא קמא ט, ב).

ברש"י (ד"ה בהידור מצוה) משמע שיש להיזהר גם בטלית שתהא נקיה ולא רק בציציות.

בספר סדר היום (כונת ציצית) הזהיר ע"ז מאד, וכתב טוב להיזהר שתהיה הציצית מהודרת ונאה ונקיה, ולא תהיה מטונפת וקרועה ובזויה, וכיון

בדיקת עדים במכונת אמת (פולגרף)

בגמ': אם כן נעלת דלת בפני לוי' (בבא קמא ז, ב).

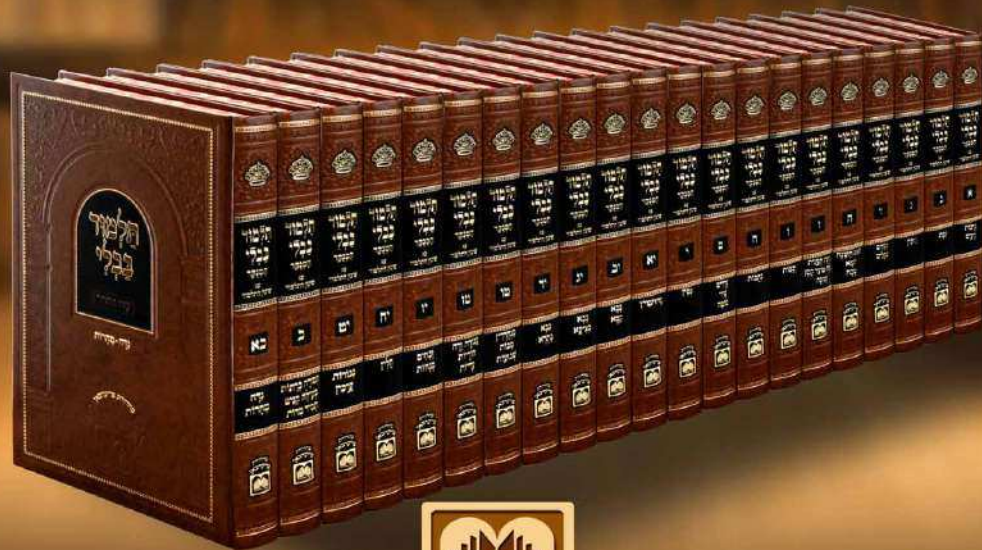
בשו"ת עמק הלכה (ה"ב סי' יד) נשאל, האם אפשר היום להשתמש בדיני ממונות בבית דין על פי דיני התורה במכונת אמת הרוטטת אם העד ישקר בעדותו, על מנת להרתיע את העדים מלשקר, וכתב שלכאורה היה מקום לומר שמוותר, שהרי מובא בילקוט שמעוני (אסתר תרמו, ובתרגום שני) ששלמה המלך היה לו מכונה כזו בכסא מלכותו, שכשהיו עדים שקרנים מעידים לפניו מיד היתה המכונה יודעת מה שבליבם ומנגנת ופוקעת וכו', והייתה מפחידה את העדים הללו שלא ישקרו, הרי שמוכח שגם על פי התורה ראוי להשתמש במכונת אמת להפחיד העדים שלא ישקרו.

אמנם הוא דוחה ראייה זו, וכתב שאסור להשתמש בזה שהרי כדי שלא תנעול דלת בפני

בס"ד

ש"ס עוז והדר מניקה

מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שינון 21 כרכים

חיים של תורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הרה"ק רבי שמשון מאוזיראן זי"ע

בעל נזירות שמשון י"ט חשוון תר"ח

היו בביתו נרות שבת, ובתוך קהל חסידים מצומצם ממקורביו מתפלל היה תפילת מנחה וקבלת שבת, ומיד לאחר מכן מורה היה להגיף את חלונות חדרו, מקדש על היין ועורך את שולחנו הטהור בסעודת ליל שבת.

טעמו ונימוקו להנהגה זו היה כדי להקל את סבלם של הרשעים הנידונים בגיהנום, שכן משעת קבלת השבת שלו שובת הגהינום וחל מפעולתו.

דעתו של הרה"ק מפרמישלאן לא נוחה היתה ממנהג זה, שכן טוען היה כי עד שרבי שמשון דואג לטובת נשמות המתים הריהו גורם בכך חטאה לבני עירו החיים, שכן בהיותו רב אב"ד בעירו אוזיראן הרי שקבלת השבת שלו מחייבת את כל יושבי המקום, ואילו למעשה בשעה שהוא עורך את שולחן ליל השבת שלו במסיבת חסידיו הרי שמתחת לחלונות מתנהלים עדיין המסחר והמלאכה בחוצות העיר בכל עוזם.

(ספר 'אספקלריה המאירה', עמוד שיב)

הרה"ק רבי שמשון הלוי העליר זי"ע, נולד בשנת תקמ"ב, לאביו הרה"ק רבי משולם פייבוש מזבריא זי"ע - בעל היושר דברי אמת. בהגיעו לפרקו בנה ביתו עם בת הרה"ק יוסף יוסקא מוואלטישיסק זי"ע.

כיהן כרב בעיר אוזיראן פלך פודוליה, ועם הסתלקות אביו הק' בשנת תקנ"ה, הנהיג עדת חסידים כגדולה, בהיותו "גדול בתורה, איש אלקים קדוש ונורא, שמכל מקומות נתקבצו אליו לשמוע תורה מפיו, וללמוד ממנו דרך בעבודת ה'".

ביום י"ט חשוון שנת תר"ח עלתה נשמתו בטהרה השמימה, ומנ"כ בעיר הסמוכה לאשקאווין.

ליקוטים מדברי תורתו על תנ"ך וש"ס נדפסו, בקונטרס "נזירות שמשון" שבסוף ספרו הק' של אביו יוסף דברי אמת.

לצאת מוקדם מהגהינום

הצדיק הקדוש רבי שמשון מאוזיראן, בנו

הרה"ק רבי שלום הלוי רוזנפלד מקמינקא זי"ע

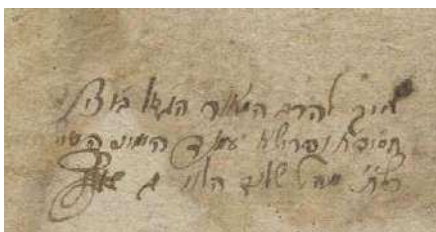
כ' חשוון תרי"ב

זיע"א, וכן נסע אל הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א ועוד.

נסתלק בליל שבת קדש כ' במרחשון תרי"ב בגיל חמשים ושתיים בעיר קאמינקא, ובה מנוחתו כבוד.

תרנגולת שקראה כמו תרנגול - ישחטנה מיד

פעם ראה רבינו [רבי שלום מקאמינקא] בבית מדרשו של רבו [רבי שלום] מבעלז זצ"ל איש אחד שהתפלל בקול רם ובתנועות משונות, והכיר עליו שלפי כוונותיו ולפי מדרגתו רחוק הוא מרחק רב לשיצטרך לעשות תנועות כאלו. ניגש אליו ואמר לו: אם לא תפסיק מלהתפלל בדרך הזה אזי ישחטו אותך מיד. הלה לא שעה לדברי רבינו והמשיך בדרכו להתפלל כמקודם. חזר אליו רבינו ואמר לו פעם שנית כדברים האלה. כאשר שאלוהו הנוכחים לפשר הדברים, אמר רבינו: הנה אספר לכם מעשה, לכפרי אחד היו תרנגול

עסקו רבות בפדיון שבויים ונסעו בצוותא רבות לאספ כספים למטרה זו.

בשנת תקפ"ב בהיותו בן עשרים ושתיים שנה נתקבל לרבנות יאריטשוב, אחר חמש עשרה שנים בשנת תקצ"ז עבר לקאמינקא, ועל שמה נקרא, כן קבל כתב רבנות מעיר הקדש צפת, אך רבו הרה"ק רבי שלום מבעלזא הניאו מלקבל את המשרה על שכמו.

אחר הסתלקות רבי נפתלי, נסע אל הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א, אותו החזיק לרבו מובהק, בנוסף הסתופף גם בצל הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א, והרה"ק רבי ישראל מרוזין

רבנו נולד בשנת תק"ס לאביו ר' יעקב יוסף מראווע ז"ל שהיה עשיר גדול, בן הגביר ר' שלום גראף ז"ל.

בהיותו גער רך בשנים, יצא שמו לתהלה בשם העלוי מראווע, כאשר בא בילדותו בפעם הראשונה עם אביו הגביר לובלינה אל הרה"ק החוזה, הביאו אביו לפני רב העיר רבי עזריאל הורוין בעל ראש הברזל, שיתנה על קנקנו.

בימי ילדותו למד מפי רבי שלמה קלוגר וגיסו רבי צבי חריף, שהיו סמוכים על שלחן חתנם בעיר ראווע, כן שהה בה בעת ההיא הרה"ק רבי אליעזר בן הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א, שהיה סמוך על שלחן חתנו, רבנו התודע אליו, והוא משכו בחבלי עבותות אהבה להסתופף בצל אביו ברופשיץ.

שם פגש בהרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א, אחר פטירת רבם נסעו יחדיו אל הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א, אל הרה"ק רבי ישעיה אשר מרופשיץ זיע"א, אל הרה"ק רבי מרדכי מטשערנביל זיע"א, ועוד צדיקים, שניהם אף

כמו כן הוא הדבר הזה, סיים רבנו, דהרב מבעלזא הוא בעל קול נעים ותפילותיו באים מעומקא דליבא, מותר לו לעשות תנועות ולצעוק בקול. אבל האישי הזה שאינו כלל בדרגה זו רק רוצה לקרות בקול כמו רבו, הרי זה כמו תרגולת שקראתה כתרנגול, ע"כ אמרתי שיצטרפו לשחטו. אוהב שלום (עמ' קלט)

מאד כשאני קורא בקול, ובגלל כן הוא מתחבני. אמרו התרגולות: אם כן אף אנו נקרא ונצווח כמוך, ואף לנו יראה חיבתו. ענה התרגול: חס לכם מלעשות כדבר הזה, כי אם תקראו בקול כמוני, אזי תיכף ומיד ישחוט אתכם הבעה"ב, כי איתא בצוואת ר"י החסיד, דתרגולת שקראתה כמו תרגול ישחטנה מיד.

ותרנגולות ושאר מיני בעלי חיים, אבל שונה היה יחס הבעה"ב להתרגול מאשר להתרגולות, כי את התרגול חיבב ופיטמו במאכלים טובים, ואת התרגולות ריחק ולא שם לבו עליהן. פעם שאלו התרגולות את התרגול: במה זכית אתה למצוא חן בעיני הבעה"ב, אשר בזמן שאותנו הוא מרחק וממאס, אתה נהנה מכל מיני התקרבויות. ענה התרגול: לי יש קול יפה ונעים, והבעה"ב נהנה

הגאון רבי דוד בן שלמה אבן זמרא זצ"ל

הרדב"ז כ"א חשוון של"ג

יישוב נפלא עפ"י דברי הרדב"ז

מסופר כשנפגשו הרה"ק ב' הישמח ישראל מאלכסנדר זצ"ל והגאון רבי יהושע מקוטנא זצ"ל, דיברו תחת אחד השיחים, בענין דברי הפרשת דרכים (בדרוש א') שכתב, בהא דהראשונים חקרו ונחלקו אם האבות הק', שקיימו את התורה קודם שניתנה לנו, היה להם דין בן נח לחומרא או דין ישראל בין להקל בין להחמיר, והקשו המפרשים לפי הסוברים שלא היה להם דין ישראל להקל, א"כ איך שמרו האבות את השבת, והרי קי"ל (סנהדרין נט.) "בן נח ששבת חייב מיתה" והם לא יצאו מכלל בן נח להקל.

ואמר הרה"ק מאלכסנדר להגאון מקוטנא לתרין ברעיון האמור, עפ"י דאיתא ברדב"ז (על הרמב"ם מהל' מלכים פ"י ה"ט) שהאיסור לבן נח לשבות הוא רק כשקיבל לעצמו את אותו היום למנוחה, אבל אם בטל במקרה לא מתחייב, והנה האבות הק' תיקנו וזיכנו את אבריהם שלא יהיה ביכולתם לעשות שום תנועה שהוא נגד רצון השי"ת, ולפ"ז אמת דקי"ל "גוי ששבת חייב מיתה", אמנם זהו רק כששבת בכונה, אבל בכפות וקשורות ידיו בחבלים שאינו יכול לעשות מלאכה, ודאי שאין יכולים לחייבו, והרי זה בכלל דברי הרדב"ז הנ"ל, דהשבות במקרה פטור. וקלסיה הגאון מקוטנא.

(מאורן של ישראל - וירא)

אחד שלה לצפת. והוא לעת זקנתו עקר דירתו ממצרים והלך לו לעיר צפת תוב"ב.

ואומרים שהרב מהר"ק קארו (מרח"ב יוסף) ז"ל כיבדו ונשאו בכבוד גדול והושיבו למעלה ממנו בכל הדברים, הן לענין ישיבה, הן לענין חתימת כתבים או שטרות, מפני שהיה זקן מופלג בשנים יותר מהרב ר' יוסף קארו. ואומרים שחיה ק"י שנים ונפטר שם בצפת.

(ספר 'קורא הדורות', פ"ג)

הגאון רבי דוד בן שלמה אבן זמרא נולד בספרד בשנת ה"א רל"ט. הוא יצא עם הגולה מספרד בשנת ה"א רנ"ב ועלה לצפת. בשנת ה"א רע"ג ירד ר' דוד מצרימה, שם היה לראש קהילת היהודים המקומית, ושימש כרב, אב בית - דין, ראש ישיבה וגבאי קופת הצדקה, וכל זה ללא תשלום עקב עשרו הרב, שבא לו מהצלחתו במסחר. לספרייתו הגדולה יצא שם בעולם.

הוא חזר לארץ בשנת ה"א שי"ג והתיישב שוב בצפת. מספר תשובותיו מגיע ליותר מ-עשרת אלפים.

ר' בצלאל אשכנזי, בעל השיטה מקובצת, היה תלמידו.

הרדב"ז נתבקש לישיבה של מעלה ביום כ"א חשוון בשנת ה"א של"ג בצפת.

מהיכן נתעשר הרדב"ז?

ובזמן ההוא היה במצרים הרב הגדול מהרדב"א, דהיינו רבינו דוד בן אבי זמרא ז"ל, והרביץ תורה הרבה בישראל והעמיד תלמידים רבים, כולם חכמים גדולים. וכתב יותר משני אלפים פסקים, ולא באו לדפוס אלא שלש מאות מהם,

ואף זה ע"י שבשביל סיבה אחת אין ראוי לגלותה על ספר. ושמעתי מפי מגידי אמת, כי הרב הזה מצא בתוך ביתו מטמון גדול, כמה אלפים דיגרי זהב, וחלקם לתלמידי חכמים, חלק אחד לתלמידי חכמים במצרים וחלק אחד שלה לחברון וחלק אחד שלה לירושלים תוב"ב וחלק

הרה"ק רבי יששכר דב רוקח זי"ע

המהרי"ד כ"ב חשוון תרפ"ז

נדפסו ליקוטים.

מובא משמו דבר נפלא לפרש הא דאמרו חז"ל (אבות פ"ו מ"ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וכו' אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא. וקשה, בשלמא בעולם הבא בודאי שטוב לו בשכר שלומד תורה מתוך דחקות, אבל איך יתכן שיהא אשריך בעולם הזה כשאוכל רק פת במלח ושותה מים במשורה.

ומפרש פה קדוש, זהנה ישנם שתי כיתות צדיקים, האחת צדיקים שאוכלים ושותים וישנים כדי שיהיה בכוחם להתגבר כארי לעבודת הבורא, כי ללא האוכל והשתיה לא יוכלו לעסוק בתורה, והשניה שהיא מדינה גדולה ביותר, שאכילתם אינה רק הכשר וסיוע לעבודת השם, רק אכילתם גופא הוי מצוה, כבחנינת (פסחים מט.) כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, שהכהן באכילתו כיפר על חטאו של מי שהביא את הקרבן. והחילוק בין שתי המדינות, כי כת הראשונה שאוכלים רק כדי שיהיה להם אומץ וכח לעבודת השם, נמצא שאכילתם היא רק הכשר מצוה, ע"כ הם יכולים לאכול רק כדי צורכם ולא יותר, אבל כת השניה שאכילתם גופא הוי מצוה, הם יכולים לאכול ככל האפשר כי אכילתם גופא הוי מצוה. והוה הכוונה "כך דרכה של תורה" אם האכילה והשתיה הם רק דרך והכשר לעבודת השם, אז "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה", ואינו יכול לאכול ולשתות הרבה יותר מכדי צורכו, כי הוא אוחד עדיין רק בדרכה של תורה שהיא הכשר ודרך, אבל "אם אתה עושה כן" שהוא במדינה שהאכילה עצמה היא העבודה, אז "אשריך בעולם הזה" שיכול לאכול גם בעוה"ז ככל האפשר, כי האכילה עצמה הוי מצוה ונחת רוח להש"ת עת"ד.

(שיחות מלוה מלכה - להנה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל)

מגיסו הגה"צ רבי יוחנן טווערסקי האב"ד מוזשאי שהיה בן הרה"ק רבי פינחס מאוסטילא זיע"א חתן המהרי"ד.

ומרגלא בפומיה לומר לאברכים צעירים שישמע מגיסו רבי יוחנן שאמר בשם זקינו מהרי"ד מבעלזא סגולה לשלום בית, שיעמוד הבעל בבוקר לעסוק בתורה לפני התפילה.

מלבד גדול צדקותו וקדושתו שהתפרסם כפועל ישועות בקרב הארץ ורבים הלכו לאורו הטהור, ידוע שהיה גם גדול מאוד בתורה, ובש"ת בית יצחק (ח"ב אה"ז סי' א') כתב אליו מכתב תשובה מאהבה, וכתב עליו תוארים מופלגים "הגאון הצדיק החסיד אריה דבי עילאי ורעיא מהימנא", והגה"ק מהרי"ד זיע"א כתב הערות על תשו' בית יצחק, וע"כ הבית יצחק כתב אליו מכתב תשובה על הערותיו המחכימות. בבעלזא היה קפידא שלא להדפיס ספרים, וכנראה שטעמם היה כמסע עמהם, אבל לאחרונה הדפיסו ספר ליקוטי דברי תורה שאמרם מהרי"ד בשולחנותיו הטהורים מסודרים לפרשיות השבוע, ובסופו

הרה"ק רבי יששכר דב רוקח (המהרי"ד), נולד כבן שני לאביו הרה"ק רבי יהושע רוקח זיע"א מבעלזא (בנו של האדמו"ר הראשון השר שלום זיע"א) בשנת תרי"ד, ולאמו שהיתה מצאצאי הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א, האוהב ישראל.

בהגיעו לפרקו נשא המהרי"ד לאשה את הרבנית ע"ה, בתו של האדמו"ר הרה"ק רבי ישעיה זושא טברסקי מטשרנוביל, בנו של הרה"ק רבי אהרן מטשרנוביל (בנו של המגיד רבי מרדכי זיע"א). ובזו"ש נשא לאשה את הרבנית ע"ה בת בן דודו האדמו"ר רבי אברהם שמואל פצניק זיע"א מברז'נה, שהיתה מצאצאי הרה"ק רבי יחיאל מיכל זיע"א, המגיד מזלוטשוב.

לאחר הסתלקות אביו הרה"ק רבי יהושע זיע"א, ביום כ"ג בשבט תרנ"ד, הוכתר בנו המהרי"ד זיע"א כרב העיירה בעלזא (בגאליציה המזרחית) וכרבם ומנהיגם של חסידי בעלזא. מני אז ואילך נחשב היה כאחד ממנהיגי ישראל בגאליציה והונגריה, ואף נודע כפועל ישועות שאלפים פנו אליו להתברך מפיו ולבקש ממנו דבר ישועה ורחמים. הוא היה האדמו"ר השלישי בשושלת חסידות בעלזא, ונקרא בחסידות בעלזא "האדמו"ר הקודם" (דער פריערדיגער רב).

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, ואחרי שהעיירה בעלזא הפכה לשדה קרב, נמלט רבי יששכר דב מהעיירה בעלזא, והתיישב בערים שונות. בין השאר ישב זמן מה בעיר מונקאטש שבהונגריה, ולאחר מכן עזב אותה והתיישב בעיירה ראצפרט. עם סיום המלחמה חזר לגאליציה והתיישב בעיר הולושיץ עד לסיום התיקונים והשיפוצים בבית הכנסת של בעלזא שהפך לבית חולים שדה לחיילים בזמן המלחמה, וה"גרויסע שטוב" (בית האדמו"רים) שגם נפגע קשות.

בהגיע ליל ש"ק לסדר חיי שרה, כ"ב במרחשון תרפ"ז, הגיעה יריעת חייו לקצה, והוא נסתלק למתיבתא דרקיעא. אלפים לקחו חלק בהלווייתו שהתקיימה ביום ראשון, והוא נטמן בקברי אבותיו בבית העלמין בעיירת בעלזא.

ביאור נפלא במשנה: כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו'.

הרה"ק רבי יואל מסאטמר זיע"א הפליג לספר מגדולת הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א, שהיה חכם מופלג ומנהיג ישראל להפליא גאון וקדוש, ואמר על דברי תורתו אשר מתוקים הם מדבש ונופת צופים, וכי הוא מרבה לעיין בדברי תורתו של המהרי"ד דברי פי חכם חן. וסיפר שהרבה עניינים מהרה"ק רבי ישכר דוב קיבל

נביאים וכתובים מאידים בבדוקה

מחברת

מחזורת כ"י

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע

הכרת פניהם ענתה בהם

זושיא מאניפולי זיע"א, ולא התגלו עצמם, ובאו אצלו לקבל גדבה. ונתן להם ואמר להם שמותם ומעשיהם כי הכיר בפניהם מי הם. ולעת זקנותו היה תלמיד להרה"ק הרבי רבי מיכלי מזאלטשוב זיע"א. גם הרב הפרי מגדים היה אצלו ולקח ספרו, וברכו שיתקבל ספרו, מחמת שהיה מכירו בפניו שלמד לשמה (דמתיים צופים, פד:).

כשאירס הגאון החסיד רבי מאיר מארים אב"ד קוברין את בנו הגדול, רבי בצלאל חיים, עם בתו של אחד מחסידי נסכזי, כתבו את התנאים במעונו של הרה"ק רבי יצחק מנסכזי זיע"א שהיה מזקני הצדיקים שבדור. כיון שנתכבד הרבי בקריאת שטר התנאים עמד וקרא מלה במלה בקול רם עד שהגיע לשם המחוקק, רבי מאיר מארים, שהוכתר בתוארים 'הגאון והצדיק'. וכאן הפסיק לדגוע, עשה אתנחתא. לתדהמת הנוכחים בחגיגת האירוסין, קינה הרבי וניקה את משקפיו יפה יפה, חבשן על עיניו והסתכל על רבי מאיר מארים במבט חודר. אחרי רגע של שהות נענע בראשו לאות הסכמה ויקרא בארשת של שביעות רצון: אכן! הצדיק! (מרביצי תורה מעולם החסידות ח"א עמוד קי).

על הפסוק (בראשית יט ז): 'וַיְהִי כְהוֹצֵאֵם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶט עַל נַפְשָׁךְ אֶל תְּבִיט אַחֲרַיִךְ וְאַל תַּעֲמֵד בְּכָל הַכֹּפֶר הַהַר הַמֶּלֶט פֶּן תִּסְפָּה, פִּרְשׁ רַבֵּנוּ הַאֹדֵר הַחַיִּים הַקְּדוּשׁ זִיע"א, שֶׁהֵטַעַם שְׁלוֹט נַצְטוּוּהָ שְׁלֹא לְהַבִּיט אַחֲרָיו הוּא לְפִי שֶׁאִפְשֵׁר לְהַכִּיר בְּפָנָיו שֶׁל הָאָדָם אֶת מַעֲשָׂיו וְתַחבֻּלוֹתָיו, וְאֵם יֵבִיט לְסָדוּם יֵדָאוּ הַמַּשְׁחִיתִים אֶת מַעֲשָׂיו וַיִּכִּירוּ כִּי אֵין לֹא זָכוֹת לְהַנְצִל: טַעַם לְצַד כִּי הַכֹּרֶת פָּנֵי הָאָדָם תַּעֲנֶה בּוֹ מִהַ פֶּעַל, לִזֶה לֹא יִחַזֵּר פָּנָיו לְמֹלַל הָעִיר, כִּי שֵׁם הַמַּשְׁחִיתִים וַיִּכִּירוּ בּוֹ סִמָּן הַתִּיעוּב, וַאֲיִן לֹא זָכוֹת לְהַנְצִל מֵהֵם. וְצֵא וְלִמַּד מִהַ עֲלֵתָה לְאַשְׁתּוֹ. (מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

פעם אחת שלח בעל הבית אחד אל הרה"ק רבי נחום מטשערנוביל זיע"א, המאור עינים, יין טוב על ידי המשרת שלו. שאל הרה"ק את המשרת: אם הגיח תפילין היום. השיבו: לא. שאל אותו: מדוע לא הגיח תפילין. השיבו, שמנהגו לקום בבוקר השכם ולהתפלל תיכף, והיום אחרתי לקום, והייתי צריך לעשות תיכף הדברים הצריכים בבית ולא הייתי יכול להתפלל תיכף, ואחר כך חלש לבי והלכתי לאכול, ואחר האכילה לא רציתי להתפלל שוב, ושוב לא הגיחתי תפילין גם כן. אמר לו הרה"ק, שהוא שטות דוודאי לכתחילה אסור לאכול קודם התפילה, אבל כשכבר היה לך להתפלל ולהגיח תפילין אחר כך. אחר כך אמר: מזה אנו יכולין לראות כמה גדולה כוחה של מצוה אפילו מהפחות שבפחותים, דנחזי אנו שהמשרת הזה שקל בעיניו שלא להגיח תפילין כלל, מסתמא בוודאי גם כן אינו מניח אותם בכוונה הראויה ובגוף נקי, וגם התפילין והבתים והרצועות בוודאי אינם כשרים כל כך אצלו, אפילו הכי הכרתו בפניו שחסר לו המצוה של תפילין (עבודת הלוויים – אור הגנוז עמוד נו).

"סיפר הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זיע"א, איך שהלך דרך עיר ליסקא, ושם היה רב גדול ומפורסם הרה"ק ר' מנחם מענדיל מלינסק זיע"א, חתן הרה"ק רבי יצחק הורוויץ זיע"א אבד"ק האמבורג, ואביו של הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א. וכאשר בא לק"ק ליסקא הלך להרב שבעיר, כדרך כל הבחורים של ישיבה, והיה כאשר הסתכל בפניו נשא חן בעיניו, וביקש אותו שישבות בשבת על שולחנו. ואכל אצלו בצוותא חדא. ואחר כך פטרו לשלום באהבה ובהיבה. וידוע כי דרכו מעולם היה שיאכל לבדו ולא יהיה אצלו שום בחור בשבת קודש כי היה קדוש ונורא מאוד כידוע. ולא עוד אלא שביקש ממנו שיאכל אצלו. ובדאי ראה מה יהיה מן העלם הזה. והרב מנחם מענדיל הנ"ל כשבאו אצלו הני תרי אחי הקדושים הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א והרה"ק רבי

אור החיים המבואר

במתיקות ועריבות טוב התורה

אור החיים המבואר
 10 מרכיבים של מתיקות נצחית בעמודי מדורים עין: תבואת תבואה
 קרבן ספר ה' אור החיים' חק' 'מאורי אור' - מאור עני הרבני
 'מאורי חיים' - פקודות מדוי' ביאור רש"י

אור החיים המשולב
 המצות עשרה נעדרו הביאור 'מאורי אור' ונלקטו מאורי החיים
 ביאור משולב שזור באומנות למה דברים אלו תורה
 | 'תורת חיים' | ה'ת' | ענינם ומקורות בעמודי מדורים עין

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

חיים של תורה

מסר של אמונה ודברי חיזוק לימים אלו

נשפך דמם עליך כמים

פני ישמעאל

בשבוע הראשון בעודם שוהים במטוס, היו מביאים החוטפים מדי יום משלחות ערביות, מעבירים אותן במעבר המטוס בכדי להציג לראוה את אוצרות הנצחון החטופים. הכרת פניהם ענתה בהם ברוב המשלחות את הגדרתם - 'פרא אדם'. אמנם פעם עבר אחד מראשי משלחת ולו תואר פנים של נסיכות, בהליכתו במעבר בין מושבי האירון הרגיש הלה בנוכחות רבי יצחק, התכופף בתנועת נימוס ונעצר לכמה דקות להחליף שיחה אתו. לאחר שהלך, אמר רבי יצחק: פנים שלו הביעו נסיכות של ישמעאל, פנים כאלו לא תמצאו בבני עשו, יש לו את כל האופי של פנים ישמעאליים.

כששאלוהו לפרש דבר ההערה, השיב שעל ישמעאל לא נאמר בתורה 'אלופים'. ברם, עדיין לא היו הדברים מחוורים כל צרכם. בהזדמנות אחרת, במועד חג הסוכות לאחר השחרור, בליל שני אושפיזין דיצחק, ביאר רבי יצחק את כוונתו, כי בחשבון משפחות ישמעאל מצינו לשון 'נשיאים לאומות', ואילו בעשו נאמר לשון 'אלופים', 'אלופי עשו'.

ההבדל ביניהם משתרע על פני כל תקופות ימות עולם ומשמש מקור ושורש לשינוי היחסים בין ישמעאל לעשו. וביאורו הוא על פי מה שקבעו לנו חז"ל (סנהדרין צ"ט:): מה היא הגדרת 'אלוף', שהיא 'מלכותא בלא תגא' [-בלא כתר], עשו באמת זכה למלכות 'ולאום מלאום יאמין' (שם כה כג), אך מלכותו מוגבלת ומתמשכת רק עד תקופת 'ועלו מושיעיים בהר ציון לשפוט את הר עשו' (עובדיה א כא). 'התגא' - 'הכתר' בעצם שייך ליעקב. ואילו לישמעאל ישנם רק 'נשיאים' לשון של כבוד וגדולה אבל בלי הכה של מלכות.

לאחר שסיים רבי יצחק את דבריו, הסביר גם את כוונתו הנ"ל, באומרו: על פניו של אותו ערבי היה אפשר לראות כבוד גרידא, כבוד שאינו מעורב עם כה, כבוד יש לו, מלכות אין לו, ואילו בעשו בא הכבוד בליות הכה. אלו היו דבריו.

למעשה, במטוס בו שהה, החוטפים עצמם היו חלקם ערבים וחלקם גרמנים. בניגוד לערבים שהפגינו רשעות ואכזריות מדובה, הפגינו השוים הגרמנים יחס של דרך ארץ בפני הרב הוטנר, שדמותו הרבנית עוררה בהם כבוד והערכה. באותם ימים תהה רבי יצחק, מדוע הישמעאלי אינו מסוגל לכבד אויב. נכון, הם חטפו יהודים כדי לנסות ולשחרר במשא ומתן מחבלים הכלואים בישראל. אך מדוע אינם מסוגלים להתנהג לשוביים בדרך ארץ ובכבוד.

ובהתאם לאמור, ביאר את העניין מאחר ומקור התסביך הערבי סביב כבוד וביזיון נובע מהפסוק (בראשית כ י) 'גרש את האמה ואת בנה'. ההשפלה ותחושת אי הכבוד העצמי שישמעאל עבר בגירוש האמה ובה, הותיר בנפשו חותם שהשריש בקרבו את תחושת הנחיתות לדורות. לעשיו היה בית חם ויצחק אביו אהב אותו. עשו הוא יורש ממש - 'ירושה לעשו נתתי את הר שעיר' (דברים ב ה).

המים הזידונים

מאורעות הדמים והטבח הברברי שהתרחש בעיצומו של היום הקדוש והמיוחד, אותו יום מיוחד ונדיד שהקב"ה מבקש להיטב עם בני ישראל לבדם (סוכה נ"ה:), הוכיח שוב את חוסר הכבוד שיש לבני ישמעאל לצלם אלקים של האדם. הזוועות והמעשים המפלצתיים שלא ניתנים

חטיפת המטוס

בה' באלול תש"ל נחטף מטוס אמריקאי ע"י מחבלים ערבים אנשי החזית העממית לשחרור פלסטין. על סיפון של המטוס שהו 144 נוסעים שהיו בדרך לניו יורק. נוסעים מאומות שונות. בין הנוסעים בלטה במיוחד דמותו של הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל, בעל "פחד יצחק". הוא ובני משפחתו שהו על המטוס.

תוכניתם של החוטפים הייתה לחטוף שלושה מטוסים שהיו מיועדים להגיע לניו-יורק. בפועל הם הצליחו לחטוף מתוכם רק שניים: טיסת TWA 74 מפרנקפורט וטיסת סוויסאייר 100 מציריך. המטוסים החטופים הונחתו בשדה התעופה זרקא, הידוע גם כשדה דוסון, מסלול המראה מדברי מבודד בירדן, ששימש בעבר כבסיס חיל האוויר המלכותי הבריטי. במשך שנים נודע האירוע בכל רחבי העולם ליום השחרור של התעופה האווירית.

באותם ימים ממלכת ירדן הייתה לבית לארגוני טרור פלסטינאיים שפעלו בגלוי משטחה במסגרת אש"ף, בראשותו של רב המרצחים ערפאת. מכיוון שהשושלת

שבראשה עמד באותה עת חסיין מלך ירדן, ייצגה רק אחוז קטן מאוכלוסיית ירדן, בעוד רבים מן התושבים הם פלסטינים, הפכו הארגונים הפלסטינים לאיום של ממש על יציבות המשטר. הם הסתובבו עם נשקם בערי ירדן, ומדי פעם תקפו את יחידות הצבא והמשטרה. ירדן סבלה גם מתגובתה הקשה של ישראל על המתקפות הבלתי פוסקות של הארגונים הפלסטינים על ישראל משטחה של ירדן.

המטוס עליו שהה הרב הוטנר, המריא מגמל התעופה בארץ לנמל התעופה באותנה בירת יוון, ומשם לנמל התעופה של פרנקפורט בגרמניה. זמן קצר לאחר ההמראה מפרנקפורט כשהיה המטוס בדרך לכיוון ניו יורק, השתלטו החוטפים על תא הטייס והודיעו "מדבר הקברניט החדש שלכם. הטיסה נחטפה על ידי החזית העממית לשחרור פלסטין".

במשך כמה ימים היו חיי הנוסעים נתונים בסכנת הרג ח"ו. בשעתו הדבר עורר חרדה של ממש, עולם התורה היה סוער וגועש ומאמצים רבים נעשו על מנת לשחררו. תלמידיו ומעריציו גייסו הון עתק כדי לשחררו והפעילו קשרים בכל מקום אפשרי.

כאשר נחת מטוס החטופים בזרקא, יצאו מאות מחבלים בריקודים סביבו, הגיפו פגיונותיהם ונשקם וצעקו בהיסטריה: 'הכנענו את ארה"ב ואת ישראל'. הם חשבו תחילה כי כל החטופים ישראלים. הרב הוטנר איבד 20 ק"ג ממשקלו בשלושת שבועות מעצרו. גם חתנו ושני תלמידיו שהיו אותו גראים מצומקים, ואילו בתו נזקקה לתמיכת מלווים ברדתה ובעלותה למטוס, כל כך נחלשה ממה שעבר עליה.

הרב הוטנר סיפר כי היו אלה שלשה שבועות נוראים: שבוע במטוס החטוף בזרקא, שבוע במעצר מבודד, כאשר אתו בחדר רק שני מחבלים כשומרי ראש, שישנו על הרצפה החשופה, ושבוע אחרון תחת מטר פגזים שעפו מכל עבר על מחנה הפליטים שבו הוחזקו.

החוטפים אמרו לו, כי ישמרו על חייו מפני שהם רוצים לזכות בתמורה עבורו. אבל הם הדגישו באוזניו, כי אם ינסה המלך חסיין לשחרר את החטופים, יהרגו המחבלים את כולם. כל אותו שבוע שהיה במעצר לא ידע הרב הוטנר מה עלה בגורלם של בתו, חתנו ושני תלמידיו שהוחזקו גם הם במעצר במקומות אחרים. רק בשבוע שאחר כך הם התאחדו שוב, בצפיפות נוראה. האוכל שנתנו להם רוב הזמן, היה מורכב מזיתים ובגנות ומעט משקה.

מסר של אמונה ודברי חיזוק לימים אלו

אולי זה פן אחד בביאור דברי צדיקים, אשר הגיד כ"ק אדמו"ר ה"שפע חיים" מצאנו ז"ע (דברי תורה תשמ"ט גליון מח עמ' 6) "אמרתי מכבר, שהערבים גרועים הרבה מהגרמנים, ונהייתי כששמעתי שגם הרה"ק מהר"א מבעלזא ז"ע אמר כן, ואין בכל העמים אומה בזויה ושפלה כמותם" (בקדושתו של אהרן" ח"א עמ' תקצ). ומי יבוא בסוד קדושים.

מלחמות ישמעאל באחרית הימים

אל מול התופעה הנוראה הזו, כנגד אותה גלות נוראה של בן האמה, אנחנו צריכים להתבונן מה חובתנו בעולמנו ומה נדרש מעמנו בשעה קשה זו של חבלי משיח. חז"ל הקדושים כבר נתנו דעתם לכך וברוחב בינתם הגדירו את תפקידנו ומשימתנו בשעות גורליות אלו. את דבריהם הקדושים הבאנו בהרחבה בספר "אחישה" שכבר יצא לפני עשר שנים. אך ברוח הימים, לאחר ימי השמחה, חג הסוכות, עלינו לשנן דרך קצרה את דברי רבינו הקדוש ה"שפת אמת" שעסק בעניין ודבריו קילורין לעיניים.

מובא בפרקי דרבי אליעזר (פכ"ט):

"היה רבי ישמעאל אומר, שלש מלחמות של מהומה עתידים בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים שנאמר (ישעיה כ"א טו) 'כי מפני תרבות נדדו, ואין חרבות' אלא מלחמות, אחת ביער בערב מפני תרב גטושה, ואחת בים מפני קשת דרוכה, ואחת בכרך גדול שהוא כבד משניהם, שנאמר מפני כבד מלחמה. ומשם בן דוד יצמח ויראה באבדן של אלו ואלו, ומשם יבא לארץ ישראל שנאמר 'מי זה בא מאדום'".

והנה מובא בגמרא במסכת זבחים (קטז):

"כשינתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי עובדי כוכבים אחזתו רעדה בהיכליהן ואמרו שירה, שנאמר (תהלים כ"ט ט-יא) 'זבחיכלו כלו אמר כבוד'. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם, ה' למבול ישב, אמר להם 'ישב ה' מלך לעולם', כבר נשבע הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבול לעולם. אמרו לו מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא, שנאמר (ישעיה סו טז) 'כי באש ה' נשפט', אמר להן כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. ומה קול ההמון הזה ששמענו, אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד (-תשע מאות שבעים וארבעה) דורות קודם שנברא העולם, וביקש ליתנה לבניו, שנאמר 'ה' עוז לעמו יתן, מיד פתחו כולם ואמרו 'ה' יברך את עמו בשלום'".

מי שמתבונן בדו-שיח שהיה בין בלעם לאומות העולם, יכול לשים לב שהגוים חששו ממבול של מים וממבול של אש. ואמנם, בזוהר הקדוש (ראה בלק קצב. וע"פ המבואר בתניא פ"ט) אנחנו מוצאים כי כוח האומות של בני עשו מכונים בשם 'אש', ואילו בני ישמעאל הם קליפת 'מים'. האש הוא תאוות הרצח ושפיכות הדמים, והמים הם יצר התאוה וכל הדומה.

בגבוהתו של עובדיה (א יח) נאמר 'יהיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשו, כי מפלתו של עשו משולה לקש הנאכל באש, ואילו מפלת בני ישמעאל שנמשלו למים נקראת 'מבול של מים'.

כאשר באו לבלעם הרשע כל העמים שנבעתו מקול ההמון ושאלו אותו האם הגיעה העת למבול של אש או של מים, הם חלו וגם רעדו מיום הדין הממשמש לבוא עליהם כאשר ישפטו במבול של אש ומים. אמר להם בלעם קול ההמון הזה אינו אלא קול התורה שהיתה גנוזה בבית גנזיו של הקב"ה, ומה הוא ביקש לומר להם? הוא גילה את אזנם כי הן אמת נכון הדבר שחורבנם העתידי לבוא על ראשם נקרא 'מבול של אש' ומבול של מים, אבל משמעות הדבר היא פנימית ועמוקה, שהנצחון עליהם יבוא רק על ידי שיעסקו בני ישראל בתורה באופן הנרצה, שהרי התורה היא שנמשלה לאש ולמים, כמו שנאמר (ירמיה כג כט) 'הלא כל דברי כאש גאום ה' וכן כתוב (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא

לתיאור והכלה, מוכיחות את אי היותם ראויים לתואר 'אדם'.

כפי שהיה מהר"ל דיסקין מדקדק בלשון הכתוב אודות ישמעאל, 'והוא יהיה פרא אדם' (בראשית טז יב), מדוע אמר הכתוב 'פרא אדם' ולא 'אדם פרא', הלא מכללי הדקדוק לכתוב קודם את שם העצם ואחר כך את שם התואר, ואף כאן העצם הוא 'אדם' ותוארו הוא 'פרא', ואם כן היה לכתוב לומר 'אדם פרא'.

אלא, ביאר מהר"ל דיסקין כי אכן היותו של ישמעאל בבחינת 'פרא' – אין זה תואר נלוה לעצמותו, אלא זהו עיקר עצמותה של אומה זו, התואר 'אדם' הוא זה שטפל לפראותם.

ולמרבה הצער, דבריו אינם צריכים כל תוספת ביאור, בעת שהחייחיות והפראות של ישמעאל זורעות הרס בכל העולם, ובפרט בקרב בני ישראל הסמוכים למקומות מושבותיהם, והלב דואב ומיצר על מה שטבח עוללים ויונקים עם אנשי שיבה בעיצומו של היום הקדוש באכזריות שאין לה אח ורעי.

וכך הסביר רבי חיים ויטאל בספרו 'עץ הדעת טוב' על התהלים: הישמעאלים הם שונים מכל האומות, בעוד שכל האומות הם אומות מתוקנות, הרי שהישמעאלים הם חסרי תרבות. הם תמיד היו שוכני אהלים ומדבריות, הם נמשלים ללסטים היוצאים ומקפחים חיי אדם וחוזרים לאהליהם.

ועוד הם שונים, שבעוד שהאומות האחרות יש להם רצון להעביר את ישראל על דתם, הרי שהישמעאלים רוצים להרוג ולבזוז לשם להרוג. לא בגלל סיבה אחרת. רק בגלל שיש להם שנאה נוראה ליהודים "שהם רוצים להרוג נפשות וגופות ולכלות הממון של ישראל ולבלעם חיים ולא להשאיר להם שורש וענף".

ועל כן שמו 'ישמעאל', כי הישמעאלים עתידים להציק כל כך לבני ישראל "צרות קשות ומשונות שלא נראו כמותם" – עד שבני ישראל עתידים לצעוק צעקות גדולות לקב"ה, והקב"ה ישמע ויענה לבני ישראל. היינו: ישמע – אל. למי הוא ישמע? לבני ישראל! הם יביאו לכך שהקב"ה ישמע ליהודים וישוע אותם.

רבינו האור החיים הקדוש סיפר כי בעצמו שוחח עם ערבים ישמעאלים, כאלו שהעבודה שלהם הייתה לרצוח. ממש כך: אלו היו תליינים מקצועיים שהיו הורגים את מחויבי המיתה. והעיד כי הם עצמם סיפרו לו: "כי יש להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם ונכרתה מהם שורש הרחמים והיו לאכזר". הישמעאלים האלו כשהם הורגים, זה עם 'חשק גדול'. אם לכל אדם יש שורש של רחמים, הרי שאצלם, אומר האור החיים הקדוש, זה פשוט תתן וכתות. הם אכזריים בטבע, ויש להם תאוה בלתי נשלטת להרוג ולרצוח. לצערנו, זה שראה העולם כולו ביום שמחת תורה תשפ"ד.

לפני מספר חודשים נלב"ע המקובל הגה"צ רבי אהרן מרדכי רוטנר זצ"ל. במלחמת העולם השנייה גורש למחנות מילדורף ואושוויץ ואיבד את שני הוריו. הוא עצמו כבר הוכנס לתאי הגזים, אך ברעג האחרון ניצל. סיפור הצלתו היה בכך שכאשר כבר עמד להיכנס לתאי הגזים, התברר למפקדים הנאציים ימ"ש, שיש אחד יותר מהרשימה המתוכננת, ועל כן שחררוהו.

אותם חיות אכזריות אירופאיות שרצחו וטבחו עם שלם. ששה מליון יהודים השם יקום דמם. אך בשונה מהישמעאלים הברבריים, היה להם סדר ומערכת משומנת של כללים וחוקים. הם אמנם היו רוצחים ארורים שחיי יהודים לא היו נחשבים בעיניהם. אך הם עשו זאת בקור רוח, תוך תכנון אכזרי מוקפד בעל סדר מופתי. הם הצליחו לייצר מערכת שלמה של משנה סדורה כדי לרצוח את האומה היהודית ולהכחידה חלילה. יקום ה' נקמת עמו.

לא זו השנאה הנשקפת מעיניהם הפראיות של הישמעאלים. זו שיכולה בבוקר להחניף ולצקצק בלשונו, ובערב לשלוח את הרבה בעיניים יוקדות שנאה. ולא בהכרח ששינוי מזג האוויר שלהם דורש שעות רבות כל כך. עם ברברי.

מסר של אמונה ודברי חיזוק לימים אלו

הנצחון עליהם הוא דוקא ביום שמחת תורה, כמו שכתב השפת אמת שם בראש דבריו:

“בענין שמחת תורה בשמיני עצרת, להראות כי הכל נעשה בכח התורה.”

ואף מוסיף ומבאר:

“דרשו חז”ל שהי קטרוג בשמים על בריאות האדם, וכמו כן בכל [שנה] שמתחדש הבריאה יש זה הקטרוג, וזה המשפט שצריכין לברר שכדאי התחוננים לזה.”

מדי שנה בשנה אנחנו עוברים את התהליך הארוך הזה של נצחון על בני עשיו וישמעאל, עד שבסופו אנחנו זוכים לעסוק בתורה ואף להתחיל מבראשית,

“ובכח התורה שהיא כחו של יעקב אבינו גוברים בני על כל אלה ונוטלין המלכות מידיהם. וזהו עצרת תהיה לכם.”

צדיקים לימדו אותנו, שאם ביום גדול של רחמים וקירבה להקב”ה, מתרחש אירוע בסדר גודל כזה, הרי שהדין פעל ביום של רחמים וחסדים ובכך צמצם והגביל את הדין מכפי שהיה יכול להיות גרוע בהרבה.

יום שמחת תורה הוא היום שבו אנו מבקשים על המים, יום שבו נוהגים לומר ‘תולדותם נשפך דמם עליך כמים’ (זכור אב – תפילת גשם), יום זה ייחרת באומה היהודית כהוכחה נוספת לגדולתם ושגיבותם של בני ישראל, שזוכים להיות דבוקים בתורת הנצח.

בשעה שאותם ישמעאלים אחזו בחרבות ברזל, אנחנו עסקנו באומנות אבותינו בתפילה ובדביקות בבורא העולמים. אין ספק כי כאשר רוב בני ישראל זכו להתפלל ברגש ובלהט את תפילת הגשם, התפילה שבכוחה לעורר רחמים גדולים, התפילה שמהווה את אות הנצחון על קליפת ישמעאל שקשורה עם המים, זכו בתפילתם לעורר את מידת הרחמים להמתיק את תגבורת הדינים של שעות הבוקר של יום שמיני עצרת.

התפילה פעלה את פעולתה, עלתה לרצון, והיא הגנה על כלל ישראל מפני המים הרעים והזדוניים, ואנו תפילה כי היא תמשיך ביתר שאת וביתר עוז וכך נגאל מהגלות של הישמעאלים, מהגלות של המים הרעים, ונזכה שתתקיים בימינו חתימת הגלות בכוחו של אברהם אבינו אשר זכה שהתקיים בו מה שאמרנו בתפילת גשם ‘גנתו הצלתו מאש וממים’.

(מתוך שיעורי הגה”ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט”א)

לכו למים, ונמצא כי רק בכוחה של חמדה גנוזה זו יעלה ביד בני ישראל להתגבר על האומות כולן ולהינצל ממלתעות שיניהם.

חג הסוכות ותפילת הגשם

אלא שמדברי הזוהר הקדוש (ברעיא מהימנא בפרשת אמור) אנו למדים שלאחר יום הכיפורים, עשו כבר קיבל את חלקו. מבואר שם כי עבודת ראש השנה ויום הכיפורים מכוונת כנגד כוחו של עשו, לפי ששורו הוא קטגורם של ישראל, ושורשו בנחש הקדמוני שהכשיל את אדם הראשון בחטא, והוא המפתח את בני ישראל לעבור על רצון ה' ועולה ומשטיין עליהם. העצה המועילה לדחותו ולהפרישו מעלינו היא באמצעות מצות שעיר המשתלח מנחה שלוחה לעשו וכת דילה, וכשם שעשה יעקב אבינו בשלחו דורון לקראת עשו, שעל ידי זה לא הזיקו אלא פנה והלך לדרכו.

על שעה זו נאמר ‘ישב ביום ההוא עשו לדרכו’ (בראשית לג טז), או אז זכינו לימי שמחתנו בחג הסוכות כהמשך הכתוב (שם, שם, יז) ‘ועקב נסע סוכותה’. ואכן, על אף שבשעת נעילה של יום הכיפורים תמה המערכה כנגד קליפת עשו, אך עם זאת לא כלתה המלאכה בהחלט, משום שעדיין עומד לעומתנו שורש בחינת ‘ישמעאל’, וכנגדו באה עבודת בני ישראל במועד חג הסוכות, להתעצם ולהתגבר עליו. לכן חג הסוכות מרובה במצוות הקשורות עם המים, למן המינים שגדלים על המים, חביטת ערבי הנחל, ועד למצות ניסוך המים, מצווה יהודית לחג הסוכות בלבד, עד שמכוחה שמחים באותה שמחה גדולה של שמחת בית השואבה.

על כך כותב רבינו ה”שפת אמת” (סוכות תרמ”ו), את הדברים הבאים: “ובימים הנוראים נדחה בחינת ‘שעיר’, ובסוכות היא לדחות קליפת בני ישמעאל. והוא עבודה יתירה כדאיתא (פרקי דרבי אליעזר פ”ל) שהוא מעכב גאולתן של בני ישראל. ועליו נאמר (תהלים יז ז) ‘מושיע חוסים ממתקוממים בימינו’. שבא לאחוז בצד הימין בכוחו של אברהם אבינו ע”ה.”

נמצא איפוא כי ימים אלו של חג הסוכות הבאים אחר ראש השנה ויום הכיפורים, הם ימים שבהם בני ישראל עוסקים להתגבר על שורש בחינת ‘ישמעאל’, כפי שמבואר בדברי השפת אמת שכוחם של בני ישמעאל הוא המעכב גאולתם של ישראל, וכנגד זה נתקנו קרבנות ומצוות החג כדי לשבר קליפה זו ובזה לקרב ולמהר את גאולתנו השלמה במהרה.

בס”ד

קו 'מחברים'

שע”י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

הדש בממלכת התורה

הדש

רמבם המבואר זרעים

תרומות א (א-1)

מהדורת 'קרבן שללי ברכה'

מכון 'אור לישרים' - נהריה,

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

רמב"ם ונושאי כליו ערוכים בדקדוק רב, עפ"י כתבי יד ודפוסים ראשונים, מקוטע ומנוקד, בעיצוב נאה ומשובח. נוסף עליו ביאור משולב, הערוך בשפה ברורה ושווה לכל נפש. הביאור מלוקט מכלל מפרשי הרמב"ם, ובתוספת הקדמות, מבוא בתחילת כל ענין, מקורות וציטוטים, ועם פסקי שולחן ערוך.

הדש

זמירות שבת אלבומי יגל יעקב

מכון 'אור לישרים' - נהריה,

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

זמירות שבת בצורה אלבומית, בעיצוב מרהיב עיין. ניתן לבחור 22 גדלים 20 ס"מ, 14 ס"מ ובשתי גוונים זהב, כסף. זמירות שידות ותשבחות למלך אל חי!

הדש

מקרא מפורש מלכים א

מהדורת 'זכרון נחמן צבי'

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

'מקרא מפורש' זו מהדורה ייחודית של 'עוז והדר', עם ביאור נפלא למקראות ולפירושי רש"י. הביאור משולב בתוך תיבות הפסוק, ומבאר את הפסוקים על דרך הפשט, בתוספת הערות וציטוטים, הנחוצים להבנה טובה וברורה. נוסף עליו גם ביאור לדברי רש"י, וגם הוא משולב בתוך דבריו, עם הערות ומקורות. כל אלו נסדרו במהדורה מפוארת ובעימוד מושלם, כמיטב המסורת של ספרי 'ממלכת התורה' - עוז והדר.

דבר בעתו

תורת משה - אלשיך המבואר בראשית א

מהדורת 'קרבן שללי ברכה'

מכון 'אור לישרים' - נהריה,

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

פירושי החכם הקדמון רבי משה אלשיך זצ"ל, על התורה. מוגה עפ"י כתבי יד ודפוסים ישנים, ערוך ומסודר בתוספת תיקונים ומדאי מקומות רבים, מבואר עם ציטוטים, הערות, והרחבת העניינים.

דבר בעתו

צדור המור בראשית

מהדורת 'קרבן שללי ברכה'

מכון 'אור לישרים' - נהריה,

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

'צדור המור' - חידושי תורת החכם הקדמון רבי אברהם סבע זצ"ל, על התורה, מגילת אסתר ומגילת רות, מוגה היטב עפ"י דפוסים ישנים, ומבואר בשפה ברורה, עם הערות וציטוטים.

מילין יקדין ויהיושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי חזקוני אבינו

מִי־הָיָא חֲזִיקָא

חֲזִיקָא דְאֲזִיקָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

דברים טובים וקדושים באים בקושי

שהלך אברהם אבינו לעקוד את בנו ובאו המים עד צוארו על ידי השטן].

מכיון שכך יוקשה מאד מדוע לאחר שנאמר לאברהם אבינו מן השמים 'אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה' (בראשית כב יב), מיד 'וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו (שם פסוק יג), מדוע לא חשש אברהם שהאיל הסבך בקרניו הוא רק מעשה תעותים של השטן למנעו מלעקוד את בנו, הרי עד כעת עשה השטן ככל שביכלתו להפריעו ממעשה העקידה, ושמה אף כעת השטן מבלבלו במראה האיל?

עפ"י פשט נראה לומר שכיון שהיה זה לאחר שנתגלה אליו מלאך ה' מן השמים ואמר לו שלא ישלח יד בבנו ואמר לו 'עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה', יותר לא חשש יותר אברהם ממעשי השטן כיון שהיה בטוח שמשמים יעזרוהו לאחר שנתקדש ונאמר לו שהוא ירא אלוקים, ולכן היה בטוח שהאיל מקורו מצד הקדושה ועל כן לקחו והקריבו לעולה.

אך בשם המהר"ם שפירא מלובלין מובא שאמר על כך דברים נוקבים, שמכיון שהאיל לא בא לידי אברהם בנקל רק בקושי כיון שהיה סבך בקרניו, מכך הסיק אברהם שאיל זה מקורו בקדושה, היות וכלל הוא בידינו שדברים טובים וקדושים באים בקושי, ואילו היה האיל מעשה תחבולת השטן היה בא הישר לידו בקלות ובנוחות.

בענין זה מסופר שכשנבחר המהר"ם שפירא וצ"ל לאב"ד בלובלין שאל וחקר אם היו בין תושבי המקום כאלה שהתנגדו לו, וכששמע כי היו כאלה שמח ואף הזמינם אליו לקרבם, ואמר כי עכשיו הנהו מרוצה ונכנס לתפקידו הנעלה ברצון ואומץ, כי כל עוד חשב שפעולת בחירת הרב המקומי נעשתה בלי התנגדות כל שהיא היה לבו נוקפו מחשש שמא יש בזה משום מעשה ס"מ להכשילו ח"ו, ואילו עכשיו הוא בטוח שמאת ה' היתה זאת לטובתו ולטובת העיר, כי ההתנגדות מסמלת קדושה, וכראיה לדבריו הביא פירוש זה על אברהם אבינו במעשה העקידה.

לשכנעו שמשטטה הוא במעשיו לעקוד את בנו, ובהמשך נעשה לפניו כנהר שוטף עד שבאו המים עד לצווארו של אברהם שזעק 'הושיעני אלוקים כי באו מים עד נפשי' (תהלים סט, ב) עד שגער הקב"ה בשטן שילך לו. [ע"פ מדרש זה הביא בדרכי משה (או"ח סי' תקפ"ג) בשם מהרי"ל טעם למנהג תשל"ך בראש השנה שהולכין אל הנהר ואומרין פסוקי יודוי ותשובה, והוא כדי להזכיר זכות העקידה

וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו (כב, יג). ידועים דברי המדרש (ילקוט"ש בראשית צט) המתארים את דרכו של אברהם אבינו ע"ה לעקוד את יצחק בנו ע"ג המזבח, המדרש מתאר כיצד השטן הצר את צעדיו והערים בדרכו מכשולות ופחדים כדי למנעו מן העקידה, בתחילה נדמה לו השטן כזקן המנסה

מִילְתָּא דְפִלְיָאָה

בעקידת יצחק נכללו כל דורותינו ונשרש בהם כח מסירת הנפש בתולדתם

והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו (כב, יג).

שמעתי ממור"ר אבי זצוק"ל, כי אברהם אבינו ע"ה ביקש להקריב את יצחק אבינו ע"ה לקרבן, ואמרו חז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א, במדבר"ר יז ב) שאפרו של יצחק אבינו ע"ה צבור לפני ה' יתברך, בעוד שלא נקרב, והאיל הוא שקרב תחתיו.

אם כן ננסה לאמוד מה היה שכרו של עם ישראל אם היה קרב יצחק בעצמו. הרי כל מה שאנו זוכים אף בדורנו ובכל חיינו הוא בזכות עקידתו של יצחק אבינו, וזאת בזכות העקידה עצמה ללא שבאמת הוקרב לקרבן, ועם כל זה יש לבני ישראל זכויות בלא סוף וגבול, אם היה קרב בעצמו לפני ה' יתברך - ריח ניחוח אשה לה', הרי גדולים ועצומים היו זכויותינו פי עשרת מונים, מדוע אפוא לא היה כך. ואם תאמר מהיכן היה יוצא עם ישראל - עם ישראל היה יוצא מבן אחר שהיה נולד לו לאברהם אבינו ע"ה.

אולם הביאור בזה - אמר מור"ר אבי ע"ה דבר נפלא על פי דברי המקובלים, כי רצה הקב"ה שזרע אברהם עבדו זרע יעקב בחירו יהיו בניו של יצחק אבינו שפשט את צווארו בעקידה ומסר את נפשו על גבי המזבח, וכיון שאילו היה קרב לא היה יוצא ממנו זרעו, נמצא כי כלולים בו כל זרעו העתיד לצאת ממנו לדורי דורות, ואף אנחנו כולנו מסרנו נפשנו בהיותנו כלולים בו, משכך בניו דבוקים ברושם הקדושה ממסירות הנפש הלוז עד שנהיה אצלם כטבע הטבוע בנפשם עד סוף כל הדורות.

אילו היה נקרב יצחק ע"ה, ובני ישראל היו באים מבן אחר של אברהם, או אז לא היה זה מוטבע בנפשם ובטבע תולדתם. כפי שידועים המה דברי הרה"ק בעל התניא ע"ה (לקוטי אמרים פי"ח), מנין בא כוחם של כל אחד מיישראל למסור נפשו לפני ה' יתברך, לפי שכח זה טבוע בבני ישראל בכח אבותינו הקדושים, וכח זה הוטבע בבניו ובני בניו עד סוף כל הדורות. שמכח מסירות נפשו של יצחק אבינו ע"ה נמשך כח הקדושה לדורות עולם ומעשה אבות סימן לבנים שנמשך כח מסירות נפש בעזרת ה' יתברך לדור דורים עד סוף כל הדורות.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כל גדולי עולם זכו לגדולתם בזכות מסירות נפשם

הקדושה נשאר לדורות רק במקום מסירות נפש

חידוש גדול יש בה במסירת הנפש, אשר מלבד שכל מעשי אבות היו לזרעם, יתירה עליהם מסירות נפש, אשר מושרשת בקרב זרעם לדורות והיא העומדת לדורות עולם, וכמסופר בפי חסידים שפעם נפגש הרה"ק הדברי חיים מצאנז ע"ה עם הגה"ק בעל כתב סופר ע"ה בעת ששהו יחדיו במקום אחד לצורך מנוחה, והנה עודם מדברים בשיחת מלאכי השרת בא לקראתם בעל צמח צדיק מויז'ניץ ע"ה שהיה אז צעיר לימים משניהם, מיד פסק הדברי חיים מדבריו והלך לקבל את פניו. לימים שאלו את הדברי חיים מה ראה על ככה להפסיק בשיחה עם אדם חשוב כמו הכתב סופר שהיה מגדולי פוסקי הדור וגם גדול הרבה בשנים מהצמח צדיק. השיב הרה"ק מצאנז, הטעם שלא נבנה בית המקדש על הר סיני ששם קיבלנו את התורה הקדושה משום שבחר הקב"ה בהר המוריה שבו פשט יהודי את צווארו למען קדושת שמו יתברך, ולכן דווקא במקום של מסירות נפש נשאר קדושה לתמיד ולכן שם בחר הקב"ה להשרות שכינתו בבית המקדש. מה שאין כן בהר סיני אמרו חז"ל (תענית כא:): 'במשוך היובל המה יעלו בהר' (שמות יט ג), משהסתיים מעמד הר סיני לא נשארה בו קדושה.

המשיך הרה"ק מצאנז ואמר: יכולני להעיד על הרה"ק מויז'ניץ שפושט את צווארו בכל רגע ורגע למען קדושת שמו יתברך, לפיכך מיד כשהבחנתי בו הלכתי לקבל פניו כי דרגה זו של מסירות נפש היא הערובה לקדושה והיא הנותנת חותמה לדורות.

פירוש, הוא קדם להיות אוהב לקונו, קודם שיאיר ה' אליו אהבתו בו הוא רדף אחריו בהתעצמות נפלא, ואת האהבה הזאת הכניס אברהם אבינו ע"ה בזרעו אחריו בהבטחה עולמית.

מאהבתו את בוראו חי את כל חייו במסירת נפשו. כשנצטווה ללכת לעקידת בנו, תיכף ומיד השכים למחרת בבוקר והלך ולא המתין ולו רגע כנאמר (שם כב ג) 'וישכם אברהם בבוקר', ואף שלא נאמר לו מועד מדויק, ואף שלא ידע להיכן ללכת, אך באהבתו את בוראו לא הסתכל, ואף לא חשב להבין יותר ממה שנאמר לו, רק הלך בתמימות 'אל המקום אשר אמר לו האלקים' (שם). וכשהגיע להר המוריה עקד את יצחק בנו על גבי המזבח, ויחד עם כל אהבתו לבנו הנוול לאחר המתנה כה ארוכה, הגביר בליבו את אהבתו לבוראו 'ויקח את המאכלת לשחוט את בנו'.

אברהם השריש אהבתו לבוראו לכל זרעו

מעשה אבות סימן סימן הוא לבנים (ראה תנחומא לך לך ט), ולכן נמצא כח פלאי זה בכל יהודי, שאף הוא יוכל להתעלות על טבעו ומשיכותיו ויתן כל חיותו באהבת אמת לבוראו. כי עבודתם של האבות לא היתה עבור עצמם כלל רק היתה בשביל זרעם אחריהם, וכנאמר באברהם אבינו ע"ה (בראשית יח ט) 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', ופירש רש"י 'כי ידעתיו' לשון חיבה, שאת האהבה שהיתה בליבו יצוה את בניו. וכמבואר מעלת האבות בדברי הרמב"ם ע"ה (מו"ג ח"ג פנ"א): שתכלית כוונתם היתה בכל המעשים ההם להתקרב אל ה' יתברך קרבה גדול, כי תכלית כוונתם כל ימי חייהם להמציא אומה שתדע השם ותעבדהו, 'כי ידעתיו' למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו'.

וישכם אברהם בבקר וגו' (יט, כז). דרך זו של תשוקה למסירות נפש על קידוש השם מצינו אצל הרבה מגדולי הדורות, וכן אברהם אבינו ע"ה היתה כל תשוקתו לזכות שיתקדש בו שם ה', ובשעה שנתפס בידי נמרוד הרשע שמח למסור נפשו על יחוד האמונה בו יתברך, והשתוקק להיות נשרף גופו בכבשן האש ובכך תתעלה נשמתו למדרגה שאין למעלה ממנה, ובשעה שניצל מן הכבשן היה דואג ומצטער מדוע לא זכה להשלים כוונתו, והיה חרד שמא נטל שכר זכויותיו בעולם הזה, אכן לא למען עצמו היתה הצלתו אלא למען יזכה לעמוד בנסיונות נוספים, ובכך יזכה להקים זרע נאמן אומה שלמה מקדשי שם ה' בגלוי ובסתר. והמשיך בזה יצחק אבינו ע"ה שמסר נפשו בעקידה, וכן יעקב אבינו ע"ה שמסר נפשו בכל ימי חייו לעשות רצון קונו וצורו, וכן יוסף הצדיק ע"ה מסר נפשו לברוח כאש מפני עבירה על רצון בוראו, וכך גם כל קדושי עליון צדיקי הדורות לא זכו לגדולה אלא ע"י שעמדו בנסיונות גדולים מאוד. כי אכן זו הדרך להתקרב התקרבות אמיתית לבורא עולם.

מסירות נפש ורצון עדות לאהבת אמת

מסירות נפש היא העדות הברורה המעידה על אהבתם לבוראם בכל לב ונפש, רשפי אש שלהבת אהבתם, אשר מים וחשבונות רבים לא יוכלו לכבותה. צא וראה מה הכתוב מעיד עליו (ישעיה מא ח) 'זרע אברהם אוהבי' - הקב"ה מתפעל מאברהם אבינו ומשתבח ומתפאר בכך, שאברהם אוהב את בוראו, כביכול יש כאן שבח לקב"ה בכך שאברהם אוהב אותו. וכלשון קדשו של רבינו האור החיים הקדוש ע"ה בפרשת תולדות (בראשית כה יט): 'ולזה נקרא אברהם אוהבו יתברך,

כוונת האכילה

היתה רק כדי לא לשנות ממנהג המקום (בבא מציעא), וכיון שכך אין למלאכים כל השגה בענין תיקון המאכל ועלייתו, לכן היה צריך אברהם לעמוד עליהם ולכוון את הכוונות הראויות לתיקון המאכל מה שלא ידעו המלאכים.

והתיישבו לאכול תחת העץ, ועל אברהם נאמר 'והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו'. ויש להבין מדוע עמד אברהם עליהם, וביאור הענין שלפי שאצל המלאכים אין שייך כלל אכילה ושתייה וכל אכילתם

והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו (יח, ח). מאכילת המלאכים אצל אברהם אבינו ניתנה ללמוד את חשיבות כוונת האכילה. התוה"ק מספרת כיצד שלשת המלאכים הגיעו לביתו של אברהם בדמות ערביים

'סור מרע' ע"י לימוד התורה

בירושלמי (חגיגה פ"א ה"ז) על הפסוק (ירמיה טז יא) 'ואותי עזבו ואת תורת לא שמרו', הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב. נמצא שיש לו לאדם לעסוק בתורה אף קודם שטיהר לבו משמץ לכלוך העוונות. וכיצד יתקיימו שני מקראות הללו.

ותירץ בשם צדיקים, שבאמת התורה שלומד בעודו רשע ח"ו אינה עולה לרצון לפניו יתברך שמו, מכל מקום עבד ומהני שיבוא על ידה לידי תשובה וזיכור, ויוכל ללמוד אחר כך לשמה באופן שיעלה לרצון.

משל למה הדבר דומה, לאדם שבידו כוס מלוכלכת ואין לו מים להדיחו אך רוצה הוא להנות משתיית היין, עצתו היא שיקח מעט יין להדיח את הכוס ולאחר מכן יוכל להנות מייך משוכב בכוס נקייה, נמצא שאף שאינו משתמש ביין הראשון שמזג מכל מקום מועיל לו מעט היין שהכוס ראויה לשתייה על ידו, ויכול למזוג יין חדש לתוכו. כן הדבר בענייננו, מעט התורה שלומד בעודו מסואב ומלוכלך, אמנם אינו עולה לרצון וכמי שנשפך דמי, אך מועיל לנקות ולעורר את האדם לתשובה ע"י המאור שבתורה.

טהרה מהרגלים רעים בכח התורה

ובזה פירש הנאמר (בראשית יח ד) 'ויקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ', 'מעט מים' רומז לתורה, שאין מים אלא תורה (ב"ק יז.), 'שע"י מעט תורה שיקחו, ירחצו רגליהם ויטהרו את הרגליהם הרעים, וכך יוכלו לבוא ל'והשענו תחת העץ', 'עץ' רומז לתורה הנקראת 'עץ חיים' (משלי ג יח), שאחר שילמד תורה מעט אף כי איננו טהור, תנקה אותו התורה ויבוא להישען תחת עץ החיים, שיבוא ע"י נקיות זו לעסוק בתורה לשמה בשלימות.

כדבר הזה ניתן להעמיס בדבר שרמז מו"ר זקני בעל אביר יעקב ע"ה (מחשוף הלבן וירא ד"ה והנה רגליכם), 'רגליכם' ו'השענו' ת'ח'ת ה'עץ', ראשי תיבות 'תורה', וסופי תיבות 'מצות'. שכאן נרמז הדרך לרחוץ את הרגליו הרעים ע"י העסק בתורה ושוב יוכל לעסוק בתורה ומצוות כדבעי.

ולעשותם, ואילו 'שבת' רמז למצוות לא תעשה שמצוותם שב ואל תעשה, וזהו הרמז 'שוא לכם משכימי קום' שהם משכימים תחילה בעבודת 'קום ועשה טוב', ו'מאחרי שבת' שמאחרים את עבודת 'שב ואל תעשה רע', ואין עבודתם עולה יפה, כי יש לסור תחילה מן הרע קודם העסק בקיום מצוות עשה.

אם יחכה עד שיסור מרע לא יעסוק בתורה לעולם

אם כי תורתנו אמת ולעולם מצאנו עצה טובה כי סדר העבודה בדורנו הוא לעסוק בעשה טוב אף שעדיין לא סר מרע, ואף שבתהלים נאמר (לד טו) 'סור מרע ועשה טוב', אם כן יבוא האדם ויאמר, צודקים טענות היצר, הרי עדיין לא סרתי מרע וכיצד אוכל לעשות טוב. על כך דרש הרה"ק בעל הצמח צדיק מו"ז'ניץ ע"ה (ויחי ד"ה וירא), דהנה כתיב 'נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים', ופירשו ז"ל דהאדם צריך להיות קודם בבחינת 'סור מרע' ואחר כך 'ועשה טוב', כי אם אינו בבחינת 'סור מרע' יש חס ושלום יניקה להחיצונים מהמצוות ומעשים טובים שעושה, כיון שנפשו עדיין לא מטוהרה.

אמנם בדורות הללו ובפרט באנשים כערכנו, אם ירצה להמתין שלא להיות 'עשה טוב' עד שיהיה קודם בבחינת 'סור מרע', אזי יבלה ימיו ושנותיו ולא יעשה מצוה, כי מי יאמר זכיתי לבי. לכן העצה הנכונה לזה שיהיה 'עשה טוב' קודם, ובעשיית המצוה יקבל עליו תשובה באמת על מעשיו הקודמים, ושלא ישוב עוד לכסלה, ואם כן על ידי העשה טוב זוכה להיות בבחינת 'סור מרע' גם כן.

העסק בתורה מטהר נפשו לעסוק

עוד בתורה באופן הראוי

בביאור הדבר יש להביא דברי הרה"ק בעל אמרי יוסף מספינקא ע"ה שהקשה, לפנינו נמצאים מאמרים חלוקים, מצד אחד אמרו שהאדם אשר איננו מטוהר ושב מעוונותיו, לא יעסוק בתורה, כפי שנזכר במאמרינו לעיל, וכדכתיב 'ולרשע אמר מה לך לספר חוקי'. ומצד שני איתא במדרש (איכ"ר פתיחות ב) וכעין זה

ויקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ (יח, ד).

מכלל ההכנה הראויה לעבודת ה', שיתבונן האדם במעשיו ויתן אל ליבו לתקן פגמי נפשו, כך לא יעבוד את ה' בהיות נפשו מטונפת בחטאים, ויקיים בעצמו 'סור מרע' תחילה ואחר יפנה להמשך הפסוק 'ועשה טוב', ועל זה אמר הכתוב (ירמיה ד ג) 'נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים' ופירש רש"י: הוה למידין מעובדי אדמה שנרים אותה בימי הקיץ להמית שרשי העשבים שלא תהא מעלה קוצים בעת הזרע בחורף, אף אתם הטיבו מעשיכם בטרם תבוא עליכם הרעה שלא תהא תפילתכם נמאסת כשתצעקו. 'ואל תזרעו אל קוצים', ואל תהי צעקתכם לפני מתוך הרשע כי אם מתוך תשובה, שלא תהיו דומים לזורע בלא ניר והיא נהפכת לקוצים, עכ"ל.

על ידי התשובה משיב כוחות

הקדושה למקומם

וכן כתב בספר הליקוטים לאריז"ל (תהלים נ): 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי' (תהלים נ טז) וכו'. דע, כי כל המעשים טובים שהאדם עושה בעודו רשע, או התורה שלומד, אין צריך לומר שאינו נותן כח בקדושה, אלא אדרבה מוסיף כח בקליפה, ועליו נאמר 'ולרשע אמר אלהים וכו' מה לך לספר חוקי', כלומר שאתה מכניס דברי קדושה בתוך הקליפה, ובזה מוסיף על חטאתו פשע וגדול עונו מנשוא. וכשחוזר בתשובה, מוציא אותו הכח שנותן בתוך הקליפה ומכניסו בקדושה, ועל זה נאמר (איוב כ טו) 'חיל בלע ויקיאנו' וגו', ולזה נקראת 'תשובה' שתשוב דברי הקדושה למקומה, ושכרו כפול ומכופל שמכניע הקליפות בהוציאו את הקדושה מתוכה, ונותן כח אל הקדושה בהכניסו לתוכה, ובזה יובן מה שאמרו רבותינו ז"ל (יומא פו): זדונות נעשין לו כזכיות.

זהירות שלא להתאחר מלשוב

בתשובה

ועל פי זה פירש הרה"ק מנחם מענדל מלינסק ע"ה את הפסוק (תהלים קכז ב) 'שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת', 'קום' רמז למצוות עשה שנצרך לקום

יצא לאור ע"י מכון אור ליהודים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לנצט ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור ליהודים
ניצוב ועיסוק: שוקי קנר

איצרות המגיד ממעוז היסטורי

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

עיקר המצווה - מחשבת הדביקות

במאמר זה מבאר המגיד את דרך עשיית המצוות בשלימות. אברהם אבינו בקיימו את מצוות גמילות חסדים כשהכניס את המלאכים תחת צל קורתו, לימד דעת לכל בני ישראל כיצד יש לקיים את המצוות כראוי, שהרי המלאכים נדמו לו כדמות אדם, ולכן בדברו עימם הדריכם איך צריך להיות אופן קיום המצווה כראוי, כפי שהשיג בדעתו הגדולה לאחר שקיים מצוות מילה, וכפי שביאר המגיד, שמצווה זאת היא יסוד כל התורה כולה וממנה השיג את כל השגות התורה.

וזאת עלינו לדעת - כי האבות הקדושים הם אשר מורים לנו את נתיבות עבודת ה', אשר הם חקקו את הדרך הישרה בעשרת אצבעותיהם - במסירות נפשם לה', והם המשיכו לעולם את מידות האהבה והיראה והתפארת שעליהם נתיסדה כל התורה כולה.

אמר להם אברהם אבינו לאורחיו: הנה אתם רואים שמקיים אני מצוות גמילות חסדים בגופי (שעמד פתח האוהל כחום היום), בדיבור (שאני מקבלכם בספר פנים יפות) ובמעשה (שרץ בעצמו לקראתם), אבל אל תחשבו שזה כל קיום המצווה, אלא תדעו שדווקא המחשבה הרוחנית, שאינה ניכרת לכם בעיניים גשמיות, היא חלק העיקר והנכבד של המצווה, וממנה מקבלים גם חלקי הדיבור והמעשה של המצוות חיות של קדושה.

לכל מצווה יש 'כל' שהוא עצם המצווה, כלומר גופו של האדם שמקיים את המעשה, דיבורו ומעשיו, והמכונים בלשון האר"י הק' 'אדם', 'דיבור', 'מעשה', ומלבד עצם קיום המצווה הנראה לעיניים יש גם את ה'נשמה' של המצווה, שהיא 'אור' המצווה, כלומר שפע של התקשרות להקב"ה שמושג על ידי המצווה, אשר נחלק לשני חלקים: א) 'האור פנימי' של המצווה, שהוא המחשבה שהיא מושגת ומובנת, כמו למשל טעמי המצווה ועניינה השכליים כפי שמבוארים בגמרא והפוסקים על פי פשוטו, ב) יש עוד גילוי במצווה המכונה 'אור מקיף', שהוא האור שלמעלה מהשגת האדם, ואותה אפשר להשיג רק על ידי מחשבת הדביקות של האדם בשעת עשיית המצווה.

שני החלקים האמורים, שהם 'האור פנימי' ו'אור מקיף', הם עיקר חיות המצווה, והם מושגים על ידי מחשבת האדם בקיום המצווה, ולכל אחד מהם יש מעלה יתירה: 'האור פנימי' משפיע יותר על חלק ההשגה והמחשבה של האדם שבתוך גופו, מכיון שהוא מוגדר ומצומצם במחשבת האדם והשגתו כפי שמבין לפי שכלו, ועל ידי 'האור מקיף' שהוא בבחינת 'רוח הקודש', כלומר הדביקות שלמעלה מהשגתו של האדם, נמשכת השגה לנשמה שמביאה לאדם את החיות הפנימית בשעה שעושה מצווה מתוך רצון לידבק בבורא יתברך, זה מושג רק על ידי מחשבת הדביקות.

והנה, הבה ונתבונן: הלא, בעולמינו הגשמי, מה שניכר לעיניים זה רק האדם דיבור מעשה, כלומר צורתה הגשמית של המעשה ולא צורתה הרוחנית, שהיא ה'נשמה' של המצווה. ודרך בני אדם לדקדק תמיד על החלק של הדיבור ומעשה שנראה לעיניים, ולכן הם מרגישים בזה יותר חיות כי ניכר להם יותר שמקיימים מצווה, אבל קשה להם יותר לדקדק על חלק המחשבה ועיון הדביקות של כל מצווה, כי ענין זה אינו ניכר כל כך לעיניים.

לדוגמא: קל יותר לאדם להדר במצוות אתרוג ולקנות אתרוג שאין בו 'נקודות', מאשר להדר במצוות תפילה ולהתפלל תפילה שאין בה 'כתמים' של מחשבות זרות, משום שהאתרוג ניכר לעיניים ולכן כשמהדר יותר ומשלם יותר על אתרוג מהודר הוא רואה מיד את התוצאות שהוא מנענע באתרוג יפה ומהודר, אבל כשמתפלל תפלה עם מחשבות זרות אינו רואה בסיום התפילה 'תפילה עם בלעטלעך'.

אבל האמת שאותה מלמד אותנו אברהם אבינו עליו השלום בפרשתינו, היא הפוכה, שעיקר המצווה היא המחשבה והיא עיקר הכוונה בקיום המצוות, ולכן על האדם להיזהר מאוד מאוד שגם המחשבה תהיה בלי כתמים וקרעים, ובפרט לפי מה שנודע שאפילו החיות של הדיבור והמעשה נמשך מהמחשבה, כי מצווה בלי דחילו ורחימו אינה פורחת למעלה, ואם כן מצווה בלי מחשבת דביקות אינה חשובה כל כך, ואם אינו מתכוין כלל לקיים מצווה מלך אינה מצווה כלל שהרי מצוות צריכות כונה.

ולזאת אמר להם אברהם אבינו עליו השלום למלאכים:

א) 'והשענו תחת העץ' (בראשית יח ד), כלומר התבוננו בפנימיות של המצווה שהיא פנימיותו של האדם שהוא נמשך לעץ החיים' מכיוון שהוא ממשיך את חיות השם יתברך לעולם.

ב) בנוסף הזהיר אברהם אבינו במיוחד על 'האור מקיף' שהוא הדביקות של המצווה שמתעורר מחמת עבודה בתענוג.

וכפי שאמרנו בספרים הקדושים שבתביבות 'תחת העץ' נרמז שהכוונה תחת ה'סכך', והיינו שאברהם אבינו קיים בזאת את עניינה הפנימי של מצוות סוכה שהיא הסכייה ברוח הקודש, כי מצוות סוכה היא מצווה שמרמזת על 'האור מקיף' של המצווה, ולכן הסוכה מקיפה את האדם, ונמצא כי בשעה שהזהיר אברהם אבינו את המלאכים שנדמו בעיניו כבני אדם על מצוות הדביקות במחשבה, היה זה לענין המלאכים, כקיום מצוות סוכה ממש באופן הפנימי השייך אליהם.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד ויע"א לפרשת השבוע

בַּמִּדְבָּר (תנחומא וירא ד) **בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמֶר אֲבָרְהָם לְמַלְאָכִים וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ** (בראשית יח ד) **זְכוּ בְנֵינוּ לְמִצְוֹת סֶפֶה.**

וַיֵּשׁ לֹמֵר עַל פִּי מֶה שְׂנֵאָמֶר (שם ב ט) **וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֵּן. וְהִנֵּה עֵץ הַחַיִּים נִקְרָא שֵׁם הוֹי"ה פִּידוּעַ, וְאָמְרוּ בְּתוֹךְ הַגֵּן, פְּרוּשׁ שֶׁהוּא מִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹכֵיּוֹת וּבְפָנֵימִיּוֹת הַגֵּן פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁבְּתוֹרָה, כַּנֶּזְכָּר בְּדְרוֹשֵׁי הַקוּדְמִים שֵׁשֶׁם הוֹי"ה הוּא הַמִּתְלַבֵּשׁ וּמִתְפַּשֵּׁט בְּתוֹךְ כָּל הַדְּבוּרִים וְאֲמִירוֹת. שְׁכַל אֲמִירָה נּוֹבַעַת מִתּוֹךְ הַהִשְׁגָּה הַנִּמְשַׁכֶּת עַל יַד אַרְבַּע דְּרָגוֹת שְׁבַשֵּׁם הוֹי"ה שֶׁהֵם הַתְּנוּצוֹצוֹת רַעִיּוֹן בְּסִפְרֵי הַחֲכָמָה, הַתְּפַשְׁטוֹתָהּ בְּשִׁכְל הַבִּינָה, יְרִידָתָהּ מֵהַבֵּל הַלֵּב אֶל הַקֶּנֶה בְּקוֹל, וְיְרִידָתָהּ אֶל הַפֶּה בְּדִיבּוּר.**

וכלשונו: אור תורה (קטע ב), מגיד דבריו ליעקב (סימן רנא-רג (רסב)): נחזור לענין כי אות יו"ד נקרא נקודה בהיכליה שבו נברא העולם, כי 'כולם בחכמה עשית' (תהלים קד כד), כי מן אות יו"ד נתהוו כל ההוויות. כי אות יו"ד מליאה בה נרמז כל שם הו"ה כידוע, ומארבע אותיות הו"ה נתהוו כל העולמות. כי אין דבר בעולם שלא נתהוו ממנו, ושמו מורה על כך. וממנו נתהוו כל הכ"ב אותיות וכל הדיבורים. וזהו שנאמר (תהלים קלח ב) 'כי הגדלת על כל שמך אמרתך', רוצה לומר כיון שבכל דיבור ואמירה מוכרח להיות ששם הו"ה מתלבש בתוכה, כי ממנו נתהוו, והוצרך הקדוש ברוך הוא כביכול לצמצם אור (של) שם הו"ה בתוך כל הדיבורים ואמירות, נמצא כביכול נראה ונדמה שהאמירה גדולה יותר, וזהו כי הגדלת וגו'.

וְהִנֵּה יֵשׁ לְשֵׁם הוֹי"ה פְּרוּשׁ הוּא כַּמָּה וְכַמָּה לְבוּשִׁים וּמְסֻכִּים עַד אֵין קֵץ, פִּי מִתְחַלֵּה הוּא מִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹךְ הַחֲמִשָּׁה מוֹצְאוֹת הַפֶּה שֶׁהֵם שְׂרָשֵׁי הַמַּחֲשָׁבָה, שֵׁשֶׁם יוֹצֵא הַדִּיבּוּר הַאֲלוּקִי הַנִּמְשָׁךְ אֶל הַמַּחֲשָׁבָה, וְאַחַר כֵּן נִתְהוּוּ מִמֶּנּוּ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמִּתְגַּלּוֹת בְּעוֹלְמוֹת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאַחַר כֵּן הַצְּרוּפִים שֶׁמֵּהֶם נַעֲשִׂים תְּבוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמִּצְטַרְפוֹת זֶה עִם זֶה וְנַעֲשָׂה מֵהֶם תִּיבָה שְׁלִימָה, וְאַחַר כֵּן הַסְּפוּרִים כֶּשֶׁמִּצְטַרְפֵּת תִּיבָה אַחַת עִם תִּיבָה אַחֶרֶת וּמֵהֶם מוּבְנִים סִיפּוּר הַדְּבָרִים.

וְאָמְרוּ בְּזֵהָר (בהעלותך קנב). **מֵאֵן דָּאִית לִיָּה עֵינֵינוּ,**

תחת הלבוש החיצוני. וטעם האזהרה היא, **כִּי הַדְּבֹר וְהַפְּנִיָּה הֵם דְּמִיּוֹן גּוֹף וְנִשְׁמָה** הדיבור הוא גוף לכוונה, ודיבור בלא כוונה כגוף בלא נשמה.

וְהִנֵּה הַמַּחְשְׁבָה נִקְרָא עֵיּוֹנִית מִפְּנֵי שֶׁהִיא פְּנִימִיּוֹת לִפְנֵי וּלְפָנִים המחשבה היא העיון בעומקו ומהותו הפנימית של כל דבר, **וְהַהִסְתַּכְלוּת הָעֵיּוֹנִית נִקְרָא סְכֵּי"ה, כְּמוֹ שִׁפְתּוֹב** (בראשית י"א כט) **'אֲבִי יִסְכָּה', וְדָרְשׁוּ רַז"ל** (מגילה י"ד) **שִׁפְסַכְתָּה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ** ורוח הקודש היא המדריגה העיונית שעל ידה אפשר להגיע אל החכמה הפנימית. **וְמֵה גַם שִׁפְסַכְתָּה אֲבָרְהָם אֲבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הִיא לְהַמְשִׁיךְ בְּמִצְוֵה זוּ בְּחִינַת אֲוֵרוֹת הַמְּקִיפִים** שנמשכים על ידי מצוות סוכה (כפי שהובא לעיל בשם המדרש), **שֶׁהוּא לְשׁוֹן 'וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ', שֶׁהוּא לְשׁוֹן מְקִיף וְסִכָּה** שהאור המקיף הוא כסכך המגין ושומר - מן החיצונים, **וְהַכֵּל עַל יְדֵי הַמַּחְשְׁבָה הַנִּקְרָא סְכֵּי"ה** שהדביקות במחשבה היא נמשכת מעולם הבינה - שממנה נמשכת השמירה, שעל ידי הדביקות במחשבה יש לו לאדם כוח להמשיך את האור מקיף שהוא אור אלוקי הממשיך קדושה מאותו מקום שממנו נמשכים המחשבות, ועל ידי זה נמשך שפע אל רוחו ונפשו ונשמתו.

אלא מה שנסתר ומסתתר בתוכו היינו על חיות הבורא אשר בגוף האדם לעבוד את השי"ת בחיות ובהתלהבות, ולא במעשה בלבד, כַּנֶּזְכָּר.

וְהִנֵּה יְדוּעַ כִּי בַעֲשִׂיּוֹת הַמִּצְוֹת יֵשׁ בְּחִינַת אֲדָ"ם שֶׁהוּא נוֹטְרִיקוֹן אֲדָם דְּבוּר מַעֲשֵׂה, כְּמוֹ שֶׁאֵיִתָּא בְּפָרִי עֵץ חַיִּים הַהוֹשְׁעָנָא רַבָּה (שער הלולב פרק ז) היינו האדם הנוטל הלולב, והדיבור שמדבר בשעה שאוחזו, והמעשה שמקיף הבימה. **וְאִפְשָׁר שִׁגְם לְזֶה רְמֵז לָהֶם, וְאָמַר לָהֶם מִמֵּי תֵרָאוּ וְכֵן תַּעֲשׂוּ. כִּי אֲבָרְהָם אֲבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם בַּעֲשׂוֹתוֹ עֲמָהֶם גְּמִילַת חֶסֶד קִיָּם כָּל בְּחִינּוֹת הַמִּצְוֵה, וְכֹנְנֹתוֹ הֵיחָה לְכָל בְּחִינָה. וְהִנֵּה הָאָדָם דְּבוּר מַעֲשֵׂה שַׁעֲשֵׂה עִמָּהֶם, בְּחִינַת 'אָדָם', הוּא הַמַּלְכַת הַקַּב"ה עַל יְדֵי הָאָדָם עֲצֵמוֹ, הַיְינוּ שֶׁהוּא עֲצֵמוֹ יֵשֵׁב פֶּתַח הָאוּהַל לְהַמְתִּין לָהֶם וּרְץ לְקִרְאָתָם פֶּתַח הָאוּהַל, וּבְבַחֲנִית דִּיבוּר מַה שֶׁאִמַר לְמַלְאָכִים "לוֹשִׁי וְעֵשִׂי עוֹגוֹת", וּבְבַחֲנִית מַעֲשֵׂה שֶׁהֵכִין לָהֶם בַּעֲצֵמוֹ מְזוּנָם כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם", כִּל זֶה נִרְאֶה לָהֶם לְעֵינֵיהֶם וְלֹא הִיא צְרִיף לְהַזְהִירָם שֶׁהִיא הָאָדָם שַׁעֲשֵׂה אֶת הַמִּצְוֵה וְגַם דִּיבוּרוֹ וְעֵשִׂהוּ נִרְאִים לְעֵינֵיהֶם, וְכַבֵּר אָמַר לָהֶם "מִמֵּי תֵרָאוּ וְכֵן תַּעֲשׂוּ" אִם כֵּן כִּבְר לְמַדּוֹ מִמֵּנוּ שְׁלוֹשָׁה בְּחִינּוֹת אֵלוֹ.**

וְכַבֵּר יְדַעְתָּ כִּי הַמַּעֲשֵׂה הוּא עֲנֵף הַדְּבֹר וכל חיותו של המעשה הוא מהדיבור, **וְהַדְּבֹר הוּא עֲנֵף הָאָדָם** כל חיותו של הדיבור ועלייתו לשרשו הוא על ידי האדם, **וְגַם הָאָדָם הוּא עֲנֵף הַמַּחְשְׁבָה** כל חיותו של האדם אשר על ידו מעלה ומתקן את הדיבור והדיבור את המחשבה הוא מעולם המחשבה, **חֶשְׁ"ב מ"ה אוֹתִיּוֹת מַחְשְׁבָה**.

וְהִנֵּה הַמַּחְשְׁבָה הִיא סְתוּמָה וְאֵינָה נִרְאִית לָהֶם בְּחוּשׁ ועל כן לא היו יכולים ללמוד ממנו את המחשבה שחשב בשעת עשיית המצווה, ומטעם זה הוצרך להזהיר להם ביחוד, **וְהַזְהִיר עָלֶיהָ וְאָמַר וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ, רוּצָה לֹאמַר עַל פְּנִימִיּוֹת הָעֵץ כַּנֶּזְכָּר** שהפנימיות היא מכוסה

פְּרוּשׁ עֵינֵי הַשִּׁכּוּל, הוּא מְסַתְּכַל בְּפְנִימִיּוֹת הַדְּבָרִים בפנימיות הדיבורים שבפסוקי התורה, **אֲבָל מֵאֵן דְּלִית לֵיה עֵינֵין** מי שאין לו עיני השכל לעיין ולהבין, הוא מסתכל בלבושא דמלפא הוא מתבונן רק בלבושי המלך, שהם פשטות הדיבורים שבפסוקי התורה, **וּבְסַפְרֵי הַגְּשָׁמִיִּים בְּפֶרֶט** והוא מעיין רק בפרטי הסיפור הגשמי שמתואר בפסוק, להבין ולהשכיל סדר הדברים, ואינו מבין שבכל פרט ופרט יש סודות גדולים.

וְהִנֵּה יְדוּעַ (בראשית רבה נט ח) **שֶׁאֲבָרְהָם לְמַד דַּעַת לְכָל בְּאֵי עוֹלָם. וְאִפְשָׁר לֹאמַר שִׁזְהָ רְמֵז לָהֶם, כִּי בְדַמּוֹת אֲנָשִׁים נִדְּמוּ לוֹ** (בראשית רבה נב), וממילא בוודאי רצה ללמדם דעת איך לעבוד את השי"ת, **וְאָמַר לָהֶם בַּעֲשׂוֹתְכֶם אֵיזָה מִצְוֵה אוֹ אֵיזָה דְּבַר שֶׁבְקִדְשָׁה יְהִיהַ כְּוַנְתְּכֶם אֶל פְּנִימִיּוֹת הַדְּבָר** אל הכוונה הפנימית, שהמעשה הוא כלבוש וכלי כדי להוציא את הכוונה הזאת מהכח אל הפועל, **וְלֹא אֶל דְּבָרֵי פֶשְׁטוֹן וּלְבוּשָׁם.**

וְלִזֶּה אָמַר 'וְהִשְׁעֵנוּ עַל' מַה שֶׁתַּחַת הָעֵץ, שֶׁהוּא הַחִיּוֹת וְהַהֲוִיָּה הַמְּהוּנָה וּמְחִיָּה לְכָל הַהֲוִיּוֹת כלומר הוא אשר תחת העץ **אֲשֶׁר עַל כֵּן נִקְרָא הַתּוֹרָה בְּשֵׁם עֵץ הַחַיִּים** (משלי ג יח) ולא סתם עץ, **כִּי מִלַּת עֵץ הוּא לְשׁוֹן גּוֹף שֶׁל הָאָדָם, כְּמוֹ שִׁפְתּוֹב** (דברים כ"ט) **'לֹא תִשְׁחִית אֶת עֵצָה וְגו'** **כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה, וְאֲדָ"ם הוּא שֵׁם מ"ה** (תיקוני זוהר ז), אדם מרמז על שם הוי"ה שבגימטריא מ"ה, היינו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שהוא החיות הפנימית של כל העולמות, ונקרא כך כיון שהקב"ה שורה בו, וכלשון רבינו באור תורה (סימן קלד) מגיד דבריו ליעקב (סימן כט לג), אור האמת (י): **כִּי הָאָדָם הוּא רַק ד' מ', דִּיבוּ"ד מַלְכוּ"ת שוֹרָה בו, וְכַשֶּׁמֶתְדַבֵּק בַּקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אֵלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם נַעֲשֵׂה אֲדָ"ם. וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹשֶׂה כְּמַה צְמֻצוּמִים דְּרַךְ כְּמַה עוֹלָמוֹת כְּדִי שִׁיחִיה אַחְדוֹת עִם הָאָדָם, שֶׁלֹּא הִיא יִכּוֹל לְסַבּוֹל אֶת בְּהִירְתּוֹ. וְהָאָדָם צָרִיךְ לְפָרוֹשׁ אֶת עֲצֵמוֹ מִכָּל הַגְּשָׁמִיּוֹת כֹּל כֵּךְ, עַד שִׁיעֲלָה דְרַךְ כֹּל הָעוֹלָמוֹת וַיְהִיה אַחְדוֹת עִם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שִׁיבּוֹט לְמַמְצִיאוֹת, וְאֵז יִקְרָא אָדָם.**

וְעַם כָּל זֶה אֵינוֹ נִקְרָא פְּנִימִיּוֹת מִמֵּשׁ כיון שלא הוא עצמו הפנימיות, שהוא עצמו נקרא ד"מ היינו דיבור מלכות, שדיבורו של הקב"ה שוכן בו ורק שאלופו של עולם מתלבש בו, **כִּי עֶקֶר הַפְּנִימִיּוֹת וְהַחִיּוֹת הוּא שֵׁם הַוְיָ"ה בְּרוּךְ הוּא, וְזֶהוּ מְרִמֵּז בְּמִלַּת הַחַיִּים שִׁפְתּוֹב אַחַר תִּבַּת עֵץ לְרַמֵּז עַל חִיּוֹתוֹ יִתְבַרַךְ הַמַּתְלַבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ הָאָדָם, וְשִׁנְיָהֶם יַחַד נִקְרָא 'עֵץ הַחַיִּים'. וְלִזֶּה הַזְּהִיר וְאָמַר 'וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ, רוּצָה לֹאמַר אֶל תִּסְתַּכְּלוּ בְּכָל הַלְבוּשִׁים, כִּי אִם עַל מַה שֶׁתַּחַת הָעֵץ**

אומנות הענווה

טעמים של ילעדי לבוא

בת עין המבואר - אור אין סוף של הכנה וענווה

ענווה היא תכלית כל המדרגות וצריך לבארה. שר הענווה הרה"ק רבי אברהם דוב ז"ל מאוניטש טולד באומנט אומו דרכים של הכנה אמיתית כיון. כאשר לא יד שראי עקריות את נשתימוליות והענווה הנפילה אלא אודיבה. הענווה תנולית להיחזק מצי דאשון ממנלה להתחדשות. שמתח וצור בורר בעבודת הבורא יוסימיו ענווים בה שמתח"י מדרגות פאר" אריות וליקוטים בחורים. באורי תחסדות" ציג"י תחסדות" מוקי תלדות מרחבים ומארים" שער התפחות

בת עין המבואר
מהדורה חדשה ללא ביאור
פורמט גדול | פורמט קטן

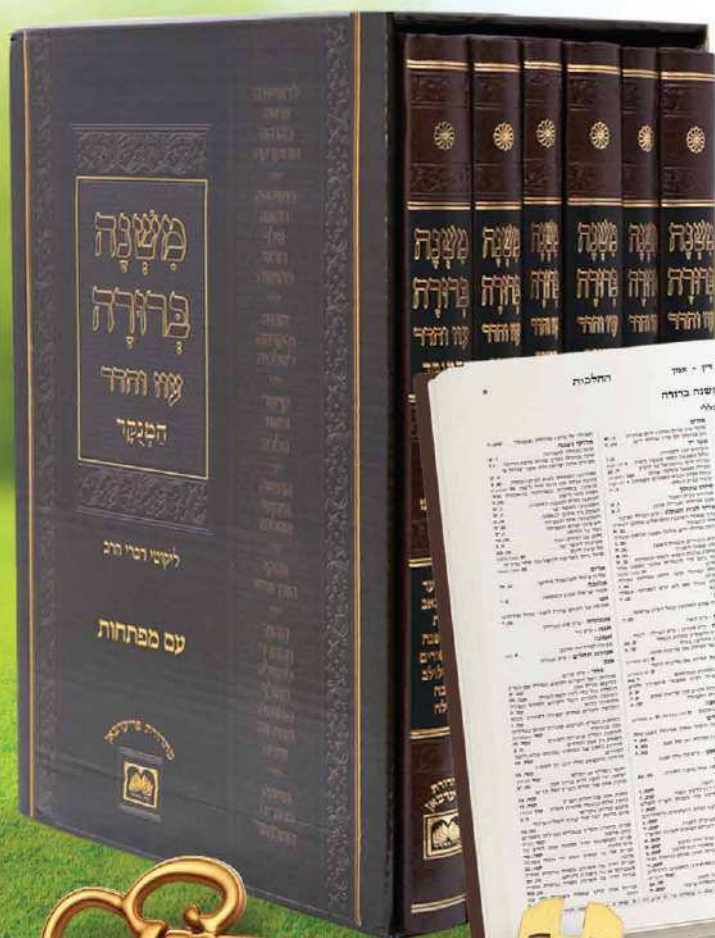
מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

השערים נפתחים: משנה ברורה

עם המפתח המפואר

מהדורה חדשה של המשנה ברורה המפואר 'עוז והדר' בתוספת מפתחות מפוארים ומפורטים על כל ההלכות המובאות במשנ"ב, ביאור"ה ושעה"צ בנוסף לשלל מעלות המהדורה המנופה ומזוקקת, עם מראה מקומות והוספות רבות

מניחא

חיים של תורה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66